છંદ છપા અને સવૈયા વગેરેનો સંગ્રહ. ૨૦૪૧

કવી સામળભટ આદી
બીજા ઘણ જુના અને વીદ્વા
ન કવીઓના બનાવેલા ન્યાય
નીતી અને ધરમના વીષયો
ઉપર ઘણાજ સરસ તે

અમદાવાદમાં
કાગદીઓળમાં ખોડાઢોરના મકાનમાં
અમદાવાદ "વિક્ટોરિયા પ્રેસમાં"
છગનલાલ ઉમેદચંદે છાપી
પ્રસીધ કીધે
સને ૧૮૮૪ ૧૯૪૦ કિમત રૂ૧—૦—૦

નરભે રામના છપા.

પ્રેમ વિષે.

નથી નિપજતો પ્રેમ વાડીમાં પાણી પાતાં; નથી નીપજતો પ્રેમ, તેલ ચોળ્યાંથી તાતાં. નથિ મળતો કાંઇ પ્રેમ, ગાંધી દોશીને હાટે નથી મળતો કાંઇ પ્રેમ ખોળતાં વાટે ઘાટે. નથિ મળતો પ્રેમ તપાસતાં, ગુજરી ગામો ગામની; કહે નરભો પ્રેમ પુરો મળે, કૃપા હોય શ્રીરામની. ૧
મળ્યો પ્રેમ વ્રજનાર, મગન થઇ મનમાં કુસી; કહાન કહાન કહી ફરી; ભાન દેહીનુ ભુસી; પ્રેમ વિદુરની નાર, નાહાતાં નાગી થાઇ; એ લક્ષણ પ્રેમનુ, જઇ ભેટી જદુરાઇ. તે ગર્ભને કાઢી નાંખતી, છોડાં મુખે ધરાય છે; કહે નરભા પ્રેમનુ પારણુ, છબીલો છોડાં ખાય છે. ૨
જ્યારે પ્રગટ્યો પ્રેમ, તુલસીના દળથી રાજી; જ્યારે પ્રગટ્યો પ્રેમ, ખાધિ ખોચડીને ભાજી. જેને પ્રગટ્યો પ્રેમ, પ્રેમને તે નર જાણે; જેને પ્રગટ્યો પ્રેમ, તેહને વેદ વખાણે, મનમાં જો પ્રેમ પ્રગટ થયો, એક રતીભર જેહને; કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી, નિત બલીહારી તેહને. ૩
કરીને યજ્ઞ અનેક, વ્રત વીધી બહુ પાળે; વળી આપે ગોદાન, હાડ હિમાળે ગાળે; ગીત વેદનાં ગાય, તિર્થ બહુ ફરી આવે; દધી દુધ ઘ્રત ખાંડ, વિપ્ર પોષે મન ભાવે; એવાતે સુકૃત કીધાં ઘણાં, શું આપુ જીમુ ગણી; કહે નરભેરામ એ સર્વથી, જ્ઞાન દાન શિરોમણી.

ખારા જળના જીવ. મિઠા જળ માંહે મરે છે; મિસરી ઓઠી ઘણી, ગધાના પ્રાણ હરેછે; સિંહણ કેરૂ દુધ, કન કને પાત્રે જામે; બીજી ધાતુ બહુ, માંહિ વિરામ ન પામે; છે એમ હરી રસ આકરો, પ્રેમીને દિલ જઇ ઠરે. કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી, દુરિજનને વિસ્મય કરે ૫

નથિ પ્રતિકામાં માલ, નથી પીતળમાં પેઠો; કનકની મુરતી કરે, નથી ઇશ્વર માંહી બેઠો. નથી ધારામાં પીર, નથી શ્રાવકને દેરે; અસલ જુએ નહી કોઇ, સઉ નકલોને હેરે; છે રામ નામ અક્ષર અસલ, બીજુ નકલ કેહેવાય છે; કહે નરભેરામ ગુરૂથકી. પ્રેમે પ્રગટજ થાય છે ૬

શાસ્ત્ર પુરાણ વેદ, કમાવા કારણ શીખે; આઠ પહોરદીન રાત, જઇને ઝીકણુ ઝીકે. વાણી મધુરી વદે, મોરના જેવી કહીયે, સર્પ વીંછીને ખાય, ઝેર એવુ હઇયે; જો રામ રટણ કાંઇ નહી કર્યું તે ગવાર છે તેડીયા; કહે નરભો ખરને લાભશો, મિસરી ભરકે મેલીયા. ૭

જુવતી જગને કાજ, જુઓ પનઘટ પર જાવે; જેને જેવો અરથ. તેટલુ તે જઇ લાવે; ભાણુ ભરચાં પકવાન, ભુખ સમ ભોગ કરે છે; હદ આવી જે વાર, હાથ આડા ધરે છે; ભાગવત પકવાન પણ ભટ કહે, અક્ષર એકજેથી પળે; કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી સત્યવસ્તુ તેને મળે. ૮

પ્રજા પતીની પીડી, રાંડ શીદ દુરીજન જાયો; પેટ ભરે કરિવિષય, એહમાં શું કમાયો; નિદ્રા મૈથુન આહાર, માંહિ તે શું થયો રાજી; એ પ્રાણી સર્વને, વિચારીજોને રામ રટણ કાંઇ નવ કર્યું, અંતે ઠારજશા

ર્યા; કહે નરભો પેટ સર્વ ભરે, ગધા બિલાડા કુતરા. ૯
ગળ નિસરી બાહાર, ચાલતો માહા સુખ માણે; ન
હી શત્રુ નહી મિત્ર, વિશ્વને સરખુ જાણે; પુંઠે ભસે બ
હુ સ્વાન, કેટલાં બેશી રેહે છે; મેગળને નહી માન,
માન અપમાનજ દે છે; એમ હરિજન મેગળ રૂપ છે,
જેને હરિનુ ધ્યાન છે. કહે નરભે દામ ગુરૂથકી, હરિજન
સઘળા શ્વાન છે. ૧૦ ભઠ પડયો અવતાર, જેની પર
નારે પ્રીતી. ભઠ પડયો અવતાર, જેની ચાલ અનીતી. ભ
ઠ પડયો અવતાર, હરીગુણ ગાતાં લાજે. ભઠ પ
ડયો અવતાર, કોઇના સુખ જોઇ દાઝે; વળિ ભઠ પ
ડયો અવતારજે, મોહયો મોટમ માનને; કહે નરભો રા
મ રટયા નહી, શિદ વાણસાડયુ ધાનરે ૧૧ ધાન ખાધુ
તે ધુળ, નહી વાહાલા રઘુરાય; ધાન ખાધુ તે ધુળ, વ
થ વીષયી થાય; ધાન ખાધુ તે ધુળ, પાપ કરિ પેટ ભરેછે
ધાન ખાધુ તે ધુળ, ઘાત વિશ્વાસ કરે છે. સામાનુ સુખ
જોઇ દાઝતો, નરકે જશે નિદાનરે; કહે નરભો કુડ ઘણે
ડીના, શિદ વાણસાડયુ ધાનરે. ૧૨ કરજોડી કહુ કણ
સાંભળો અક્ષર મારો, મનુષ્ય દેહ દઇ ભલે, શીદ બ્રા
હ્મણ અવતાર્યો. અગ્રસમજુને એમ, જન્મ બ્રાહ્મણનો
મોટો. મુજને ભાસે એમ, જન્મ બ્રાહ્મણનો ખોટો. જે
જમે હજાર સાથે થયુ, તેના ધરૂછુ શોકને; કહે નરભો
હાથ ધરી સહુ, સાધન સોંપુ લોકને. ૧૩ કોઇ કેહેશે એ
મ, હાથ તો શીદને ધરીયે; હાથ ધરે જીવાય નહી તો,
પેટ ન ભરીયે; ધરીએ નહી જો હાથ, ન વસ્ત્રાં કેમ

ફરાગ; હાથ ધર્યા પરતાપ, ટાઢ તડકો તે જાય; જન નર
ભે તો નિશ્ચય કર્યું. હાથ ધર્દામાં ધીક છે; ૧૪ વગ
ર મેનતે ખાય, પારકા માગી મેવા; વગર મેનતે ખાય,
હ ાથા સાંઢો જેવા. જીવે તે પારકુ ખાઇ, એહુ અવતાર
ન સારો: જોતા નથી વીચારી, લાભ લુટાયે મારો, જેમા
લ પારકે ખાઇને, મુરખ હૈયે અકળાય છે; કહે નરભો
લાલ બભ્રો જુએ, નાગો શું લુટાય છે, ૧૫ ખાર તણોભુ
મીમાં, સોમાણુ બાજરી વાવી; ખાર બધુ ખાઇ ગયો,પા
છી પાશેર ન આવી; વિવેક સમજ્યો નહી, પાત્ર કુપાત્ર
ન જોયુ; ખાધુ તેણુ પચ્યુ, ખવરાવ્યુ તેણે ખોયું; સઘ
ળી ભુમી સરખી નથી, કઇ છાયા કઇ તાપની; કર નર
ભો કુપાત્ર થાય તો, દસુદ આવે પાપની. ૧૬ જાચક જી
ન ધીક્કુ, વગર મેનત જે જીવે; જાન જાચકે થાય, જુવો
દેખાડુ દીવે; માગે સાકર ગોળ, તનુજને ટપલી મારે;
જાચકને નોતરી જમાડે ઘીની ધારે; કહે છે નરભો મોટ
મ પણે, લાખો જર લુટાય છે. ૧૭

ઘડપાણ વિષે.

સંવત અઢાર ચોવીશ, હતા બેડા ઘર માંડી; બતરિશ
માંટી મુઆ, રાંક જીવ્હા તે રાંડી. નહિ સાંભળુ કહે કા
ન, ચરણ કહે હું નહી હીડું. તેજ નેત્રનુ ગયુ, વાન્નુ
વળીયુ મીઠું; તાણુની સાલ વૈશાખ, સુદી પાંચમ જેણા
ણુ, રામે પાછુ વાળ્યુ હતુ, આવ્યુ જે આણુ, એક વાર
જ પાછુ વાળીયુ, વળી વળીને કેમ વાળશે; જન નરભા
રટ તું રામને, કાળ અપેટી મારશે.

શોભાગુણદાસ
ચોપાયા છંદ,

સાંભળીને શીખામણ માહારી, પાપી પ્રાણ અભાગી, સુખ મેલીને દુખના દાહાડા, મરવા લેછે માગી. માથાઉ પર મરણ ભમે છે, આ લીધા કે લેશે; આંખે તો અં ધારી બાંધી, મોગમ મારગ દેશે. ૧ સાત પેડીનુ સ ગુ સાગવુ, કોઇ ન આવે આડે; બેઠાં બેઠાં જોશે રોશે, જા ણે લુટયાં ધાડે. પ્રાણ ગયા તે કોઇ ન જાણે, સર્વ પડ્યું રેહેશે; વાલાં હશે તે વેરી થઇને, કાઢો કાઢો કેહેશે. ૨ શાં ધુ શાણનુ સાદરકુ ને, કાચલી કેરો કડકો; આવ્યા મધ્યે એજ આવશે, દેશે ખાહાર ધબડકો; ખડકે જઇને ખડ કશે ને, ચોરી બાંધશે ચણી, જોડવાણી તો ઘણી ગોઠવ શે, બંધી કરશે ઘણી; ૩ સોડ તાણીને સુવારશે ને હ ઇડે મુકશે બોડ; મોઢેથી પરજાળશે ને, વાના બાંધશે ઓઢ, કંચન સરખી કાયા ઉપર, ભડકે હોળી બળશે; મા ત પીતાને દારા બધુ, વળાવીને તે વળશે; ૪ કાગારોળીજ કરતાં કરતાં, જઇને જળમાં નાહાશે; પુંઠેથી વા આવ શે, તે ભશુત ઉડી જાશે. મુવા પુંઠે ચોથે દાહાડે, ક્રિયા કરવાની પેર; સવાયા કે દોઢા કાડી, નાત તેડશે ઘેર; કરશે એની લાજ ઇજતને, તારૂ તારી સાથે; પુન્ય હશે તે કીધુ પામીશ, હેત સહીત નિજ હાથે. શ્રાદ્ધ સરાવીસ ગાં સ્નેહી, કરશે વડી વડાઇ; ચોરે ચઉટે બેઠાં હાકે,બ હુ ખરચની બડાઇ; ગયાજ ખાતે વાવરીયુ ને, રહ્યા ખાતે તે રહીયું; દુખ લાગે તે બેહેલુ લાગો, કેહેવુ હતુ તે ક

હીયું; તેથી પુછો દીવાકરને, ઉપજ્યા ખટ્યા અનંત; ક
હે ધોભણ સેવો હરી ગુરૂને, સત્ય સગાતો સંત. ૭

નરશીંહ મેહેતાના પદો.

આત્મજ્ઞાન વીષે. રાગ પ્રભાતી. પદ ૧.

જ્યાં લગી આતમા તત્વ ચીન્યો નહી, ત્યાં લગી સાધના સર્વ જુઠી; મનુષ્ય દેહ તારો એમ એળે ગયો, માવઠાની જેમ વૃષ્ટી વુઠી: જ્યાં. ૧ શુ થયુ સ્નાન સેવાને પુજા થકી, શુ થયુ ઘેર રહી દાન દીધે; શુ થયુ ધરી જટા ભસ્મ લેપન કરે, શુ થયુ વાળલોચન કીધે. જ્યાં ૨ શુ થયુ તપને તીર્થ કીધા થકી. શુ થયુ માળે ગ્રહી નામ લીધે; શુ થયુ તીલકને તુળશી ધાર્યાથકી, શુ થયુ ગંગાજળ પાન પીધે; જ્યાં, ૩ શુ થયુ વેદ વ્યાકરણ વાણી વદે, શુ થયુ રાગને રંગ જાણે; શુ થયુ ખટ દરશન શેવાથકી, શુ થયુ વરણના ભેદ આણે; જ્યાં. ૪ એ છે પરપંચ સહુ પેટ ભરવાતણા, આત્મારામ પરીબ્રહ્મ ન જોયા; ભણે નરશીયો કે તત્વ દરશન વિના, રત્ન ચીંતામણી જન્મ ખોયો. જ્યાં. ૫

પદ ૨

અસ્યા નામ પામ્યો પણ રામને નવ લહ્યા, વૈષ્ણવ પદ કેરૂ બીરૂદ ઝાલે; ઘર વચે પુત્ર વીના જેવુ પારણુ, વર વીના જેહવી જાન માલે. અ૦ ૧ વ્યાપીને વેદના વીશ્વની નાટકો, ઠાલો ગગનમાં મેઘ ગાજે; હરીને જાણ્યા વિના હરીકેરો જન થયો, વાત પકવાનથી ભુખન ભાજે. અ૦ ૨ તુ એમ જાણે જે હરીજન હું થયો, વિષ્ણુપદ

આઇ થયો ભક્ત ભવમાં; કરણી તો કાગની હોડ કરે હું શાની, હુંશને તો હુશી કાઢેજ લવમાં. અ૦ ૩ પંડમાંય ભુ પણ પ્રગટ પેખે નહી. પ્રગટ બ્રહ્મને દુગ્ભાળે; અગણીત બ્રહ્મનુ ગણીત લેખુ કરે, દુષ્ટ ભાવે કરી માળી આ હે. અ૦ ૪ જો નિરાકારમાં જેહનુ મન ગળે, ભિન્ન સંસારની ભ્રાંતી ભાગે; દાસ નરશીયો તે તને અરણ નમે, જ્ઞાન વિજ્ઞાનની જ્યોત જાગે. અ૦ ૫

પ્રીતમદાસનો કકો.

કક્કા કર સદગુરૂનો સંગ, રૂદે કમળમાં લાગે રંગ; અંતરમાં અજવાળુ થાય, માયા મનથી દુર પળાયે. લીંગવાસના હોયે ભંગ, કક્કા કર સદગુરૂનો સંગ. ૧
ખખ્ખા ખરેખરી છે વાત. તે શ્રી મુખે કહી સાક્ષાત; જ્ઞાની મુની જોગી જતી, ગુરૂ કૃપાવિણ સિદ્ધી નથી. જનમ મરણની છુટશે ઘાત, ખખ્ખા ખરેખરી છે વાત. ૨
ગગ્ગા ગુરૂની શેવા કરો, પરનિંદા પરધન પરહરો; પ્રપંચ તે પડવાનો ઠામ, સાચે રાચે સીતા રામ એશી ખામણુ ચીતમાં ધરો, ગગ્ગા ગુરૂની શેવા કરો. ૩
ઘઘ્ઘા ઘણુ કહે શુ થાય, ભવ તરવાનો એ ઉપાય; સમજીને સંસય ટાળવા, બાહ્યા ભ્યંતર હરિ ભાળવા. જોતાં જીવ દશા તો જાય, ઘઘ્ઘા ઘણુ કહે શુ થાય. ૪
નન્ના નિર્મળ તેની દશા, જેને હરી રૂદયમાં વસ્યા પોતાના અવગુણને હણે, પરના તો રૂદીયે ન ગણે, કોના દોષ ન દખે કશા, નન્ના નિર્મળ તેની દશા. ૫
ચચ્ચા ચિત્તમાં ચેતો લે, માથે મરણ તણો છે ભે; આ

થા ઉપર તાકે કાળ, મોહ પારધિયે માંડી જાળ. તેમાં
હરિ રાખે તો રેહે; ચચ્ચા ચિતમાં ચેતી લે. ૬ છ
છછા છે માયા ગુણ મયી, બળવંતી પણ દીસે નહી;
દાનવ માનવને દેવતા, આધિન થઇ સહુએ સેવતા; હ
રિજન આગે હારી રહી, છછા છે માયા ગુણ મયી. ૭
જજ્જા વિરલા જાણે ભેદ, માયા પ્રપંચ વિધી નિષેધ;
તે માયાનું તજવું માન, માયાપતિ ભજવા ભગવાન.
અંતરમાં ઉપજે નિરવેદ, જજ્જા વિરલા જાણે ભેદ. ૮
ઝઝા ઝાંખી જોને જેહ, પણ વાદળી જ્યાં વરસે મેહ; વિ
ના સરોવર અંબુજ સાર; વિના ભ્રમર ઉડે ગુંજાર.
વિના અરક અજવાળુ જેહ, ઝઝ ઝાંખી જોને તેહ. ૯
નન્ના નામ નાવ છે સાર, જે બેસે તે ઉતરે પાર; કા
ળ કર્મ ન લાગે લેશ, છે આનંદી હરિનો દેશ. તે પદ
ને પામે નિરધાર; નન્ના નામ નાવ છે સાર. ૧૦ ટ
ટા ટેક જનમનો ટળે, અંતરજામી ઘટમાં મળે; નાના
મોટા હરિના ઠાટ, કાંઇ સુક્ષમ ને કાંઇ વિરાટ; હરિ
ને ભજતાં હું પદ ગળે; ટટા ટેક જનમનો ટળે. ૧૧
ઠઠા ઠેકાણું છે ઠીક. જ્યાં ન મળે બીજાની બીક; નિરભ-
ય નારાયણનો વાસ, પ્રેમ ધરીને રાખે પાસ; સમજણ મા
ની લેને શિખ, ઠઠા ઠેકાણું છે ઠીક. ૧૨ ડડા ડાહ્યા
પણ મુકી દે, સદગુરૂને શરણે જઇ રહે; વચન તણો
રાખી વિશ્વાસ, કુકલ્પનાનો કરજો નાશ. ઉપાધીથી આમ
ળગ રહે, ડડા ડાહાપણ મુકી રહે. ૧૩ ઢઢા ઢોલ વગાડી ક
હયું, રૂડા પુરૂષને રૂઢી રહયું; સમજ્યા તેણે લીધો

સાર, ગાફલ નરતો ખાશે માર; જોતામાં જોબન તો ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું. ૧૪ રેણા રાણ ચોરાશી તણું. તેનુ વ્યાજ વધે છે ઘણું; દાણા ગણતાં ડુલી ગયો, દેવાળુ કહીને રહ્યો, જગ કીંકર કરશે તાપણું રેણા રાણ ચોરાશી તણું. ૧૫ તત્ત તારૂ આપ તપાશ, કયાંથી આવ્યો કયાં તુ જાશ. ખેપ કરીને ખેંગી ટાઢ. હુંશીરૂ હોય તો લાગે હાડ. મુરખના મનમાં નહી ત્રાસ, તાત તારૂઆપ તપાસ. ૧૬ થથ્થા થિરતો રેવુ નથી, કોણ રંક કોણ પ્રથ્વી પતિ; આજ કાલમાં જાવુ જરૂરી, કોટી ઉપાયે રેવુ નહી; આપ ધની જાજ કમ જાણતિ, થથ્થા થીરતો રેવુ નથી. ૧૭ દદ્દા દેહ દેવળ માંદેવ, સેવક થઇને કરને સેવ, પ્રેમ પુષ્પને ચંદન હાર, જ્ઞાન દિપક ઘટમાં અજવાળ; અંતરનો ટાળે હુંમેવ; દદ્દા દેહ દેવળમાં દેવ; ૧૮ ધધ્ધા ધરજે ધારણ ધીર, વાચ કાછ વશ રાખે વીર; શબ્દ તણી સાહજે સમશેર, શતરૂદળમાં પાડે ભેળ; સતગુરૂ બખ્તર પેરશરીર, ધધ્ધા ધારણ ધરજે ધીર. ૧૯ નના નિશાન ગુરૂનુ છે શીર વીર પગ રોપીયે; કાયર નરનુ નહીં ત્યાં કામ, સુરવિરનો સાચો સંગ્રામ; જીત્યા નર્યું જગમાં જેય નન્ના નીશાન ગુરૂનુ છેયે. ૨૦; પપા પુરાતની જે મીત મેરૂ ચળેપણ ન ચળે ચિત; મનની પેરે આતિ ચળી રહે, સ્તુતિ નિંદા ને સુખદુખ સહે નાગાસાએને નીરખે નીત, પપા પુરાતની જે મીત; ૨૧ ફફા ફોગટ તે કોણ ફરે, સચે.થય હરી સમરણ કરો જન્મ મર

ણમાં આવેનહી, જેનુ મન વશીયુ હરી મહી, જઠરા વાસ ફરી નવ કરે, ફેરા ફાગટતે કોણ ફરે. ૨૨ બબા બોલે તેને જાણ, મુકોંદને મનની તાણ, કુમારૂ હૃદયેથી ટાળ, પરમારથમાં પીડજ ગાળ; દયા દીનતા મનમાં આણ, બબા બોલે તેને જાણ. ૨૩ ભભા ભજન થકી ભય ટળે નીશે કાળ કરાળ નગળે; ભેખધરે જો શીક્ષીથાય. ભાંડ ભવઈયા વઈકુંઠ જાય; જેવા ભાવ તેવુ ફળલહે, ભભા ભેખ અંતર ઘટ રહે. ૨૪ મમા માયા મનની જાણ, મારૂ તારૂ તેમા તાણ; સઘળે સરખો આતમરામ, સાંચાવાંચા મનનુકામ; માટેમન તારૂ વશ આણ, મમા માયા મનની જાણ. ૨૫ જજા જીવ પાણ્ડ્રુ જેહને, સંશય શોક સદા તેહને; આતમ બુધી ન ઉપજે કદા, અશા ત્રશ્ના બહુ આપદા; દેહ દરશી દખે દહને, જજા જીવ પાણ્ડ્રુ જેહને. ૨૬; રેરારામ ભજનમાં રહે, બીજુ બકવુ મુકીદે; વળતો શીદ વેદછે વાત, નીર વલોવે નાવે સ્વાદ; હરીનુ કારણ હે ગ્રહે, રેરા રામ ભજનમાં રહે. ૨૭ લલા લેતુ આતમ લાવ, ફરીફરી નહી આવે દાવ; છતી બાજી હારીશ નહી, સમજુને શીખામણ કહી; હવેન ચુકીસ આવો દાવ, લલા લેતુ આતમ લાવ. ૨૮ વવા વેદ વચન નીરધાર જે પ્રીછેને પામે પાર. ઉચ નીચનો અંતરનથી, સમ જ્યાને પામ્યા સદ ગતી; સંશય સહુ તજજો અહંકાર, વવા વેદ—વચન નિરધાર. ૨૯ શશા સાધન સરવે સતું, જેતું ચિત હરી ચરણે રહ્યું ફરતાં ફરતાં હરી

નું ધ્યાન, તપ તીરથ તેને બહુ દાન; કોટી વીઘન ભાગ કુકૃત ગયું સરા સાધન સર્વે થયું ૩૦ ખખ્ખા ખાંડનાં બીબાં ભરે. કાયમ કાગડો કુંજર કરે; મીન મગર બહુ જળચર જાત, જેવું બીબું તેવી ભાત; મિસરી જોતાં તો મન ઠરે, ખખ્ખા ખાંડના બીબાં ભરે. ૩૧ સસ્સા સગળે સુંદર સ્યામ હરી વિના નહી ઠાલે ઠામ; અનેક રૂપે એનાં નામ, આદ અંતે એકજ રામ; જો સમજે તો પુરણ કામ, સસ્સા સગળે સુદર શ્યામ. ૩૨ હહ્હા હરી ભાળો ભરપુર, દેષ કર્મ તો રહેશે દુર; રવિ ન રજની નહિ કો કાળ, તેમ આતમા પુરણ ભાળ; નિર્મળ નયણે નિરખો નુર, હહ્હા હરી ભાળો ભરપુર- ૩૩ સઉ અક્ષર સંપુરણ થયા હરી ગુરૂ સંતે કીધી દયા; અક્ષર અક્ષર આતમ બોધ, જો સમજે તો ટાળે વિરોધ; સંવત અઢાર બત્રીની સાલ, ચઇત્ર સુદી સાતમ શોમવાર. ૩૪ સંદ્દસર સાધુનું નામ, ઠાકોર કુંજબિહારી ધામ; પ્રાતમ પ્રેમે અક્ષર કહ્યા, હરી ગુરૂ સંતે કીધી દયા. ૩૫

અખા ભગતના છપા

અણસમજુ બીજુ ઝાંખરૂ, જ્યાં અટકે ત્યાં વળગે ખરૂ પ્રકૃતિ મળે તો ત્યાં તે અડે, નહીં તો પાછુ વાટે પડે. એમ અખા સઘળો સંસાર, ઝ મર ઝાંઝે કરે વ્યાપાર ૧, ભાષાને શું વળગે ભુર, જે રણમાં જીતે તે શુર; સંસ્કૃત બોલ્યાથી શું થયુ, શું પ્રાકૃતથી નાશી ગયુ. બાવન નો સગળો વિસ્તાર; અખા તેપનમો જાણે પાર. ૨, સ

છ જાળ માયાનો ફુંદ, ત્યાં નર ફેરી પડે મતિ મુંઢ; શણ ગારી વાણી સહુ ગાય, ભોઘા જીવ સાંભળવા જાય; અખા શું વાંચ્યુ સમજ્યો કશું, આંખનું કાજળ મોઢે ઘશુ. ૩ બહુ વિધ છે શાસ્તરનું જાણ, ઊર રાગ્નાળ મુકે નિજ લાભ; તેમ બુદ્ધીયે ગુથ્યા ગ્રંથ મમતે સહુ વધારે પંથ; શુદ્ધ જ્ઞાન તો આતમ સુઝ, અખા અંનુભવ હોય તો બુઝ. તપ તીરથ દેહ દમવા કાજ, જાણ્યું ઉનમત આવેશાજ; ફળ સાંભળીને કીધું ખરૂં, પણ હરીનું કારણ પરહર્યું; અખા સર્વે એ મનની તોર, કોડી વટાવ્યે નાવે મોહોર. ૫ જ્ઞાન વિના ભક્તી નવ થાય ચક્ષુ હિણા જ્યાં ત્યાં અપડાય તે માટે જ્ઞાની—ગુરૂ કરો; હરિ દેખાડે સબરે બધો; ગુરૂજ અખા નવ જાણે રામ તે શિષ્યને શું આપે નામ. ૬ અખે જે ગતથી આગળું કર્યું, જીવન મુકી બ્રહ્મ આદર્યું અટક્યું સર્યું બીજું કાંઇ નથી, સાર માંથી સાર કાઢ્યું કથીઃ પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ જીતાને કો, અખા મુવો તે નિરખે રહે. ૭ કોઇ કહે મોટા મહાદેવ, કેઇ કહે વિસ્ણુ અવરણ ભેવ; કોઇ કહે આધ ભવાની સદા, બુધ કસણીના દેવાયદા; જઇન કર્મની દેહે શિખ યવનો માને હઝરત શરીફ. અખા સહુ ખાંએ બાકરો. કોઇ ન વાત તપાસે ખરી. ૮ લોહના કાળ રૂપાના દેવ, એક દેશમાં થાતી સેવ; તેમાં આવી પારશ નહાં; સર્વે સાજ સોનાનો થયો; ઉત્તમ મધ્યમ જ્ઞાનજ વડે; અખા સર્વે હરિ નીમડે. ૯ અખા સમ

રૂપા સરખી ખરી. જે સમજે તે નીપજે હરી; ઊંડ
જળમાં રત્નજ પડ્યું કેમ ડપકી ખાય કને તુમડું;
છોડ તુંબીફળ જડશે રત્ન, કરતું પેમસહીત પ્રયત્ન ૧૦
શિક્ષા એક ટાંકી ચીતરી. આણ—ઘડી બીજી મેલે ભ
રી; બે નાંખી ઊંડા જળ—દીશે, બેઉયે સરખી તરવા
વિશે; પંડીત જડ સરખા નીમડે, આખા દઇતને રૂપક
ચડે. ૧૧

સત્ય વિશે છપા

જટા ધરે વડ—વૃક્ષ, પતંગ નિજ બાળે કાયા; જળચ
ર જળમાં નહાય. ધ્યાન ધરવા બગ ધાયા, ગાડર મુડા
વે શીશ, અજા મુખ દાઢું રાખે; ગર્દભ લોટે છાર, શુ
ક મુખ રામજ ભાખે; વળી મોર તજેછે માનની, શ્વાન
સકળનું ખાયછે; ભટ શામળ કહે સાચા વિના; કોણ સ્વ
ર્ગ માં જાયછે, ૧ ઊંચું ભાળે, ઉટવાગોળ નીચું ન્યા
;તરૂવર સહેછે તાપ, પહાડ આસન દ્રઢ વાળે; ઘર કરીને
ન રહે નાગ, ઊંદરો રહે છુપીને;નોળી કર્મ ગજરાજ, ભક્ષ
ફળ પત્ર કપીને; ઇશ્વર અનુભાવ વીણ નવ મળે સેહે
જ ભાવના ભાંગછે; શામળ કહે મન સિદ્ધ તેહને, કો
થરોટ માંહે ગંગ છે. ૨ સિદ્ધ મુડાવ્યાં શીશ કરી ઉઘા
ડી કાયા; ફરી માગવી ભીખ; ન મેલી કોઇએ માયા,
વરતી બાણાએ વેષ, લક્ષણો લેશ ન લેતા; કાયા માયા રા
જ, ફરે ધર્મ લાભ કહેતા; વિશ્વંભર તેથી વેગળા, જ્યાં
લગિ મન ભામિની ભજી; શામળ કહે ભાગ્યા સીદ્ધ તે
મમતાને માયા તજી. ૩

શામસાખી

જીવવિનાના ..., બેય પાસેથી સરખો; જરાય મુખ નહી ઝેર, પંડીતે તેને પરખ્યો. નર નારીની કંમર રહે વીંટી તે વારૂ; વસ્ત્ર તણો વીવેક, શુસોભા સગળી સારૂ. ચીસો પાડે ચારે મુખે, દયા ન આવે દેહમાં; શામળ કહે પંડીત પારખો, નર નારીના નેહમાં.

હીચોળાખાટ

ગુણમય ગોળાકાર, અધિક અમ્રતનો ભરિયો; ઓપો સહસ્ત્ર દશ વીશ, કાળોજ તે નરને કરિયો. જો કોઇ પાસે જાય, નાર દુ:ખ તેને રહે; અહો નિશ આઠે જામ, અધર રસ તેનો લેછે. તે નરને મારે પારધી, રૂધીર સરવ જન ખાયછે, શામળ કહે માંસ રૂધિર સદા, ચહુટામાં વેચાયછે.

મધપુડો.

મોતી ને અનુમાન, પ્રથીપર આવી પડિયો; કો જાણે કેનો માલ, કંથ માગને જડિયો. સોંપ્યો માથે હાથ, ભલા ભોજનમાં મળિયે; ચોરી ગયો કો ચોર, કોઇ નર નારે ગળીયો. ફરી કોટી જતનથી નવ જડયો, લખ જન જોતા લીખીએ; શામળ કહે સોધ્યો નવ મળે તો શો ઉતર દીજીએ.

લવણ અથવા મીઠું.

નારી નીરખી નીચ, જુઓ લક્ષણ કહું જેના; અંગે ઉજળી આપ, બાપ માં કાળાં તેનાં. નહી હાથ નહી પાગ, કુલક્ષણ તેની કાયા, મુખ નાસા છે, નહી મમતા કે

માયા. તે નહી પશુ પક્ષી માનવી, નહીં જીવા જોની જદા; શામળ કહે સુધ સલક્ષણા; તેશોધી જોઈ સદા.

સરપની કાંચળિ.

રથ દીઠો સમરથ, અધર આનીમાં ચાલે; બ્રહ્મા નામે નામ, મંદીર તેનામાં માલે. અપરમ પાર અપાર, પ્રજા પેદા ત્યાં થાય; વેડે અગ્ની આંચ, માર પણ ઝાઝો ખાય, અવે અમુલા કામે અરથ, મુલ અદા માઠે મળે; શામળ કહેછે શોધો જુઓ, કરી રૂપાંતે તો કળે.

કુંભારનું ચાક

નીચ પેર છે નાર, દેશ બાધામાં દાખે; મુખમાં મોટી જીભ; રીઝથી બહાર રાખે. નહી હાથ નહી પગ, શીશ વિના મુખ બેલે; ફરે છત્ર તે શોશ, જમે કણ અધીક અતોલે. ઘર પણી તો ગીતો ગાયછે, પવિત્ર નર પુઠે ફરે; શામળ કહે એહુ ઓહનું, મોટા જન મસ્તક ધરે.

ઘાણી

ચાતુર નરતુ ચેત, એક અચરત મેદીઠું; સુદર રૂપ સરૂપ, અધીક અન્નાથી મીઠું. કાયા ઉપર હાડ, હાડપર વાળ ભણીજે: વાળ ઉપરછે રૂધીર, સુગુણ તેનાજ ગણીજે; ખરીતે ઉપરતો ખાલછે, ખાલ ઉપર વાળજ નથી; વળી મુખમાંથી અન્ન ઝરે, શામળ કહે કહોકથી

કેરી

પ્રેમદા એક પ્રચંડ, અધર અવની પર રાચે; ઉપર ઉભા બે ચાર, જેમ નચવે ત્યમ નાચે. જ્યમ હોય જે

ઠીમક્ષ, જોરઝાજેથી ઝુઝે; બાલેઆમ બળવંત, ધરા બાધીત્યાં ધ્રુજે, પાણીતો તડપી એનહી, અન અલેખે ખાયછે; વળી ચરણનહી પણ છોંચ; એહુએનુ સહુ ચહુયછે.

પુઆ ખાંડવાની ઢીંકણી

નહી નપુંસક નાર, નહી નરને છે નામે; અઅંતનુ રૂપ આકાર, કરતાં ન ઠરે ઠામે; નિરમળ નિર ઝરંત, પુરાણ ગુણ અપરમ પાની, કુશળ જાણે દેત, સકળ ગુણ શોભા સાની; છે તતન તેહ જાણ લોકમાં, આગરશાળી જન ભોગવે. શામળ કહે તેથી નીપજે, જે નર ગાંડ ભોગવે.

કોહલુ લોહકડી પીલવાનો

જગમાંરહી જીવંત, નહી મેંડક નહી મછી, ચારે દીસ ચાલંત, નહી પશુકે નહી પક્ષી; પગ ગણુ વકે મગાહ, પવન પગ નહી નહી પાણી; લહેની સીસા હેઠેર, નહી ગગન નહી રાણી; છે તતતોલ નારણ તરણ, ભુંડતાને રાણો બહુ; વળી પારખારે પલકમાં શામળ કહે સમજો સહુ

નાક

એકમાત સંતાન; નપુંસકને એક નાની, તે બેના સંતાન, અલેખે અપરંમપરી; નપુંસકના સંતાન અરથ અધિકે નવ આવે; વડે ગુણ વેચાય, જુપ જેતાને ભાવે; બાળક જે તેની બેહેનનાં, સરવ અરથ તેથી સરે.

સોનુ અને માટી.

શામા છે શામળી, સારૂપે પણ શોહંતી; ભમરાળી

ભરપુર; મરદ મોટમ મોહંતી. વપુ વરાણાગી વેશ. વળી ભળવાળી વંકી; દુશમન ગંજન દાખ. સાર સોભીત સીદ્ધ સંકી. તે નાર વડે નર શોભસે, તે વીણ મુખ ભગતમાણાં કહે શામળ એ શમશા કહી ભલી રીતે લેઉ ભામાણાં.

સુરી.

શિશ ગિનાની નાગ, મુખ મોટુ મુખ માણે. લોહીંગનો જે ભક્ષ, જમી ને ઓગુ જાણે; પલક ન રાખે પેટ. વળી કેડે ફરી વળી બેસ; પતળુ શત્રુને પેટ, તેહ મસ્તીમાં પેસે; વાંસા કઠણને વશ કરે, બળીતાને બળી બહુ; સમજ્યા કેડે તો સેહેલ છે, શામળ કહે સોસી સહું.

ધમાણ.

નહિતમ નીરખી નાગ; જોબમવાળી ઝળકંતી, નહી હાથ નહી પાગ, લાડ ઝઝે ઝળકતી. મંદીરમાં મલપંત. ઓપતી સોહી પેટી; નારી શુદ્ધ નિરમાળા. વાદકર તો જે વેરી છે નારી જાત નિરબળ નહી, કાળા કરેપ કાયા થકી; શામળ કહે શાણા સમજસે, કહું ડાહ્યા તેને નહી.

તરવાર.

કવી ભોજા ભગતના ચાબખા

ચાબખો. ૧

મુરખો રળી રળી કમાણો રે, માથે ગમશે મોટો પાણો; ધાઇધુતીને ધન ભેળુ કીધુ, કોટિધ્વજ કહેવાણો;

પુન્યને નામે પાઇ ન વાવરચો, અંતરચથી લુટાણોરે મુ૦ ૧ ભરયા કોઠાર તારા ધરયા રેહેશે, નહિ આવે સાથે એક દાણો. મસાણની રાખમાં રોળાઇ ગયા કઇક. કોણ રંકને કોણ રાણોરે. મુ૦ ૨ મંદિર માળીયા મેલી કરીને, નીચે જઇ ઠેરાણો; ભોજો ભગત કેહે મુવા પુઠે જીવ, ઘણો ઘણો પસ્તાણે રે. મુ૦ ૩

ચાબખો ૨.

મુરખો માની રહયો મારૂરે, તેમાં કાંઇએ નથી તારૂ;
સાત સાયર જેની ચોકી કરતા, ફેતુ નીર ખારૂ;
ચઉદચોકડીનુ રાજ્ય ચાલ્યુ ગયુ, રાવણદી વળુરે. મુ. ૧
દુખને તો કોઇ દેખે નહી ને, સુખ લાગે સારૂ;
વેળાવેળાની છાંયડી તારી, વળી જાશે વારૂરે. મુ૦ ૨
હરી ભજનમાં હેતજ રાખો, સ્મરણ કરો સારૂ;
ભોજો ભગત કહે રાખો રૂદેમાં, પ્રભુનુ ભજન પ્યારૂ. મુ. ૩

ચાબખો ૩

ભગતી શીશતણુ સાટુરે, આગળ વસમી છે વાટુ;
એક દીવશ તો આવી બની રાજા. મુ. ધ્વજને માથે.
કરિને જઇને કરવત મુકાવ્યુ, હરીજનને હાથેરે. ભ. ૧
સત્યને કાજે ત્રણે વેચાયાં, રેહિદાસને રાણી;
રૂષિને વાસ્તે રાજા વેચાણો, ભરવાને પાણીરે. ભ૦ ૨
પેરો પટોળાં પ્રેમનારે તમે, શુરવીર થઇ ચાલો;
ભોજોભગત કહે ગુરૂ પ્રતાપે, અમરાપર માલોરે, ભ૦ ૩

ચાબખો ૪

દુનિયાં દિવાની કેહેવાશે, ભુંડી ભીતોમાં ભટકાશે. ટેક.

પાપ જ્યારે એનુ પ્રગટ થશે, ત્યારે ભુવા જતી ઘેર જાશે ।
ધુણી ધુણીને એની ડેકજ દુખશે, લેનારો લેઇ ખાશેરે, દુ. ૧
સ્વરગમાં નથી સુપડુને, ખાંચણીઓને ઘંટી;
દુધ ચોખાના જમનારા તમે, કેમ કરી જમશો ખંટી દુ. ૨
ઢુંગ કરીને ધુણવાને આવે, ત્યારે હાથ બતાવા સઊ જાશે
ક્યારે આના કર્મનું પાનું ફરશે, અને ક્યારે પુત્રજથા
શે. દુ૦ ૩ કોઈના ગરકોઇ આવે મળે ત્યારે, ધનને
પાસે ધાશે; બોજો ભગત કહે શ્રમણામાં ભણતાં, ગાં
ઠની ગુડો ગમાશેરે, દુ૦ ૪

કૃપારામના છંદ છપા

દેશાવ કૃપા નિધાન અરજ ઉરમા આણો;
ભક્ત પ્રિય ભગવાન, જીવ દયા મન જાણો. ૧
પુરશોત્તમ પતી પાળ, આ અવસર તો આવ્યો;
ટકુલ કર્મથી કાળ, કેટલેક તો કાપ્યો. ૨
હજી રહ્યો અતિશેષ, જીકર કરતાં જાશે;
રીઝ કુગે રૂશી કેશ, સઘળ તમે સુખી થાશો. ૩
બાળક દેખે બાઊ, પ્રીતે ફરે તે પુંઠે;
હુઠે બતાવે હઉ છાતીમાં છળી ઉઠે. ૪
એમ હું અંતરયાની હેત દેખાડો હરખું;
ગોવીદ ગરૂડ ગામી; પેડા દુખથી પરકું. ૫
સેવકને સનમાન, કરીને સોંપો કામું
દાશ હું ઠરી દુખાન; નીત્ય લખુ નીજ નામું. ૬
ઉધરાણી ઘર ઘર, કરવી ન મુખથી સાધે;
મન ધ્રુજે થર થર, બોલ લોકના બાધે. ૭

ત્રીકમ ન રહ્યો તાસ, અર્થ નથી કઇ સરતો;
ફગીને આવ્યો કાગ, કકડાટ બહુ કરતો. ૮
વીનતી નથી વિપરીત; કહેવા લાગો સહુની;
પરમારથી પ્રીત, બહાર બગો ગત બહુની. ૯
ઉત્તમ આરે વરણ, ઉત્તમતાને મુકી;
કરે અનાચરણ, ચીતન હરીનું ચુકી. ૧૦
વાડવ વિદ્યાવાન, થઇ માગે ઘર ઘર ડોલે;
શુદ્ર તણા સનમાન, નહીં પણ આશીશ બોલે. ૧૧
વિદ્યા ભણી ન વાદ, પંડીત કરે પરસપર;
શીખે ઉદરનો સ્વાદ, ફરે સોબત સત્વર. ૧૨
વાંચે જન વેદાંત કાણુ સોબે કઇ કરમાં;
સમજે નહીં સિદ્ધાંત, ભટકે ભવસાગરમાં. ૧૩
નિત પરઘેર કામ કારણે ફરતા;
જરને માટે જેર, મમતમાં નિત્ય મરતા. ૧૪
વીઠલ આપીને વ્યાજ, ગરીબ જનનું ગમિયું;
કરે અવળાં કાજ, અંતે મનકુ ભમીયું. ૧૫
શાસ્ત્ર તણું નહીં શાન, વામ મારગે ચાલે;
કરીને મદીરા પાન, મોટા થઇ મહાલે ૧૬
માણું ચોકુંન ખાર, ઉચ્ચાટ ન આરાધે;
ઉત્તમ થઇ અનાચાર, સુવરણ મલે સાધે. ૧૭
ઊંગા અડદ ઉપાન, મધુ મહીષી ને મહાનું;
કરાગ લે છે દાન, કળી સામે કઇકઇનું ૧૮
શુદ્રાદીકને ઘેર, શાસ્ત્ર શીખાડે જઇ;
પરમ ધર્મની પેર, વીપ્ર બણી ગઇવહીન. ૧૯

એકા દશાનુ અન્ન, બ્રાહ્મણને પણ ભાવે;
ધણીને તેય જો ધન, ઘર ઘરેણું વેચાવે. ૨૦
મસ લઘુશંકા વીટ, દેખંતા જ્યાં દીસે.
એ ઠેકાણે ઇટ, માંડી મગાળી મીસે. ૨૧
રાગા કરે રૂદન, હાથ વાળીતી કુમચે;
આરોગે ત્યાં અન્ન. કોણ કોણને કહીયે. ૨૨
રડતા રાજદ્વાર, પંડીત થઇને પકડ્યા;
દેવડીએ છડીદાર; સહીએ તેના ધક્કા. ૨૩
તોપણ નાવે લાજ, ઠોકર મુકે કાઢી;
વર્ષાશનને કાજ, દરબારે જાય દાઢી. ૨૪
નાત નાતનો નિત્ય, બહુ કરે બડબડતા;
વર્ષા ઉષ્ણને શીત, વેઠી વટે વઢતા. ૨૫
અન્ન તણો મુખ ગ્રાસ, તોપણ બોલે ગાળી;
દામતણા થઇ દાસ, પેટે મારે પાળી. ૨૬
વૈશ્વદેવ નૈવેદ, બ્રહ્મયજ્ઞ કે તર્પણ;
ભુત બળીનો ભેદ, જાણે બ્રાહ્મણપણું ૨૭
સસરા કહીને ગાળ, પુત્ર પૌત્રને દેતા.
એળે ચડાવી આળ, ઠાકર પટેલ થઇ લેતા. ૨૮
એક નોતરે ચાર, જમવા ટાણે જાતા.
ન જુવે વર્ણાચાર, સહુને ઘેર પેર ખાતા. ૨૯
ઓવા લગાણ બારાક, પરંતુ આવે ગાડી;
રાત અખી રખડાઇ વાણે નાખે વહી. ૩૦
પમાંડુ લસુણ કલીંગ, મધુ મુળાને ગાજર.
અફીણનું તમાકુ ભંગ, વ્યસન કરવાની હાજર. ૩૧

બેઠા નિત્ય બજાર, બ્રાહ્મણ નિંદ્યા સાધે;
સગાં સગાંમાં ખાર, કળહ કરીને બાંધે. ૩૨
પરનાતીની રાંડ; નીજ નાતોમાં ઘલે;
દામે ડળકી ડાઢ મનને માને ચાલે. ૩૩
ઘરમાં ક્ષીમાં ખાય, સરખા થઇ સબંધી,
કુળીન જમવા જાય, ત્યાંઇ ધાકની બંધી, ૩૪
તજી સંતાન સધ્યાય. ભાવ ભાવ્યું ભમણુ,
ચિતમાં નીત ચહાય, પુવે જીયાનુ જમવું ૩૫
વાટે વાટે વ્યાસ. થઇ માણ વજાડે;
પાંચેક બેઠા પાસ, તેહ તાળીઓ પાડે. ૩૬
શ્રી સ્મૃતિની વાત કાળ જીવ ઇશ્વરની;
જાણે નહીં કંઇ જાત, રાગ તાળકે સ્વરની. ૩૭
પીંગળ રીતે છંદ, કવિના કરયા ન જાણે;
પોતા તણા પ્રબંધ રચી રાગડા તાણે. ૩૮
નાતરીયાની વાત, કેરીને રેટીડા;
ગતાં સ્યાગા સાથ, કરે કટાક્ષે ક્રીડા. ૩૯
અગુણીયે અંગુઠ, બંધી ગાગ ઉછળતા;
મોટા થયાનો મુઠ, બીજા મરેછે બળતા. ૪૦
જજમાનોથી રીસ, કરીને દાપુ લેતા;
નાળીએર શીડી શીસ, રૂધીરે થાપા દેતા. ૪૧
કઇ ધન કાજે થાય, વોહોરાના વાણોતર;
કઇ કાશીયે જાય, કઇ ભીખતા ઘરઘર. ૪૨
કઇક નાંખતા ટેલ, કઇ વીંટણીયો વીંટે;
કઇ હાંકતા બેલ, શકટ ભરીને ઇટ. ૪૩

કઇક કરંતા રાસ, નારી રૂપ થઇ નાચે;
મશકરીઓથી હાસ, કઇક કરાવે સાચે. ૪૪
કઇક પાણી ભરનાર, કઇકિ રસોઇ કરતા;
કઇ હોઇ નાકાદાર, કઇક કરોડો ફરતા. ૪૫
કઇ લે ભરીને દામ, સરપાણ સકટ ઇજારે;
કઇ સેઠોના કામ, બેઠા કરે બજારે. ૪૬
એક નાતમાં નાત. કહિયે બીજી કંધી;
ગ્રહસ્થ ભિક્ષુક જાત, દીકરીઓ નવ દીધી. ૪૭
નમસ્કારની રીત, તજી સલામો કરતા;
પરનાતીની પ્રીત, મનમાં કદી ન ધરતાં. ૪૮
વાડવ થયા વકીલ, ઘર ઘર કેશ ઠાકર;
દીલ્ય વધારે ઢીલ, યવનતણા થઇ ચાકર. ૪૯
ફરશીઓનો હુંફ, વશ્ય વિપ્રની વાણી;
ગજલ રેખતા તરફ, ગનતા દોડા ગણી. ૫૦
દીકરીઓના દામ, રૂદયે લાગ્યા રસીયા;
કરે કારમાં કામ, કેશ ધરે કાનશીયા. ૫૧
બેસે બાણીને બેશ, ચકલે ડમર હાંકે;
અરધ ઉઘાડે કેશ, તારૂણીઓને તાકે. ૫૨
કઇકે કીધાં કામ, વેગા જોઇને વંડો;
નીચ જનોને નામ, આપી બાંધે કંડી. ૫૩
કઇક પુજતા પીર, અવલોકે જઇ ઓરસ;
પયમાં નાંખી નીર, કઇ વેચંતા ગોરસ. ૫૪
કઇ પરણેલી નાર, પ્રહાર કરે ત્યાં પેખી,
કઇક કરે વ્યભીચાર, દાર પારકાં દેખી. ૫૫

આઠે વર્ષે સાન, કઈકે મુકી ઘરાણે;
વાંકુ થઈ વિદ્વાન, ફરી ફરીને પરણે. ૫૬
નથી કાઢયો નરક, પોતે પાછો પેસે
અઠાઈમાં ગરક, બાવા થઈને બેસે ૫૭
વાંકા ઉપર વેર, આરડુ તેં સ્વપ્ન આણ્યું;
હળોને કીધો ફેર, કારણ કાંઈ ન જાણ્યું. ૫૮
ભલા તમે ભગવાન ફરી હડાવો હાનાં;
ગોવિંદ આપો જ્ઞાન, તુચ્છ બ્રાહ્મણને માની. ૫૯
આ અવસર આ લોપ, થઈ જગમાં કેમ ઝીલે;
કરિને કરડો કોપ, કળિયે લીધો કીલ્લો. ૬૦
નરપતિ થઈને ન્યાલ; પુછે નેહ ન બીહે;
ધન લેવાને ધાય, અનર્થ કઈનો ઇચ્છે. ૬૧
વિપ્ર વપુનો દંડ, દેતાં ધ્યાન આવે;
પેખે પણ પાખંડ, લાંચો લઈ લલચાવે. ૬૨
કઈક વધારી કર, રાંક લોકને રગડે;
જયાં જયાં દેખે જર, બુદ્ધિ ત્યાં તો બગડે. ૬૩
પરદારાનો સંગ, રાતે તેથી રમતા;
ધાકી ન જુવે ઢગ, લક્ષ જનોને દમતા. ૬૪
કુડી ધરડા કાન, ચુગલ જનને ચાડી;
ઘટવા લાગ્યું જ્ઞાન, દંભી આગે દહાડી. ૬૫
વેદ શાસ્ત્રની વાત, કદી ધરે નહીં કાને;
રાજી રહે દીન રાત, ગુણકા કેરા ગાને. ૬૬
ગૌ બ્રાહ્મણનુ પ્રતિપાળ, કદી કરે નહિં કુછ;
રાજે નહિં [illegible], ભક્તજનોની [illegible]. ૬૭

શાક ભાજીયો ફળ, એ પર અંત ઇજારા;
વળી બતાવે બાગ, ઓળીઆળી ન્યારા. ૬૮
કાષ્ટ શકટથી ઠાઠ, કેટલાક તો કાઢી;
ઇક્કા ભારે સાઠ, દરવાનાદિક દહાડી. ૬૯
વર્ષ વર્ષે રાખાઇ, ઇજારદારી વધારે;
રઇયત રૂવે રગડાઇ, કો આગળ પોકારે. ૭૦
ચોકે જણાવે તોર, દોડાવીને મોરા;
રાતે આવે ચોર, ઘર ઘર પડે દગોડા. ૭૧
ચોરોના અસવાર, બાન પકડતા લુટે;
દરવાજેથી બહાર, વહાર કરે નહિ પુઠે. ૭૨
દરવાજે દરવાન, રાંક જનોને રોકે;
કોઇ ધરે નહિ કાન, રડે બીચારા પોકે. ૭૩
અન્યાઇના દામ, લેઇ ઠગાવે સામા;
ન્યાઇયા લેજો નામ, તો તો હાંસુ તમાસા. ૭૪
રાજ્ય તણાં સંતાન, શાય આપણને માને;
દુશમનું થઇ દીવાન, કેદ કરે રાજાને. ૭૫
થોડો લેઇ અપરાધ, મંદિરોયાન માગે;
ભગવંતનો બાધ, કરી શકે નહીં કમારે. ૭૬
વરતાવે નહિ ધર્મ, રઇયત જનની રીતે;
શોતે પણ સતકર્મ, કદી કરે નહિ પ્રીતે. ૭૭
ઉપાય જનને આંચ, વિપદી નીચે દમતા;
વરસ બાર કે પાંચ, એટલામાં આથમતા. ૭૮
કળીયે કોઠા ફેર, જેમ [illegible];
માખણ [illegible], જોઇ પોતાના બાકુ. ૭૯

વૈશ્ય કરે વીપરીત, તોલ ન સાચા તોલે;
પરમારથની પ્રીત મુકી, મગદળ ચોળે. ૮૦
બાર પાણુનો માલ, વીશ પાણુ વેચંતા;
દોડાદોડ દલાલ, કળહળ કૈક કરંતા. ૮૧
કહે ધર્મના સમ, ધર્મ ઘસરડે ધુળે;
તોએ ત્યગનું ત્યમ, મરદી નાંખે મુળે. ૮૨
હેતસ્વીં થઇ હાણ, કગીને લેજો ખશીયે;
વદે પરસ્પર વાણ, પોતાની પારશીયે. ૮૩
દમડી માટે ગાળ, મુખથી માને દેતા;
એક એકની આળ, જઇ દરબારે કહેતા. ૮૪
શાણુ થઇને શેઠ, પાન તમાકુ ચાવે;
વડવ પાસે વેઠ, કાયા તણી કરાવે. ૮૫
લેઇ આપ્યાની આશ, મનમાં ફેરી ન રાખે;
દામ તણા થઇ દાસ, ભુંડુ મુખથી ભાખે. ૮૬
જતી ગુરૂ બ્રાહ્મણુ દેવ, ગોસાંઇ વિધવાના ધન;
સંચરવાની ટેવ, અંતે ઓળબ્યાનું મન. ૮૭
ચાર નામની ઘર, થઇને કરતા કાળુ;
છેરવી કઇના જર, દેખાડે દેવાળુ. ૮૮
મનમાં રાખે મેલ, મુખ જાણુએ મીઠ;
ઘીમાં ઘાલી તેલ, દેતા કઇ ન દીઠા. ૮૯
કહી બતાવે કાંય, આપે વસ્તુ બીજી;
મગન થએ મનમાંય, તાળી આપે રીઝી; ૯૦
વઇસ્નવ થઇને વેશ, અબળાને આરાધે;
કરે ધરમનો દ્વેશ, શિવની નિંદા સાધે. ૯૧

સમર્પણી થઇ સ્વાદ, શીરા પુરી જમતાં.
ગુરૂનો લઈ પસાદ, રામા સંગે રમતા. ૯૨
વિપ્ર અડે જો અંગ, છુટાઇ જઇએ થુંકે;
ઉરમાં અતિ એ નંગ, માની જાગી ન મુકે. ૯૩
સાચા મનથી શરણ, ગુરૂ ચરણે નવ રેહેતા;
કરે અધર્મી ચરણ, કલ્પી કંઇ મત કેહેતા. ૯૪
અજ મુકાવી ધન, હીંસકને ચવરાવે;
માણસ લાયક અન્ન, શ્વાનોને ખવરાવે. ૯૫
જીવ દયા પ્રતિપાળ, થઇને કરે ઇજારા;
કઇના અણુ કાળ, શ્રાવક થઇને સારા. ૯૬
ધર્મ એટલો લાભ, બોલે પણ નવ પાળે;
ગર્ભણિયોના ગાભ, ઔષધ આપી ગાળે. ૯૭
પરવ્રતથી પરતંત્ર, સમજે નહીં શીખામણ;
જપે મુડના મંત્ર, કંઇને કરતાં કામણ.
પરનારીને સંગ, પ્રીતે મનમાં પેસે;
અળંકારથી અંગ, સરસ સમારી બેસે. ૯૯
વેદ વિનાના ધર્મ, વાંચે નિત્ય વખાણે;
કૃષ્ણચંદ્રનાં કર્મ, જીવ સરીખાં જાણે. ૧૦૦
કળિ એમ કચર ઘાણ, કરિને પિડે પ્રાણી;
કૃષ્ણ કરો કલ્યાણ, ઉર અપનો જાણી. ૧૦૧
દંભી જનનો દાસ, થઇને શીશ નમાવે;
વિઠલ તણો વિશ્વાસ, શુદ્રોને મન ભાવે. ૧૦૨
ઉત્તમનાં આચરણ, કનિષ્ટ થઇને કરતા;
સજ્જન જનનું શરણ, ઓળખી નવ આચરતા. ૧૦૩

રાજ સેવાની રીત, જાણે નહિં પણ રાજે:
મુખ માંહેથી નીત્ય, ગમો અથો ભાખે. ૧૦૪
દેખે પરની નાર, રૂપાળી મન માની;
દંડ ભરી દરબાર, તે છરાવે છાની. ૧૦૫
સંતાનોના સહીત, અષ્ટ મંગળે આણો;
નારી પાસે નિત્ય, જગ છત્યો એમ જાણો. ૧૦૬
ગરીબ કેરૂ ઘર: ઉખાળીને એ લે;
છતનો વાધે છર મેલા થાશે મેલે. ૧૦૭
નર ઠેકાણે જઇ આવે દશમે દ્વાર;
કાંતા તેને કહી, સુવરણથી શણગારે. ૧૦૮
પાપી પંડ મામ. બ્રાહ્મણને નવકરતા;
દુઃખે જોડી દામ, દરબારોમાં ભગતા. ૧૦૯
લેખી ન જુવે લેશ, નિર્મળ જનને નાગા;
નિત્ય બનાવે બેશ, દેવ મંદારે વાગા. ૧૧૦
જાત્રા જાતાં સંગ, જમરા બેલ જોડાવે;
જેમ વજવ્યુ હોય વંગ, ત્યમ ગાડી દોડાવે. ૧૧૧
મલીન મેલ મન સત સંગત ન સુજે;
કલ્પિત ગાય કીર્તન, જાત જાતને પુજે. ૧૧૨
ગૌ બ્રહ્મણને દાસ, કરિને ધર્મ ધ્રાવે;
સોના બ્રહ્મણ પાસ, કાણઓ મઇ કરાવે. ૧૧૩
અઝું હોય જો જર, તો તો તાણા તાણાવે;
વળા ઘરેણાં ઘર, આનક કરી આણાવે. ૧૧૪
શુદ્ધ ધર્મની વાત, હઠથી પાછી હેડે;
જમે જમાડે જાત, જણ્યાં જમાઇ તેડે. ૧૧૫

કઉતક અરખુ કામ, કળિયે કીધુ ભારી;
રક્ષા કરજો રામ, મજા પેતાની પ્યારી. ૧૧૬
કડીયા સુતાર મજુર, વચન પ્રમાણ ન ચાલે;
જોખમ કરે જરૂર, ઘર કરતાં ઘર ઘાલે. ૧૧૭
સોની દઇ વિશ્વાસ, કાલને વાયદે કનુ;
આપે આઠે માસ, સોનાનું કરી સુનુ. ૧૧૮
ધોબી સાળવી સઇ, ફાડી વસ્તર સાંધે;
રોક મજુરી લઇ, પણ પોતાનુ રાંધે. ૧૧૯
વઇદ થયા વાલંદ, શાસ્ત્ર વાત સંતાણી;
સાઇવદ કરી સાણંદ, પાય મંત્રીને પાણી. ૧૨૦
બ્રાહ્મણ વિના અનંત, અદ્રશ્ય થઇને ભોખે,
શરિયે શરિયે સંત, ટેલ નાંખવી શીખે. ૧૨૧
વૈરાગી ગોસાંઇ શસ્ત્ર અંગપર ધરતા;
મારે માંહો માંહી, મમતા માની મરતા. ૧૨૨
અંતરમાં અભિમાન, ખાતું હરિનું ખણિને;
ગાડે દીજનું ગાન, બ્રહ્મણ પાસે ભણિને. ૧૨૩
ઉલટી વરણ અઢાર, વૈરાગીને વેશ;
ગામ ગામને બાહાર બાવા થઇને બેસે. ૧૨૪
કરિને ચારે ધામ, પુજા કરે પુજારી;
દેવતણો લેઇ દામ, નિકળી જાએ એક નારી. ૧૨૫
દઇ બ્રાહ્મણને ધન, ભારે વિદ્યા ભણતા;
વળતા વ્યાસાસન, બેસે સીધજ ભણતા. ૧૨૬
તિલક છાપને માળ, ધરિને કરથી ખેંચે;
કણોક ચોપા દાગ, કઇના લાખી વેચે. ૧૨૭

કરમાં લે નહી દામ, મોટમ રાખે મઝા;
લઇ પુસ્તકનું નામ, જર લે કઇના ઝાઝા, ૧૨૮
માંડીને ઘરબાર, લેટ માગતા વહાણે;
લાવિ લાકડાં ચાર, જમિ આવે જ્યાં જાણે. ૧૨૯
વિઠલજીના વેષ, હીંડે વિકળ વગોતા;
મુંડાવીને કેશ; જરને હીંડે જાતા. ૧૩૦
ફકીર થઇને ફરી, ભાલાનું કર પકડે;
પઇસા લે કરી બળ, રાંક જનોને રગડે. ૧૩૧
ગઉ બ્રાહ્મણને ત્રાસ, વધતો દિનથી વાધે;
રૂડી વસ્તુની આશ, સહુ લે સાતે સાંધે. ૧૩૨
અંબુ વરસે અલ્પ, તે પણ નહી સુખ માગ્યું;
સત્યે રહ્યું છે સલ્પ, તે પણ જાવા લાગ્યું. ૧૩૩
ભલા પુરૂષને ભાઇ. ભાળે છળવાઇ કેરાં;
ડાહ્યા ડાહ્યાપણ માંહી, થઇને કરે અનેરાં. ૧૩૪
પ્રથ્વી પાણ ગળી જાય, ધન દાટ્યું કર નાવે;
રગડે નિત્યે રાય, જયમ જે જનથી ફાવે, ૧૩૫
પિતા પુત્રમાં વેર, ભાઇ ભાઇને ભાંડે;
જાત જાતમાં ઝેર, સુખ કો કોયિ ન માંડે.
સગા સહોદર સાથ, વાંધે વેર વધારે;
નર થઇ નારી હાથ, મિત્ર પિતાને મારે. ૧૩૭
પુરાણ પાપે તન આ અવસરમાં આવે;
લેઇ તાતનુ ધન, અંતે બહુ અથડાવે. ૧૩૮

સુભાસ

કવી સામળ ભટના બનાવેલા છપા

સરસ્વતીની પ્રારથના દોહરા.

શ્રીમુખ શેવું સારદા, બ્રહ્મ સુત બ્રહ્મ રૂપ, બ્રહ્મ વિદ્યા બ્રહ્મ વાદિની; ભમે ભોળતા ભુપ, દંડ કમંડળ ધારિણી, વીણા પુસ્તક પાણ; જેને તૃઠિ સારદા. વદ ને અમ્રત વાણ. પામરને પંડીત કરે, વિશ્વમાંહી વિખ્યાત. કિંકર સુખ કવિતા કરે, તે તું સારદા માત. જયદેવને કીધો કવિ, કીધો કાળીદાસ માઘતે મયવા તેં કરયો, એવી વાણી વિલાસ.

છપા

મારકુંડને માત, ત્રેહો મકારે તુઠી; ચંડીપુરાણ ચો લાખ, વિદ્યા અમ્રત ધન વુઠી, શુકદેવ વેદ વ્યાસ, પુ રાણ અષ્ટાદશ કીધાં; બ્રહ્માને તુઠી ભાવ, વેદ વ્યાકર ણ શુભ સીધ્યાં. એવા લક્ષોકે કેટીધા, કવિ કેહેવાણા મહામતિ, સુખ સાગર સામળ ભણે, કૃપા કરી મહા સરસ્વતી. મંત્ર જંત્રને તંત્ર, ઇષ્ટ ઉપાસન આદ; કથા કીરતન કવિત, વ્રત વિવેકથી વાદ, અડસઠ તિર થ અનેક, મહાપુન્ય સ્થળ મહિમા, બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્ર, તત્વ ત્રિલોકી સીમા; એ સરવેને ઓળખાવીયા, કાા થી કેહેવાયા કવી, સરસ્વતી મોટાંછે સરવથી, ચઉદ વિ

ધા ૬ નીત નવી.

દોહરા

કેક કોટી કે લક્ષધા; કંઇ થયા કંઇ થાય; શિવનાં શેવક શામળો, કીધો પંડીત રાય. મીતે સારદા પ્રણમુ. હંસ વાહની જેહ; વેણા પુસ્તક ધારિણી, તરણી વધતુ તેજ, કવિતાનો શો આશરો. સારદ કેરૂ શર્ણુ; મહીમા મહા માયા તણો, વાયુ વશ જેમ તર્ણ; જેનેતુ ઠી સારદા, નેક રહી સી ન્યુન; કવિ કહેવાયે કલ્પતરૂ, પ્રગટે મૈઢા પુન્ય.

ગણપતીની પ્રારથના

દુઃખભંજનો દુખ ભંજનો ગુણ નીધી ગુણ ગંભીર; ઇશ્વરથી ઉત્પન હવો, પરમ ધુરંધર ધીર. સીંધુર અંગે શોભીતુ, મોદક અન્ન અહાર; ગજવદનો ગરવો ઘણો, દેવ વડો દાતાર.

છપા

સીદ્ધી બુદ્ધી છે નારચ, લક્ષ લાભ બે પુત્ર; શિવસરખો શિર તાત, ચીતામણીના ઘર સુત્ર, આધ શક્તિ ઉમયાચ, મહા માયા છે માંડી; ક્ષેમ કલ્યાણ જમાત્ર, ખાણુ રત્નોની ખાંડી; બ્રહ્મા વિષ્ણુ રવી રૂદ્રથી પ્રથમ પુજ્ય ગણપતિ તણી. સામળ કહે શેવો સહુ, સુખ સાગર શિભા ઘણી.

રામચંદ્રજીની પ્રારથના દોહરા

રાજીવ લોચન રામજી, મુક્તી દાતા મુળ; કોટી કોટી પાતક મટે; ટળે સંકટ મુળ, રામ રટે રસના વ

ડે, વળી જે વારંવાર; એથી અન્ય બીજો નહી; મુક્તી તણો દાતાર. તારણ તરણ ત્રીલોકમાં, તારક મંત્ર કેહેવાય; જમને શાર પગ દઇને, જરૂર વૈકુંઠ જાય.

સીતાપતિ શ્રીરામ, નૃપ દશરથનો નંદન; ભકતવત્સળ તે ભુપ, વિશ્વ સહુનો એ વંદન; કઉશળા કુળદીપ લક્ષમણ લઘુ બંધવ લાયક, વરણવે ઉચરે વેદ, નિગમ આગમનો નાયક; એક બાણે મારી તાડિકા, રાવણરણમાં રાળીયો; અતિબળ ઇંદ્રજીતને, ચાંચાણવત જેને ચળીયો, કોટી બ્રહ્માંડનો નાથ, સત તણો એ સત્વ, સતકોટી રામાયણ, તેમાં અક્ષર બેતત્વ, કોટી જન્મનાં । પ. બેજ અક્ષરથી બળશે, લખ ચોરાશી ખાણ, જનમ મરણ દુઃખ ટળશે; રામ નામ વિના મુકતી નહી વેદ પુરાણે વાચજો, સુખ સાગર શામળ ભણે, સત્ય ગણીને સાચજો.

છપ્પા.

અન્ન જગત આધાર, અન દઇવત એ મોટુ; અન વગ ન રહે જીવ, અંન્ન વણ સરવે ખોટુ દેવદાનવ રંક રાય, જીવે સહુ અન્નને જોરે; અન્ન નિઉતે પાષણ, સરવ અંધારૂ ઘોરે, પાલણ પોષણ મથી નિશ કર્તા નામ કત કુરણાં; શામળ કહે શેવો સહુ, આદ્ય શક્તિ અન્નપુરણા. સીતા રામ તે એહ, એ શ્રી રાધાકૃષ્ણ: એ ઉમીયાનો ઇશ, પંડીતે કીધુ પ્રશ્ન એ રોહિણી એ ચંદ્ર, એ બ્રહ્મા સાવીત્રી; મંત્ર જંત્ર એ તંત્ર, એ ગુણનીત્રી ગાયત્રી. અનપુરણા સઉની ઇષ્ટ્રે, બુદ્ધિ

વંતા જન બુઝશે; શામળ કહે અન આધારથી, સરવે વિદ્યા સુઝશે. અનપુરાણા વડી માત, જગત જીવાડ ડન જાણી; અન્ન વિના સહુ સુન્ય, પ્રથમ જીવે નહી પ્રાણી. અન્ન વિના સુખ અલ્પ, અન્ન વણ ચરણુ ન ચાલે; ભાવે નહી મન ભકતી અન્નવીણ મોજ શી માહાલે; અન્ન વિના ઇશ્વર વાહાલો નહી. જ્ઞાન તાન ગુણ નવ ગમે; શામળ શોવો અન્ન પુરાણા, સકળ દુખ એથા સમે. ૨૬

છપા

તગ ઘેરત્રીજોવાર, પ્રથમવારનિત્યેપુજે; ચતુરજય મચોચોવાર, સત્યવાતેશુભસુઝે: પસન્નપાંચમોવાર, નિમળજસ વિદ્યાવાધો, છઠાવારનીછત્ય. શોભાશતરૂની સાધો, શાતમો વાર સંકટ હરો, અધિપતી ડાહ્યા અંશને, આશીરવાદ કવી કહે, મનજી વાસણુ વંશને'

છપા

હુંસવાહનની હીતકાર, મયુરવાહની મહિમા; કુરકુટ વાહનીકલ્યાણ મેઢક વાહનખ સીમા, મ્રગ વાહન દે માન કીર વાહન કરશા કામો; શારદુળ વાહની જોહુ, નેહ ઘણુ શીર નામો; ઉંદર અશ્વને ઇમયે રૂડ વ્રષભ છે જેહુને; કલ્યાણ કોર કપા કરે શામળ કહે આશીશ એહુને. ૯

છપા પુત્ર વિના નહે મોક્ષ પુત્ર વણમેહેણુ મોટુ પુત્ર વિના દે દોષ, પુત્ર વણજીવિત ખોટુ પુત્ર વિના પરિવાર; વિશ્વ માંહી નર વાધે; પુત્ર વિના સં

સાર શ્રાધ ગયા કુણ સાધે; અરથ ગરથ કુણ ભોગવે, ઘણું દ્રવ્ય પણ ગાંજીયો; બાળ અવતાર બાળક વિના, વિશ્વ કહે સહુ વાંઝીયો;

છપા

નારી વિના નર રંક દામણો દીશે દેહે; નારય વિનો નર રંક, ગ્રહસ્થ ગુણહીણો ગેહે. નારય વિના નર રંક. ધનનવ ધીરે કોઇ; નારય વિના રંક, સગતં જ ન નીંદ જોઇ; નારય વિના નિરભગપણું, ભોગ કહોશા ભોગવે; અચુત અવગુણ ભાસે ભરયા, જોખમ ઝાઝું જોગવે. નારય તે નરનુ અંગ, સુખેથી ઇચ્છે શેવા; પુન્યમાં થાય વિભાગ. લાભ થશે રૂડો લેવા; સ્ત્રિથી હોય સંતાન, ધર્મ બુદ્ધિ તે ધારે પ્રગટે પુત્ર સપુત્ર કુળ ઇકોતેર તારે; શુદ્ધ કુળની શામા મળે સ્વામીને સુખદ સતી; એમ વિચાર્યું શેઠીએ, મન મધ્યે ધારી મતી. પરણવા ઉપર પ્રીત થઈ તે નરને પુરી કોનેનવ પુરી થાય સહુને રહે અધુરી; આશા નીર અઘાત વિસ્વ તેમધ્યે બુડયુ, શાહા રાયને રંક, કયરપી કીયરને કુડુ. સુરપુર પંડિત સહુ, ભણ્યા ગણ્યા ભુલા ભમ્યા: આશા રૂપી અરણવ જળે, શામળ કહે તેમાં શમ્યા. ગળેઅધીકુ અંગ, ગળે નાશીકાને નેણ; ણ; ગળે મુડને તુંડ, વિપરીત બોલાયે વેણ; અસ્તિ ક્ષીરની માંશ, સકી નવ ચાલે ચરણે; ધાતુ સરવ નો નાશ, શુદ્ધ નહી કુંઠિત કરણે ઈંદ્રી બાંધી અડવડે, આહાર નીંદ્રા છેવટ ગઇ; શામળ કહે તૃષ્ણા ત્રષા

તોય માયા છુટી નહી.

જરવીશેછપા

જર ત્યાં જોમન રૂપ, ભુપવશ જરને જોરે; જર ત્યાં સઘળો જોખ. ટેક તરતીબવત તોરે; જર તે ઉંચ અ મીર જર તે વિદ્યા ભાણીચો. જર તે રૂપ સ્વરૂપ, જર ગુણ સઘળા ગણીયે; જરને સગો યશ વશે. જર જોરથી દુઃખ જશે; શામળ કહે જોર એ જર તણું. જરશી કાજ સઘળાં થશે. દમડાં વિના દરિદ્ર, કુળવંત કીકર કહેવાયે; રિદ્ધવિના બહુ રંક, પ્રતિષ્ટા દુર પળાયે; ડાહાપણ વિનય વિવેક દામ પાખી સહુ ડુલ્યાં, પેદા ન કરયુ દ્રવ્ય, શાસ્ત્ર ભણીને ભુલ્યાં; સુન્દર ઘડ ધીર નરવપુ વરણાગી વાંકડાં. શામળ કહે સંસારમાં, રિદ્ધવિના નર રાંકડા.

છપા। સીતા શાખી સુભ દેપ, રાવણ રણમાં રોળાવ્યો ઇદ્રજીત કુંભકર્ણ ચાચણ વાત તેતે ચોળાવ્યાં દ્રપદી સખી નારય, સતીપણસરવે થાપ્યું. અઢરે ક્ષોહણી સઇન્ય, કુળ કૈરવનુ કાપ્યુ। માયારૂપ એ માનયની, એકલી મુકે અનરથ થશે; વિચાર કરયો મન વાણીયે, વ્રદ્ધપણ હાંશી હશે,

છપા।

ઇદ્ર સરખો અધિપત્ય ઘેર રાણી ઇંદ્રાણી; અહલ્યા સાથે સંગ; કરતાં ભ્રાંતી નવઆણી; ચાતુર નરને ચંદ્ર, રામા ઘેર રોહણી સરખી; તેણે તારા એક વાર નેહ કરીને નરખી; પાપ પુન્ય બીછયો નહી; ગુરૂ પત્ની પો

તા તણી ક્ષીણ દેહ આપે થયો; નક્ષત્ર મંડળમાં જે મણી. ૧૨૪ એનાથી લક્ષ કરોડ; ઘોર અંધારે મળીયા; કઇયા કીચક શત ભ્રાત એક ચિતામાં બળીયા; શ્રીક્રશ્ન સરીખા દેવ; કુડીકુબજાને શોધી; આન્યની રૂપ મોહોજાળ; જગતમાં જાણો એવી; ભાગ્યનીએ સહુને ભોળવ્યા, દેવ ગાંધર્વને દાનવી, શામળ કહે જીત્યાજુવતીયે. કુણ માંત્ર છે માનવી.

છપય—નાર તે નીચ સ્વભાવ, ન રહે પોતાને ઘરમે; નાર તે નીચ સ્વભાવ. કલંક કહાવે કુળ કરમે. નાર તે નિચ સ્વભાવ, લાજ મરયાદા ન મીંછે, નાર તે નિચ સ્વભાવ, અન્ય નર અંતર ઇચ્છે; નીચમાં નિચ તે નારીયો, પશું જોડે પ્રીતડી; શામળ કહે સ્ત્રીયો સમસ્તને રૂડી નહી એ રીતડી.

છપય—વણ રૂતુ વરસે મેહ, તેથી તો ધાન નપાકે; પરાક્રમ ન મળે પુર શત્રુ કોહો શોણ થાકે; પેહેલીવીશી વિદ્યાય ભાવ આણી નવ્ય ભણીયો મ્રઢ પણે વિવેક, શાસ્ત્રનો બોધ ન શુણીયો, ગયો અવસર આવે નહિ નર નારી તો નડે; પ્રથમ જુઓ પીછયા વિના વળતી હાથ ઘસવા પડે.

છપા સોકયના દુખ વીશે

—વિનય થકી વિવેક, સજન સઘળામાં શોભે; વિનય થકી વિદ્યાય સ્થીર થાવર તે શોભે; વિનય તણુ વિખવાદ કરે નહી રંક કે રાજા વિનય મોટો છે વિશ્વમાં, વિનય ધરમ મારગ ધરો; શામળ કહે વિદ્યા

વશીકરણ વીનય મહિ આવી વશે.

છપ્પા—રાજાને એક સાલગામ ફટઇઓ ફુટે; પ્રજાને એક સાલ વાણ વાંકે રાજા લુંટે; વ્યાપારી શીર એક સાલ; વસ્ત્ર પઢંતર નાંખે, ભરતાર શીર એક સાલ, ભામની જો ભુડુ ભાખે; મુરખને સાલ વિદ્યા તણુ દુઃખ બકારી ઓકયનુ શામળ કહે શાણા માનજો સ્ત્રીને સાલ એક સોકયનુ. સ્ત્રી કહે ભલી અનાથ તેથી તો મોત ભલેરૂ; ભલો હીણા હાથ એથી નહી દુઃખ અનેરૂ; ભલી વિધવા કે વંઝ ભલી ગુણકા કે ઘહેલી ભલા દરીદ્ર દસ્ય ભલી સોંહાગણ સેહેલી માહ્ડા દાવાનળ દુખાણી, ચંચળ ચીત પણ ચોકયનુ શામળ કહે શાણા માનજો સાલ શ્યામાને શોકયનુ દરીદ્રને મોટુ દુખ મન માન્યુ નવ થાયે; કાશદને એક દુઃખ; નિત્ય વિદેશો જાયે; દુનીયામાં એવુ દુઃખ વરસાદ જયરે નવ વરશે વંઝાને એક દુઃખ તનને કાજે તલશે; કુંવારાને દુઃખ સ્ત્રી તણુ સરવને દુઃખ ભુખનુ; શામળ કહે પાર પીછુ નહી સ્ત્રીને શોકયના દુઃખનુ આંધાને દુઃખ આખ સારૂ ખોટુ નવ દખે, બેરાને દુઃખ કાન રાગ પુરાણ નવ પેખે રોગીને દુખ રોગ ભોગ એકે નવ્ય આવે; ભીક્ષુકને એ દુખ નામ ભીખરી કહાવે; એવાં દુખ અનેક છે પંગાને તો પગ તણુ શામળ કહે સ્ત્રી સર્વને સોકય દાવાનળ દુઃખ ઘણુ

છપા સતસીરો

તુલ્ય કંચન કથિર, સુખ દુખ સાચુ ને જુઠુ; સા

ય રંક બે એક, એક તુઠયું એક રૂઠયું; શતરૂ મિત્રસ માન, સમાન દેખ્યા કે દાશી; સમાન અગ્રતને વિષ, સમાન કુચ્છીત કે કાશરી, સમાન પાષાણને રત્ન પ ણ, સમ ન વસુધા વૈકુંઠ વશા; શામળ કહે જન્મે ન હી, જે નર જાણે બ્રહ્મદશા. સમાન અગ્નિને નિર, સમાન વાહાલો ને વેરી, સમાન કુંજરને કીટ, સમા ન મરદને મેહરી. સમાન તડકો ને ટાહાડ, સમાન જ શવંત ને જોગી. સમાન પાપ ને પુન્ય, સમાન ભી ક્ષુક ને ભોગી; બ્રહ્મ વિદ્યા બારે ઘણી, કરોડવાર શુ કહુ કથી; શામળ કહે સંસારમા, બ્રહ્મ જાણે તે નર નથી. શાંભળ્યા કાને સુર, ફરસુરામ ફરસીધર, દીઠાક ઈક દાતાર, કરણ સરખા કરૂણા કર, વિદ્યા વેદ શાણ ગાર, બ્રહ્મા સરખા બહુ ભ ણ્યા; વાલ્મિક વ્યાસ વશિ ષ્ટ, પ્રભુ ભજી ભય ટાળ્યા, નથી દીઠા નથી સાંભળ્યા ભોગવી જેણે બ્રહ્મ દશા; શામળ કહે સ્વરગ સુધી, ગ તિ વિરલા કો વઈકુંઠ વસ્યા.

છપા—કોકિલ જાતનો ચોર, તે લે ખાતર પાડી ને; ચુગલ એ પણ ચોર, લે કરી ચાડીને; વાણીજએ પણ ચોર, લે મરડી દાંડીને, કૃષી જાત પણ ચોર, લે ખેતી માંડીને; કિશબ ચોર કહી કોટીધા, અપરમપાર અપાર છે; એ દિવશે સહુ દેખતાં, પણ સાચો ચોર સોનાર છે.

છપા—કામાતુર ન જુવે કર્મ. કામાતુર ધરમ ન ધારે; કામાતુરને શી શરમ, કામાતુર મરે કે મારે; ગુ

ગણે કામાતુર કામ, શાસ્ત્રની વાત ન સુઝે કામાતુર ન ભજે રામ, બુદ્ધિ એકે નવ બુજે; કોટી અવગુણ કામાતરે, ધરમ મારગ તે નવ ધસે. અપજશ તે અવની પરે, સરવે તે તેમાં વશે. કાં રંકને કાં રાય. કાં નરને કાં નારી; કામાતુર શીર કલંક, હોડ હટ હીમત હારી; પ્રથ્વીનુ પામે પાપ; ક્ષઇ રોગ રહે તેને દેહ; સ્વપ્ને ન જુવે સ્વરગ, તે પરનારીને નેહે. લક્ષ વીંછીની વેદના. પડે તે નર જમ દંડમાં, સામળ કહે કોઇ રખે કરો, પ્રીત પરનારી પીડમાં.

છપા—દઇતા જાતે હાડ્રી, વિચારી મન વિજારી નવ આણી કોની બીક, નિરભય થઇ તે નારી, કપટ ન જાણે કોઇ, પડી પડી સહુ પેખે. અરે અરે અરેક હે એહ, દુનીયા દુઃખ એનુ દેખે; વાત ચાલી બત્રા શિશમાં, ઉતાવળ કકતાં આંખડી; છતુર ચતુર ચુહાણની, કલંક વરછુત કુપે પડી. બુમ પાડી બહુ બાહાર. આવીક અન્યાયે આપે, રાણી રઢીયાળુ રૂપ, પડી પાણીમાં પાપે, કોઇ મુછાળો મરદ, કુપથી કામની કાઢે; કથ એનાને જાણવ, પલકમાં વાત પોહોચાડે; હાહાકાર સરવે થયા, જુગ બાધામાં જાહુરી; ચતુરાને ચેતાવીયો, પડો તારૂણી તાહુરી.

છપે—ભણ્યો એને ગ્રંથ. પરનાર જેને નવ પરખી સાંભળ્યો જેને ગ્રથ; નીચ બુદ્ધિ નવ નરખી, ભણ્યોભણાવ્યો ગ્રંથ, અધર્મ તેને નવ દાખ્યો સંભળાવ્યો જેને ગ્રંથ, ચતુર અમરત રસ ચાખ્યો, શ્રવણ કરીયો મત

વાદીએ, ક્યાં નરને ક્યાં નારીચો. શામળ કહે સ્વપ્ના
વિશે, જીુઠ કરી નહી જારીચો. પરનારી સાથે પાપ, બ
હુ સ્ત્રી હત્યા બેસે; અઠાવીસ નરકના કુંડ, પાપ કર
નારો પેસે, એક પત્ની શ્રી રામ, દિલ પોતાને દાખી;
સતવતી સીતા કામ્ય રીત ઘણી રૂડી રાખી; બુદ્ધિ ાં
તાજ બાપડા, કામ જીતકોઇ નવ થયા, જન્મ મરણજો
ખમ જરા, કોડ અવતાર કવીયે કહ્યા.

છપ્પા

હનુમંત મહા બળવંત, સીતાની વારે ધાયો. અનળી
બળ અનંત, રામ રસાવે ગરૂ ગાયો. ઇંદ્રજીત કુંભક
રણ, તેડ ચાંચાણાત ચોડ્યો; બોતેર કોટી બળવં
ત, રાવણ સાથે રોળ્યો કનક લંક કરી કાયલા, અશો
કવાડી ખાંડી કરી. રામ લક્ષમણ જશ જીતીઓ, સિ
તા લેઇ આવ્યો ફરી, મારકંડેસ્વર, મુન્ય, ચિરંજીવીકુ
ળ કહાવ્યો; બ્રહ્મા ભણીયા વેદ, વાણી રસ ભરનેગા
વ્યો, વ્યાસ સરખા વીસકરોડ, પુરાણ અષ્ટાદશ કીધ
સુકદેવ સરીખા શોધ, દાન અભયપદ દીધાં, ભણતર
ગણતર મંત્ર જંત્ર તંત્ર પરાક્રમ સહાપતી. શામળ કહે
શેષુ શારદા શ્રેષ્ટી કરતાં જે સરસ્વતી, રામ નામ તે ત
ત્વ પાણ જો જળમાં તરીયા રામ સુખનુ સત્વ, રંકને
રાજા કરીયા. રામ નામ પ્રતાપ. અહલ્યા જેણે તારી
કાળ તણો એ કાળ, વ્યાળીને નાંખ્યો મારી ફરસુરામ રૂ
પે કરયા; નક્ષત્રી પ્રથ્વી કરી; એક બાણે હણી તાડકા,
તત્વ થઇ તેતો તરી;

છપ્પો.—પંચો આંખ્યાન આખ્યાન, તે પુરાણ પારા યણ, તરૂણ તારૂણ ત્રિલોક, શત કોટી રામાયણ અષ્ટા દશ પુરાણ, અધ્યાત્મ ચેણકીરાં, કાગ ભજ કત જે ન્યાય, પંડીત થઇ પુરાણ પીરાં; વેદ ભણેછે વેદીયા, કોડ વારશું કહુ કથી; સ્ત્રી ચરીત્રના આગળે નીમેશ માહાત્મ્ય કોનુ નથી

છપા—મુખે સાંભરે નાર, વસન વીત્ર વીધના. સુ ઝે; હસવું રમવું હેત, જનો મધ્યે તે જુઝે; ભાંડ ભ વઇયા ભાવ, જોખ જાણ જે જાત્ર; ખુઆ ખાસના ખે લ, દુખે ન ગમે પળ માત્ર; દુખ દાવાનળમાં પડયો,સ રવે સુખ એનું ગયું; હસવું કયમ આવે હેતથી, પીં જર તો પરલે થયુ દુખે જાય સુધ બુધ. દુખે ભોજન ન નિ ભવે; ખેડુ દાસ્ય પણ દુર, દુઃખ કપટ બહુ કહાવે, દુખે દેહનાં રોગ. તેજ ત્રીપક્ષ ત્રાશે: દુખથી લીલા લે હેર, પલક ન આવે પાસે; દુખ રૂપી અર્ણવ વીશે, તે ઠય કદાપી નવ જડે; હસવુ નવી આવે હેતથી, કુંસ મુ થી સાનાં પડે.

છપે,—વિમ રૂઠો દે શ્રાપ, ચાકર રૂઠયો હર ડે; જો દુશમન રૂઠયો દે દાઓ, માન મરજાદા મોડે; પડેશી રૂ ઠયા પાપ; ચાડીકાંઇ આગળ ખાએ; નારી રૂઠે જો નિ મેશકો નીસરી જાએ: રાજા રૂઠયો શિક્ષ લે, જસ જી વ જોખમ કરે, ધર્મ કર્મ શર્મ પણ, દુઃખ દેતાં તે નવ ડરે.

સ્ત્રીના સ્વભાવ વીશે છપા.

નારી નીચ સ્વભાવ, નારીમાં લક્ષણ ભુડાં, નારી નીચ સ્વભાવ, કૃત્ય નારીનાં કુડાં, નારી નીચ સ્વભાવ જુગ બાધામાં જુઠી. નારી નીચ સ્વભાવ, રહે રૂડા શું રૂઠી; નારી નીચ સ્વભાવની, અણઘટતુ તે આચરે. શુર પુર પ્રૌઢ ધીરને, કરોડ વસા કાયર કરે, ઉંચા કુળની નાર, નીચશુ નેહ નીહાળે; નરપ તણી જે નાર, ભિક્ષુકને ભાવે ભાળે; પંડીત જનની નાર, મુરખ સંગાથે માણે. જાણ પુરૂષની નાર, અધરમ અનઇચ્યા આણે; ગુણીજન કેરી ગોરડી. નેહ ન ગુણા શું ધરે, પુન્યવંતાની પ્રેમદા કબુદ્ધ તે કુડાને કરે, રામા ન જુવે રૂપ, ન ગમે તેમ માણે;; કામની ન જુવે કુળ; હેત આ કુળથી આણે; જુવતી ન જુવે જાત, જુવે નહી પંડીતપુરો ન જુવે ઉંચ અમીર, નહી સતવાદી સુરો. કામનીતો કામી જુવે, કે મન ઇછા માનની; તમેશ માઝા રાખે નહી. શામળ કહે ભુડી ભામની. બુદ્ધિ નહી લવલેશ, બેશ બાગીને બેશે; છાડે જો સ્વામી સ્નેહ. પર મંદીર પોતે પેસે; ચતુરા કરાં ચરિત્ર, છતી કોની નવ જાયે. મારે જો માટી માર, ફજેતી અવળી થાયે. જુઠી વાત જગમાં કરે. તો સાચી તેની થાય છે; અવગુણનો અર ભુવ ભરયો. પણ કામની નામ કેહવાય છે, ભુપતી કેરી નાર હોચે હીંચોળા ખાટે; પ્રેમળ, માનને પુષ્પ પોઢણ પલંગ શુભ પાટે. શજાવે શોળ સાણગાર. ઝવેર જુગતે જડાવે; ખમા ખમા કહે સરવક્ષધા લાડ લડાવે; તે સરખાની તા

રૂગી; વિપ્ર સંગાથે મન વશુ; ભિક્ષા માગી ભોજન કરે, શામળ કહે કારણ કશુ, ૩૮

નીરભાગ્ય વિશે છપા.

નીરભાગી જાશે ગંગ, સલિતા તે શુકાશે; નિરભાગી રળવા જાય. લાભ પણ તે લુટાશે નિરભાગી પરણે નાર થશે ગાંડી કે મરશે. નિરભાગી પામે દ્રવ્ય, હાકયમ કે તસ્કર હરશે. નિરભાગી બેસે ઘોડલે, પડશે ને પગ ભાગશે; નિરભાગીને મદીર મજે. ખપછિત પડે કે લાગશે. નિરભાગી જમવા જાય. વેદ નાંખે તે વાશી, સાચો જો બોલે બોલ, તોય કરે સહુ હાંશી, નિરભાગી ડાહ્યા થાય, લોક કેહેસે એ ઘેલો; નિરભાગી નવ બોલત, કેહેશે હઇયાનો મેલો; જે નરને નીરભાગ્યતા, સો ઉદ્યમ સુના પડે: ભાગ્ય વડુંછે જેહને, પુરણ જશ જુગતે જડે.

છપો.—જય સિતાપતિ રામ. જય કરૂણા કર સીંધુ, જય સિતાપતિ રામ. જયજય લક્ષમણ બધુ, જય સિતાપતિ રામ, નર કાંતક અધમ ઉધારણ, જય સિતાપતિ રામ, તત્વ ત્રિલોકે તારણ. મુકિત દાતા મહાંમા ઘણો; રાવણ રોઉણ રામજી. સુખ સાગર શામળ ભણે, અરૂર નિશા તુજ રામજી

કામી પુરૂષ વીશે. છપા

કામી અધથી અંધ, કામી નવ દેખે આંખે; કામી નવ ધારે ધરમ, સંકટ તે દેહે સાંખે, કામી ન જુવે જાત, માત ભગિની નવ ધારે, કામી ન ગણે નાત, કામી સગ પણ નવ ધારે; કામીની વ્રત પળે નહિ,

કામી જીવ કોઇ દીન બુજે, કામી નવ દખે કોઇને, જગ ત બાધું તેને જુએ, બાંજ્ય દેવાનુ દુખ, બજ્ય સુખ સાં મા પાખી; બાજ્ય વેઠવી ભુખ, બાજ્ય ઘેર બટકી રાખી બાજ્ય શાથાપણ છીદ્ર, બાજ્ય મલિનની શેવા; બાજાર જે મે રંડા. બાજ્ય શિર આપજશ લેવા. બાજ્ય કલંક શિર કામ્યની બાજ્ય હોડ જે હારયની, શામળ કહે બાજ્ય સતવાદીયા; પાવક મીત પરનારની' પરનર ઇચ્છે નારય સત્ય તેને નવ સુજે, પરનર ઇચ્છે નારય, બુદ્ધિ એકે નવ બુજે, પરનર ઇચ્છે નારય, પુરૂષમાં ન રહે મીતી પરનર ઇચ્છે નારય, રૂડા ઘરની નહી રીતી. પરનર ઇચ્છે પ્રેમદા. વર તેને વાહાલો નહી શામળ કહે રાંભીશું દરી. જેવલ્લે કામા કહી. લેશે કામ્યની કેડ, વાણ મેલતે મરશે. લેશે કામ્યની કેડ, મારાતબ આપે હરશે. લેશે કામ્યની કેડ. જીવ જર સહીત જાશે, લેશે કામ્યની કેડ. અનરથ અનિકો થાશે. ડસાસે તથા ડસવાસે, મારશે વળીમારશે, કેડ લેશે કામ્યની તાણી, જીતીબાજી હારશે. દરૂઠીલે જીવ, દઇતા રૂઠી ડરાવે; દઇતા રૂઠી એ દઈ તાંદુળવત દેહ ખદાવે, પ્રેમદા પકડે પ્રાણ, હત્યા શિરસ જે આપ, અપજશ કરે અનત, છેક છાકેસી છાપ, રામા રૂડી રહે જહીં. કરે ન રૂડા કામજી, રામા રૂઠી જે હને, તેને રૂઠયા રામજી, નારીને નવ રાખંત, અસખ ઉમરાવ અધિકારી, નારીને ના રાખંત, સુર પુર દ ધારી; નારીને નવ રાખંત, સામ દામ ભય ભેદ, ના ન નેત રાખંત, શાસ્ત્ર પુરાણ કે વેદ, શુર પુર પં

હીત પટલ, કે સાધન પરતાપથી, શામળ કહે ખી રા ખી શકે, કુળ અધિકાર એ આપથી; લેવી નગરી ઘડ લક, ગણવા ડીંજહક જે ઝીણાં; લેવાં વાઘની મુંછ, લે વી ફણીધરની ફણા તરવો અરણવ અપાર, શિલા બા ગવી શિશ, પીવુ હળાહળ જેહેર, રોસ વિના કે રીસે, એ સરવ તો શેહેલુ, દોહલુ કામ છે જારીનુ; નિશ્ચે દોહ લુ નિરખવુ. નરિકરણ જે નારીનુ. પલક એકમાં પ્રીત, કરે જો રામા રીજે; પંદર ભવ પલટાય, ખરી જો મનમાં ખીજે; દખાડીયે ઝાઝો દામ, નેહ ન હોયતો નાંખ; કર આપણુ કામ, પ્રીત જો પ્રેમદા પાસે; પો તાને મન પ્રીતડી, ચતુરા તે નર ચાહય છે, જારને વશ જુવતી નથી, શામળભટ સાચુ ગાય છે.

છપા

બાળય માગવી ભીખ, બ ળય કાશદુ કરવુ, બાળય ચારીનુ ચીત, બાળયવીત પારકુ હરવુ, બાળ્ય વઇતરૂ ઘડ. બાળય નીત ભાર શીર લેવો બાળ્ય પરવશ જે પુ રૂષ. બ ળય દંદ દીનને દેવો; બાળ રળવુ જે પાપનુ, હીંસા કરવા સુરા થવુ, શામળ રોજગાર, તે બાળવો જનમારો પરદેશ જવુ.

છપા

મછગંધા દેખી વ્યાસ, વિહવળ થઇ પોતે બેઠા; અ હલ્યા દેખીઇંદ્ર, તશ્કર થઇ પુરમા પેઠા; તારા દેખા વ્યાળ, કબુલ એ નારીએ કીધી, સીતા દેખી દસક ધ હરી લંકામા લીધી વનીતા બ્રહસ્પતી તણી, દેખી

ચંદ્ર ચીતમાં ચળ્યો; કળિયુગ રૂપ એ કામની, મળે
ઠેક સહુનો ટહુકો જાવે દાહી નારય દુરયોધન દાન
માં હણીયો, કિચક થયો કાંગાંધ મહાજન લોકે મળી
ચો; એવા અધીક અનેક, દેવ દાનવ રિષ રજા; પા
મ્યા દાવાનળ દુઃખ પડ્યા નરકે જન ઝાઝા; પરનારય
થકી બહુ પરજાળ્યા. જુલગુ થયાતે જાણીયા; શામ
ળ કહે શાણા સમજજો, કુગુ બ્રાહ્મણ કુગુ વાણીયા.

છપા

જળ તરવ ને તુંબ, આગન ઓલવવા નિરે; મુખનુ
ઓખડ આન, બાળકનુ ઓશડ ખીરે; તાવ ઓ
શડ અપવાસ, ગડગુમડ દુખ દવા; વશીકરણ વીવેક,
સમકંપર કરી સેવા, એક એકના ઉસ્તાદ, અતી કોડ
કોડ સુહુકમી રૂડા ભુડાં સ્વભાવનુ શામળ ઓશડ મ
ળતુ નથી, કોઇક સ્વભાવે શીલ, કોઇક સ્વભાવે તાતા;
કોઇક સ્વભાવે દાતાર કોઇ મદ મછર માતા, કોઇ જાર
કોઈ જુલમ, કેઇ દુખા કેઇ કાહ્ન. કોઇ પાપી કોઇ પુ
ન્ય, કોઇ નીતયે કોઇ નાહ્યો; કો હાંમાંકો હેતની, કો
હસમુખો કો રાંકડો. શામળ સ્વભાવ એ જાતનો, પ્રથ
મ પડયો તેતો પડયો.

છપા

નર પાખી જે નાર; કલંક તેને શીર બેસે, નર પા
ખી જે નાર, પર પુરૂષ ત્યાં પેશે; નરપાખી જે નાર પુ
ઠયો સહુ તેની જુવે; નર પાખી જે નાર. પણીં પોતા
ન ખુવે; નર પાખી નારી એકલી, વડો તેહના વાંક

છે; નરવણ નારી વામસશે, એતો આડે આંક છે, નરપા
ખી જે નાર છેક હરથી તુછ તરણું; નર પાખી જેના
ર રોજ રાગમાં જેમ હરણું; નરપાખા જે નાર હળતા જે
ગ ફુલ અકરડનું; નરવિણ નારી એકલી; સંસાર તનો
સરવ; માન ન પામે માતની, ધેલમેએ જાણો ગરવ.

છપા

નાગો નવ લુટાય, સોમે નવ દાન અપાએ; સાચો ન
વ દંડાય, કાયરથી કો ન કપાએ. નાડી નવ જોવાય,
જેની નીરોગી કાયા, ગુણકાએ નવ ઘેરાય, જેણે મા
મેલી માયા. મોત પાણ મારી નવ શકે, આવરદા સુધી
આપને; જમ નરક નાખે નહી, શામળ નીરમલ, નિ
રમલ, નિષ્પાપને, પાપી નવ કરે પુન્ય, પાંખંડી પ્રભુ
નવ પુજે; સાંચાને ન ગમે જુઠ, અધરમને ધરમ ન
વ સુઝે. કપટનુ થાય ચપટ કુડુ તે બુડયુ જાણું; તરે સ
ત્ય સંતોષ, કચાંરેક કયાં રાગ્રા, સાચાથી સુખ પામીએ
જુઠેરૂઠે રામજી શામળ સાચું કહે, કરો ગમે તે કામજી
નિમ ન જાણે વિદ્યાય, વણિક કહાડે દેવાળુ. રઈતને લુ
ટે રાય કુળવંત કરે જો કાળુ, પંડીત કરે પાખંડ, સિંધ્ય
થઈ બોલે જુઠું જાચક કરે અહંકાર. રાવથી રંક રહેરૂ
ઠયુ; નારી ઓ કરે જ જારીઓ, ન ધરે ધરમ એ છાપ
છે. શામળ કહે એ સરવતે પુરા જન્મનાં પાપ છે

છપા

કમળ દળ સરખા નેણ, વેણ અમ્રતના જેવાં ચક્રવાક
ની જોત, તકતી રતનાટ તેવાં પાંપણ ભમરાની પાં

ખ, ચપળ બે મીનશી ચક્ષુ; ભ્રકુટી ધનુષાકાર. હાર મોતીવ વક્ષુ; ગતી હંસ કટી કેસરી, નાભી દક્ષણાવટ કહુ તને, પંથી કહે એ પ્રેમદા, કોણ ભોગવે તે કહો મુને, કેશ સુરંગી શીશ, નાગ ફેણા અંબોડો, સાંચો તુરંગ બે ટેક. ચપલ ઘણું સુલી ઘોડો; રંભતરત જંઘા જુગલ, પેહેરણ ચોળી ચરણાં કેળ પત્રવંત પુંઠ, નીર અનોકુ નારમાં નેણા બેણે વરસતી કંદ્રપ રૂપ એ કામની; ભાગ્યશ્રેણી કુણ ભોગવે. કોણ ભરથારની ભામની. ચલતી ચતુરા ચાલ, હેત મદ ગળતો હાથી, માંગ સમારચો શીશ, ખડગ કર શુરા સાથી, ઉરવર ઓતી ઓપત, શરદ વદનીવ પુ વદે, ઉર મોકાવળ હાર, ભામની કો ભારથ ભેદ; સુખ સાગર સોહાગણી, લીલા લેહેર લજા ઘણી; કહે તલાર ઉતાવળુ શામલ તરૂણી એકો તણી.

છપા

જેણે પુજ્યા ઇશ, શીવને શીશ સમરયાં, નરનારી વીપ વીવેક અનેક ભેજનથી તરપ્યાં. માગમા પાડયા પંડ, કરવત કાશીમાં લીધાં હામે ગળાં હાંડ, કેટીવા તીરથ કીધાં. મહક્ષોણા પ્રથીતણા, જસવંતાં નર જોગવે; સાંભળ સરોવર સલક્ષણા. ભગ્યશાળી નર ભોગવે. શુરા થઇ સંગ્રામ, લડ અંધાને લડીયા ગાય વીપને શાં. તેહની વારે ચઢીયા. ગજ દંતુગળી સાથ, અંગ ઉડાવી નાંખ્યા. કીધાં તરત વીવેક, અમરત મુખે સહી ભાખ્યા બહુ સુગંધ પ્રભુ કેરી હેતે પુજ્યા હરને હરી. સરોવર તુને સાચુ કહુ, મહા તે ભોગવે સુંદરી. કહ્યા ભરતની સાખ

અંતનાં દાનજ આપા પ્રથી પશ્ચાયતે કીધ, કસ્ટ કરી ઓના કાપ્યાં. લાખેગ્રા જશ લીધ, નઉતમ વ્રત કરવ્ય મુકવ્યા જેણે દાન, પુન્યના ઠાઠ ઠરાવ્યાં; જુગતે કરી જેણે જાતરા, જસ ફના નર જોગવે, સાંભળ સરોવર વારતા. ભાગ્યશાળી સ્ત્રી ભોગવે;

છપા.

ચઉદ ચોકડીંનુ રાજ, ખરૂ સુખ રાવાણનુ ખોયુ લુટાણ્યા ગઢ લંક, ધન સહુ ધુળે ધોયુ; દેવતાતેત્રીશક રોઠ, કરજોડી કહે નીત્યે, ઇશ સરખો ઇશ. શાશ પુરાણ પ્રીતે; તેસરખો રાણ રોળીયો, તે કામની સુખનેકારણે. તો હું કુણ ગણતી વીશે બુદ્ધ કરી આતુ બારણે. ઇંદ્ર સરખો અધીપત્ય, ઘેર ઇંદ્રાણી રાણી. અપ્સરા અપરમ પાર, વરસે મુખ અમ્રત વાણી; અઇરાવત આસન, રીદ્ધ સઘળીનો રાજા; બારે મેઘ વરતે વશ, જુગમાં વશ મહીમા ઝાઝા. શહસ્ત્ર ભંગ શ્રાપે થયો. બહુ અપકીરતી બારણે. શામળ કહે શાણા માનજો, પરનારીને કારણે.

છપ્પો—નારીને જારી કામ, મોટમ પદ તેતો માકુ. ધરમ કરમને શરમ, નિત્યે બુદ્ધીથી નકુ. ધરી જે વેળા વાત, અધીક ઉત્પાતજ આવ્યે; ફિરતાર તણોશીર કોપ. કોઠ વસાએ કહાવ્યો. નવગ્રહ વાંકા તેહને; લોકપઇએ રાહુ દશા, જે નારી જારી કરે, અવગુણ સઘળા તેમાં વસ્યા,

---

છપા

નાગી નિચ સ્વભાવ. ખાંતથી ખ્યાલજ ખોટો; પલકમા તોડે પ્રીત્ય. માથેઅવગુણ એ મોટો; રૂડી ન જુવે રીત ચિત ચતુરાઇ ન આણે; હત્યા કરતાં હત, ગુણ અવગુણ ના જાણે; વિસ્વાસ કરશે વિનતા તણો, તે મુરખ બાવા દેશનો, નીચ સ્વભાવ નરી તણો; શામળક હે શંખાણી સુવેશનો. કુળ રૂડની કામ, નિચસુ નીસરી જાએ; છેક નિચ નિમોહ્ય, તે સતી કે સુરી થાએ, કાયર કેરી કાગ, અંગ અગનીમાં બાળે; પાપી ઘેર પુન્યવત, પતીવ્રતા નિત્યે પાળે, એક ઇકોતેર ઉધરે, બીજીઆ તેર બાળશે, વિસ્વા કરશે વિનતા, રીત પોતાની રોળશે

છપા—-આળસ અદકુ અંગ, સારૂ કામ નવ સુજે; પર નરસુ જેને નેહ, બુધ એકે નવ બુઝે; ખાવું પીવુ બેસવુ; રમવુ જમવુ કે ખાવું; ન સુઝે શિવની શેવ; નાહાવું ધોવું ગુણ ગાવુ; અવિદ્યા અદકા ભણે; સદવિદ્યા સરવ રહે પરી, પોપટ કહે મે પારખી, કામની કામાતુર છે ઘણી.

છપો.—જે કો પુજે ઇશ; તેહ પુન્યવંતો પ્રાણી જે કો પુજે ઇશ. તેની કીરતી જુગ જાણી; જે કો પુજે ઇશ આણમા સીદ્ધ ઘેર આપે; જે કો પુજે ઇશ, લાજ તેનીનવ લોપે; જેણે ઇશ્વર પુજ્યા, તેને સપુત સ્ત્રીઓ સતી રૂપવંતી ગુણ અગળી; રૂઠી કરમ રેખા રતી; શિવ પુજન સમરથ. તેહ ઘેર ઝુલે હાથી; શિવ પુજન સોહાય સપુત શીરોમણી સાથી; શિવ પુજનૂ મંદિર માંહે, તેહ

ઘેર ધરમની ધજા: પરદુખ ભંજન તેહ, વીક્રમાજીત કે શી વજા. પ્રથી કરી પસાય તે, અતળીબળ કેહેવાણો આપથી. શામળ સતવાદી સલક્ષણા, તે શીવ પુજન પ રતાપથી.

છપ—પે હાથીનુ જોર, બહુ એ માંહે બીરાજે; વા ધ સીંહની પેર, ગર્વ ગાંઠે તે ગાજે; તાપ કે ભુખ, ડાઢ જર° પાસે નવ જાએ, વ્યંતર ભુત કે પ્રેત, ચેટક તેને ન વ ચાહે, મદીરા શેર સવા તણો. કેફ કાયામાં વસે; શા મળ દુ:ખ વાળો દુ:ખ કહે, તો જર વાળો હોડે હ શે જર ત્યાં સઘળો જોખ, જરૂર પણું જાણું છે, જર ત્યાં મહીપત મોજ, મન ગમતાં માણે છે, જર સાથે અહંકાર, પ્રીત પરાણે જોડે, જરને બહુ સનમાન, મા નુનીહેતે મોડે; જર વાળો જશ ચાય છે. તે પ્રીત ઘણા થી પારખો; શામળ કહે જર હીણ જન, નિરધન તેરાં ખ સરખો. નીરધન કહે સાચી વાત. જરવાળો કહે જુઠી; નીરધન ગાણુ ગાય, જરવાળો જાએ ઉઠી. હાહા કહે સહુ લોક. જરવાળો કહે જુઠું; રીધ ઉપર રાચંત રીધ વીના દઈ રૂઠયુ; ચ્યાદ વીદ્યાનાં ચાતુરી. ગર્થને ઘેર વાસો વસે; કર્મ ધરમ શરમ, શામળ કહે ગર્થ લો ભી હશે.

છપા ભગતનેવાલો ભગત, જગતને વાલી વાતાં ભો ગીને વહાલોભોગી, જે જેને ચીત્તચાતો સાચાને વહાલુ સત, જુઠાને વહાલુ જુઠ; કામીને વહલો કામ, રૂડાને વહાલુ રૂડુ; જેને જેવુ તેને તેવું મલે, ગુણે ગુણ જેનોમ

જે, ફરી સામળભટ સાચુ કહે, તેને તે સફળે ફળે. રૂડી મા રૂડો રામ, નામ અમરતપે આપે; વર કન્યા ચો રી માંહે, બેસતા કહેતો કોપે; ગણપત નામ ગુણવંત રૂડે કામે સહુ રીઝે; મરતુંક સમે નહી મેલ; બ્યાસ કરે સહુ ખીજે; જ્યાં જેવો સમે હશે તેવો તેને ગુણચ્ર ટે, શામળ કહે ભાવ ભુંડા પરે, તે રૂડી વાત શાને રટે.

છપ્પો.

રમઝમ કરતી રંભ. રહેતી પાળીને પોશી; થયાંશિશ ગુણ ગાત્ર દશા બાધી કહે ડોશી; હતુ જોબનનુ જોર જા ર ગુણ જેના ગાતા; પડી ગયા છે દંત, મોટગ પદ કહે સહુ માતા; વાંકા અંબોડા મુકતા; શોભાવતા સામદ સ હુ. તે કેશ મોક્ષે કર લાકડી શામળ બકતા દીઠા બહુ. જોબન માંડે જાગ. રીષ રામાગું રગીયા; જોબનમાં જ સવંત, ભારે ભોગી થઈ લમીયા, જોબનમા જરકાજ, જુઠાં કરતાં નવ જોયુ જોબનમાં જશ લીધ, ધરમ કરી પાપજ ધોયુ; કો જોબનમાં છતીયા, કો હોઠ હરામી લાગીયા, જોબનમાં રહ્યા છતા; શામળ કો માયાએમા રીયા. કો જોબનના જોર, જસવતા એ જોગી. અડસઠ તીરથ આદી. ભાવ ભરપુરે ભોગી. કો જોબનના જોર, યા ન્યાયવંતા પ્રાણી. કો જોબનના જોર થકી વીદ્યા ર સ વાણી, રૂડુ ભુડુ જે સત અસાત. તે જોબન પણ થી ર થાયછે, શામળ કહે બુદ્ધ કબુદ્ધિયા, કો જોખ કરતાં જાય છે

છપ્પા.

પાકી જે કો નર, તે નવ જાએ વાંકી, પકી જે કો નાર, તેહુ દસમાંબહુ ડાહી. પાકી જે કો નાર, કંથને રામે રાજી, પાકી જે કો નાર; સસુને વાલો ઝઝો! પાકી નાર મપંચમાં શોભા પામે બહુ સાથમાં શામળ કહે શામા સલક્ષણી. હેતે નાવે હાથમાં, સ્ત્રી ચરીત્ર લખ ચ્યાર, બ્રહ્મા સરખા જયાં ભુલે; કામની ચરીત્ર કરોડ દેવતાનુ દઈવત ડુલે; નાર ચરીત્ર નવરંગ, રૂપ દેખી સહુ રીઝે; તિનાનો ન વિશ્વાસ, ખરૂ હોય તો પણ ખીજે, નારીથી સહુ નીપન્યા, સહુકો જન એમાં સમ્યા; સુર પુરપંડીત સહુ; માનની ત્રીપાત્મ

છપ્પા

નારી નીચ સ્વભાવ, લોભ થકી લલચાએ; નારીની સ્વભાવ. નીચને સંગે જાએ; નારી નીચ સ્વભાવ, પરિયા સામુ નવ જુએ; નારી નીચ સ્વભાવ પડ પેતાનુ ખુએ; પાપ કરતાં પાછુ નવ જુએ; નીચ બુદ્ધિ નીત નનાચે; સાંભળ કહે મુરખ માનની, પુરણ આલકે પાનીએ, હરિશ્ચંદ્ર સરખો હરિજન, સત્યવાદીમાં સુરો; વશિષ્ટ શુકદેવને વ્યાસ, પંડિત માંહિ ગણો પુરો; કરણ સરખો કલ્પવ્રક્ષ, દાતા ગણુ ડાહ્યો દાની; યુધિષ્ટર જનક વૈદેહ. મહીપતી મોહા માની; સ્વામી કાર્તીકશ્રી રામજી, ભરત શતરૂ લક્ષ્મણ લહ્યા; એ કામની કુખે અવતરયા, કરતા રસ મહા કવિયે કહ્યા, પાંડવ પરાક્રમ પાંચ, મતાપશી ... ભીમ પીળી, ફરશાંધર ફરશરામ, ને

ક નક્ષત્રથી કીર્તી; અજરાજ દીલાસા દશરથ, રઘુનાકુ
ળના રાજા; કઇક થયા કેક થાય, જશવંત પુરસજનઆ
આ, પ્રેમદથા સહુ પેદા થયા. ભાગ્ય સુભગ્ય ભાવે ભ
ણ્યા; શામળ કહે સ્ત્રી મોટી સર્વથી, જશાંત જનુ
નીએ જણ્યા કામ કરતે ઘરદાસ, ક્ષમાં ધરતી જેવી;
ગુણ કામે ગુણ કાય, અનાથ સામે ઇષ્ટ આપે; લક્ષ્મીશો
ભાલેહેર. કંથ સાથે નવ કોપે; સ્નેહ સાસરીયા સથા.
કરમ ધરમ ધ્યાને ધરે; શામળ કહે શામા તે સતી ભો
જીવંતર વેખલ કહે.

છપ્પા.

શ્રી અન્ન પુરાણ ઇષ્ટ. શ્રીષ્ટી સકળની કરતા; અ
ષ્ટમા સિદ્ધ નવ નીધ, ભંડાર ભરપુરે ભરતા. ધર્મ કા
મ અર્થને મોક્ષ, દયા રૂપ છે તું દેવી; વરૂણ વાયુ કુબે
ર, સુર સનકાદીક સેવી; મન વાછાંત દે માવડી, ચિંત
ની ચીતા કર ચુરણ; સુખ સાગર સાગળી ભણી; આંદ
શક્તી અન્ન પુરાણ. ચહુ ચતુર ભુજ ચરણ, પ્રણમી
પાયજ લાગુ. અહર નીશ આણુ ધ્યાન, માન મોટા
જશ માગુ મુનિવર શ્રી મારકંડ, બુદ્ધ સાગર પંડિત
કીધા કાલા માથ કવિરાય અભય વરદતા દીધા બુદ્ધિ
સાગર બુદ્ધ નિધાનનુ; કંકરને કવિતા કીજીયે; કર
જોડી શામળ કહે, જ્ઞાન અમૃત રસ પીજીએ; ગણ
પતને નામુ શીશ, ઇશ જગદીશને આરધુ; પુજુ પવિત્ર
ક્ષના પાય, સત વીધા સુત સાધુ. શ્રી ગુરૂ વંદન ચર
ણ, અશરણ શરણ રહાં જે. શ્રી અન્ન પુરણ ઇષ્ટ

દેવ. કીરતી તેની કહી જે; જગદંબ અંબ જગદીશ્વરી
જશતંન જાપ જાપુ જથા. સ્ત્રી ચરીત્ર શુક બોહોતરી,
શામળ કહે કહુ કથા;

છપા.

કામનીને વશ કંથ, તેહ બુધના બુડો. કામનીને વશ કંથ, કલંક તેને શિર કુડો. કામનીને વશ કંથ, હોડ હીમત તે હારયો. કામનીને વશ કંથ, વાણુ મોતે હણીને મારયો નારીને વશ જે નાહાસો, ડાહ્યો પણ મુરખ જાણવો, સામળ કહે સ્ત્રીએ છતીયો, શુનો કાયર મન આણવો સ્ત્રીને સજાવ્યો શણગાર' લળીગણા લાડ લડાવો. હેમ મેતીના હાર, ઘણા ઘાણા ઘાટ ઘડાવો, નારી કુંજરના ચીર, પેહેરાતી રંગે રમાડો. અશ્ન મેવા પ સાર. જુગતથી નીત્ય જમાડો. શામળ કહે પુરૂષ પ્રાક્રમી' રામાને વેચાણ રણે થઇ રહો, રૂડી ભુડીકે વારતા, કામની આગળ રણે કહો.

છપો—ટાહાડ તડકોને થાક, દહમાં દારૂણ દુખ. દેમે ગળશે હાડ, વેઠવી ભુંડા ભુખ. નથી નાત ઓળખાણ નથી કીંકર થઇ રહેવુ રાખો શકે કો રાખ, રાત એક રોએ રેહેવુ ગરથ ઘણો મારી પાસ છે, જરૂર રેહેવું છે જામની. શીવ સાખથી સાચુ કહુ, કથન ઉઠેલે જે કામની.

છપા.

બ્રહ્મહત્યાદિક પ.પ, દેવા દઉ તુજને દંડ; કપટ કરૂ જો કુડ, મેલુ લાપી કે ખંડ, શ્રી સુરજ ચંદ્રનીસા

ખ ભુંડુ વચન ન ભાખ્યુ; રામા કહે રામ હુવાઇ, જી વ ખરેખર રાખ્યુ; સતર વરશ શિવ પુજીયા, મહારાજ પ્રસન છે મુને. તે સરવે અફળ થજો, જો ઉનો આં ચ આવે તુને.

છપ્પા.

મમતે ખરચે દામ. મમતે વીષ માંડે; મમતે ખુવે શીશ, મમતે રાજા દંડે. મમતે હોડે હોડ, મમત તા શીશ કુટાવે. મમત ચડાવે આળ; મમત તા માન મ ટાવે. મોટા પુરૂશ સહુ માનજો; રૂડી વાતોમાં રેસજો; શામળ કહે જીત્યો જગ વીશે, તા મીથ્યા મમત સ હુ મેલજો: મમત તજાવે દેશ, મમત તો રાજ મુકાવે મમતે ખુવે શરવે શરમ. મમત ચતુરાઇ ચુકાવે મ મત ઘટાવે માન. મમત અપજશ અપાવે. દુખને ઠા મ તે મમા, ઝેરના વરખ તો પાવે મમત નાહમ નહી રહે, મમત થકે મરવુ પડે. શામળ કહે મમત સ હુ મુકજો. મમત માંહે નતુ પડે.

છપ્પા

નારી ચરીત્ર નવલખ, વરણવી ન શકે વેદ; ભાગી જાણે જે ભારથ. ભમાવે ભ્રમા ભેદ; શુરા નર સમરથ, કામની આગળ કાયર, પંડીત પંચ પ્રમા ણ માનથી મુરખ માહ્યરે ડાપણ દસ કાંડા ગમે ગોરી આગળ ઘેલા સહુ. આજી જાએ જુવતીએ. શામળ કહે બુધવંતા બહુ હરીચંદ્ર ઇંદ્રને ચંદ્ર, વારચો વાયુ વ રણ; યુધીષ્ઠર અરજુન જરાસંત, ભોજ વિક્રમને કર

દશ અવતારિક દેવ. મારકુંડમાં આના મહીપત. જં તી સતીને સિધ, રાય રંક રાણ ચીતવંત; એ નીપનાસ રવે નારથી; ચેખક પાડકપલખપતી લક્ક, કુખમાં રાખ્યા કામની. તો કહે શામળજી તે કહ્યા. શુરા શાસ્ત્રસી હં ત, માહપતાપીક પેઠા, હસ્તી દંતોશલ હાડ, ઘાલે ઘાણા સુધી ઘાઠ; અગ્નિ તણી સહે આંચ, હગાહઠ ઊર પ યાવે ભાલ ઓળા રણતુર. માહારનુ જુત્ર મચાવેઃ વ તર જક્ષ વશ કરે. મહા જોર મરોડમં; શામળ ક સ ને જીતી શકે, કો ક લાખ કરોડમાં. કો ગાગાનામ, મારકનાસે છે મોડ; નાર નેણાનાંબાણ, સહે તે કોવ ન દીઠા; શત શહસ્ત્ર લાખ કરોડ, હોઠથી સરવે હારયાં; જુવ ીને નવ જીતે કોય, માયાએ સરવે મારયા, એક કં ચન બીજી કામની, અજીત. કેહેવાય છે કથી; શામળ કહે કંચન જીતી તે કોડિયા. નર જીતે તે કો નર નથી

પટેલ વીશે છપા

પટેલ આગળ પાદશાહે આપ આપે કર જોડે; પટે લ આંગળ પંડીત, લેણ જશ જાચક જોડે; પટેલ આ ગળ ગરાસ, મીન મુનીને માગે; પટેલ આગળ લક્ષ લો ક. ચામર થઇ પાગે લાગે; પટેલ પાછો પસત્યંત, જગત જીવાડણ જાણવા; પટેલ વડો પાદશાહ થકી, તો કોણમા ત્ર બે વાણીયા. વાણીક હોય શ્રીમંત કોક કાણબાયાકાં રે, કણની આગળ બીજાં વરણ. ખરમ રેખ નવ ધારે કરોડ પતિ હોયે વણીક તોય ગણ્યુ લક્ષ લેખુ; કૃ૯ળ કણબી દાતાર; ડાહ્યા કહે સાચજે દેખુ; બાસુ હદી તે જા

ણેશે, અંહકારી અંહકાર આણશે; શામળ શીમા આ પેશા તણી, મ ગાણ જન મન માગશે. કણબ થી મોટું ન હિ કોય, આપ બે અન્ન આવેરાં; અઢળક અણેખે આ. અહરનીશ સાંજ સવેરા; મુખડે માગો સરત, ખાય ખ રચેન ખેલે, પરભોગી પરદાજ; રિદ્ધિ ખરચે રંગ રેલે, બો જો કણબી બુંડથે, આપતે પાછું નવ જુવે; શામળક હે બીજા બાપડા, રિધ ખરચતાં કહે રૂવે. મળે કણબી જો કોય, જાચક સહુ એને જાચે; બોજે હોય બળવંત, રંખે કો તેને જાચે; નહી કહે કાણબી નકાર, શરમા એ શરમાશે; કદાચ નહી અપાય. તોય કાયામાં કર માશે; બીજાની પેરે બળકરી. નાકર પોકારી નહી કહુ ધરતી તણો, એ ધોરી કે કણબી વહે. જાચક જે જશ વંત, જશ કણબીના જોડે; માગણ જે મહા મુલ્ય, હાથ હળપતપે એ ડો. નત્ય કીજે નવરંગ, નેક કણબીને નાચો; બ્રહ્માણ ચારણ ભાટ, જરૂર કણબીને જાચો વાણીકને મેહેસજો વેગળા એથી અ થ તો નહી સરે શામળ કહે કર જોડે કરબજી કને, હળપતી કરોડ પ તી કરે મથમ તો મથવી પત કરોડ સુકત કરનારો; ત્યા રકેડે છત્રપત. નરપત મહીપત મહા મેટો તેથીજરપત છત વણ સર્વથી ખોટો; સર્વ જીવે હળપતિ બળિઓ બહું: હળપતિ કેડે જરપતિ જગત, શામળ કહે શાબે રહું, વાધની બળીઓ બળદ, ધરતીનો ભાર ઉપાડે વાઘ હણે જે જીવ. બળદ તો જગત જીવાડે વિવજીએ સરજી શ્રાટી, મથમતો કણબી કીધો; ધોરી તો સરજ્યો

પછી ધીર, વરદાન એ બેને દીધો; ઉપડો ભાર તમો જગતનો. કરો કાશદ્ક ખડ ધન જમો; છત્રવત અદેસ હુ છોકરો; ભા ભા કહેવાતા ભુતળ ભમો. સેવજ્જે કો નર દેહ નીચ. શેવજ્જે વસવાયુ વાર્કુ સેવજ્જે કો અંત્યમે અ ક્રમે. ખાતર પડો કે ખાઈ, સેવજ્જે કો ભટ કે ભુવ.સેવ જ્જે જાચક કે જોગી; સેવજ્જે વરણ અવરણ, સેવ તભિ ક્ષક કે ભોગી; સેવજ્જે કાછિયા માછિય, ગેલો છીપો કે ઘાણીયા; શામળ કહે અથે સરશે નહી. જો વખાણ શે વસા વાણીયા

શોકય વીશે છપો.

જેના ઘરમાં શોક, કામણ દ્રુમણ તે પાસે. જેના ઘરમાં શોક, વરતીક વસે તે વાસે. જેના ઘરમાં શો ક, બેટા માણુસ કાંઈ ખપના. જેના ઘરમાં શોક, તે હેને તો છના છપના. જેના ઘરમાં શોક છે, વીન તાઓ આબો દીન વડી. શામળ કહે સ્ત્રામાં શોકનો, સુખે નવ સુવે એકે ઘડી. જેના ઘરમાં શોક, તેણેય બ્રહ્મ હત્યા કીધી. જેના ઘરમાં શોક, ધાપણ મારી લીધી; જેના ઘરમાં શોક, તેજીએ વરત ઉતાર્યાં. જેના ઘરમાં શોક, ગળાં લોકોના કર્યાં. નવણ પુ રાવ્યાં નીરનાં, મારયાં સાપને સાપણી. શામળ કહે શોક એ સષ્ટીમાં અરસ પરસ એ પાપણી. લેહુ ાંપ નોતી લખવારે; લેહાને પાયે હોય. મંગળ ચોથો મે ળ, કહ્યું કુન્તેગે કહુંય. બારગો રહુ બળવંત, દશા મણુ રાહુની દૈગે. નવ ગ્રહ્ નીબળ નાંય, ભાજી લી

ણના બોજે. એટલા ગ્રહ જેમ દુખ દીયે, કલ્પના વ ઠાવે કાળનુ. શામળ કહે તેથી શત ઘણુ, દુઃખ શોક ના સાલનુ.

હસ્તી સીંહને પ્રીત. પ્રીત વાઘ્રને હરાણાં. અજ ગ જને પ્રીત, પ્રીત તાપને તરણાં, ઊંદર બીલાને પ્રીત,પ્રી ત મીનાંને સ્વાન. પ્રીત સરપને નોળ, પ્રીત લગનને ધાના. પ્રીત વીપ્રને વણતીયા. પ્રીત અસુર ને સુર એક નુ; શામળ કહે પ્રીત તેવી સહુ, પ્રીછજો સકલ શ્રષ્ટા મા શોકનુ. પ્રીત સરપને ગરૂડ પ્રીત કાગળને પાણી; પ્રીત સ તી ગુણુકાય તજે તસને તે ઘણી. પ્રીત અગનીને નીર;પ્રી ત જેમ સાચુ જુઠુ. પ્રીત તસ્કરને દાઠ પ્રીત રીઝાણ ને રૂઠુ. એમ પ્રીત વેર લક્ષ ગમે, કહે શામળ કહુ શુ કથી; દુખ દેનાર સંસારમાં, શોક સમાન બીજુ નથી.

છપો.

કો એક સિદ્ધ સુજાણ, કો એક જાતસા જોગી;કો શત વિદ્યા સુર, કો એક બ્રમ વિદ્યા ભોગી કોયક ભાવિક ભગત, કોયક પરમારથ પ્રીતે કોયક સત્ક સપુત, કોયક નાવટ રીતે. કોયક ચતુર વાદીયા, કોએકના મંત્ર સરૂ ભેરુળે શામળ કહે રણે માનતા, સદ વિદ્યા શોભ મજે ગાયે વઇગણ ગાત, તીલક છપાંને માળ; સાચો લક્ષ એક, બાકી ચતુરાઇનાચાળ; નાખચોળનારા લાખ, ન ગનથઇ અંગ ઉઘાડે; જવલ જાણે જોગ, માયાની રીત રમાડે; શા દારા કા ચીઠીયો સામદામ કરે શોવડાં; જતી પણુ કો જગમાં, બકી જાડા પાડા જેવડા ટોપી ચાલી

નાક વેગ ધરે વેરાગીા રામ નામ કોશમં ખાય મદુગરી. માગી કાન ફુરય કઇ કોડ, જગ જાંગ્મા જગમ પેગંબ રંન તીર.ઓઓા શોવન સંગમ; મીત્રીને પોખે પંડિત,મા ની ઇછા તેથી વલે; શામળ કહે જોઇ જુઓ સહુ. સ દ મરન કોઇકનું મળે. ભગવાન કરે પ્રકાચાર. પ્રધ્યા રથજ કોઇક પાળે ઉપઠીત પાળે; શ્રી પત, માયા મ ન કોયક ગાળે, વચે રીપ પુરાણ. ભગુનરા કો જાગે;મુ લાં જાય મસીત, પ્રપચથી પાયે લાગે; સાચી સદ વી ધા મળે, મંત્ર ફળે જોક લાખમાં; શામળ સિધ્ધાઇ મ જયા વિના રિધ નાખે ઓટી રાખમાં,

છપા—કરે કલ્યાણ શ્રી કૃષ્ણ, કહે કવીતા કરજોડુ ગીરધારી એ ફુળચદ, પ્રેમ આપે જે મોહુ, જાદવ છ પન કરોડ, છત્રપતિ તેના છાજે; જનમ મરણ જંજાળ, ભીડ ભન કેરી ભાજે; કરૂણા નીવી, કરૂણા કરો એમ ક હે કવી, કથા કીરતન શ્રીકૃષ્ણનાં શામળ કહેકહુની ત નવા

છપા

કાળી નાગણાં કેશ, કામનીને શીર કપોલે; માંગ ખડગ મહા મુલ્ય; લટ શુભ શોભ શમતે લે; ચંદ્રવતચં દનહુંર, બાણ બરછી આંગી નેણાં. ચપળ ચક્ષુશાં અ -રસ વદન અમ્રત મુખ વેણા, ગતી ગયંદ કટી કેશરા.સી હલંકી શોભીત સદા આજ અગ ઓપીત અધીક, તુ નેવી નવ દીઠી કદી. સમુદ્ર શોભીત શાન સહુ સ, લક્ષ ધાલેહેરા લે છે, મદ જોબનમાં તંગ, ઉપવા રોખે રહે છે, ભોડ બાણુના માર, શરમ ધરમ તે ધારે; કામણ મોહ

ન કોટ, દોંશ કરતામાં હારે, લલ કોટ નરસીંહ વાત; અનમો અંહકારીશું અડે; તે જાર માર કાયર કરે, તુ જ આદ આશાથઇ પડે.

૭૫।

ગરજે ગુણ ગમાય ગરજ વિદેશ ચલાવે, ગરજે ભાર હીઓ શીશ; ગરજ પીષ વેર અલાવે. ગરજે આપે ગાથ, ગરજે બોલાવે અન્યા ગરજ વીણ સરવે વ્યર્થ, ગરજ પરણાવે કન્યા. ગરજે ઉંચ જાય નીચઘેર, ગરજે રાવ રંક થઈ રહે; વળી ગણી ગરજ સાકર થકી, કવણ નકાકા નાકહે; નરવેશ ધ નાર, નર આગળ જઇનાચે; ગરજ એડાવે હાથ, ગરજતો જરનેજાચે; ગરજે ચઢેકે વાંસ, ગાય ગુણવંતા ગીતે: ગરજ ઠમકાવે ઢોલ. કરે પરાણે પ્રીતો; નીરમાં મુકેછે નાવડાં; બુડે કે તેતો તરે, શામળભટ સાચુ કહે, ગરજે કહુ કેર્‌ કહુ પરે.

૭૫।

અતીશે જેને માન, તે નારી કરશે જારી; અતીશે જ્યાં ઉપમાન, તેહ વિનતા વ્યભિચારી; અતીશે નારીપુખવંત, તેહ નર બીજે રીઝે; અતીશે દુઃખ દરીદ્ર, તેહ બુદ્ધ રાખે બીજે; અતીશે પ્રીત વીત ગાનપર, અતીશે નાહણ ધોવણ નીત્યે; શામળ કહે સુભાગ્ય સલક્ષણી, ને ચાહે નર બીજા ચીતે. પીએ મદીરા જે નાર; જુવે વન વાડી સરોવર; નિત્ય જાતરા જાય, તેઇચ્છે પરઘર નર: અતીશે વાહાલાં વાજીંત્ર, તાંતરસ ઉર દલ દાડે; અતીશે ચપળાઇ ચીત્ત. હાસ અહિ મસ

ણે મેડે; અતી લોભી અની લાલચી, અતી નીઃશંકપ રઘર રડે, શામળ કહે કુળ સુધ હોયે કામની, ત્યાં લક્ષણથી ગુણ ઘટે.

છપા —જુગારીનાં શણગાર, કંચન કથીરના કરીના બે; જુગારીના મંદીર મેહેલ, શેહેજમાં ભુકો ભાખે; જુગારીમાં જે ગુણ, અવગુણ થાય અલેખે; જુગારીજે કો જન, દરીદ્ર થાયે તે વેખે; નપુશક ઘેર જેમ નારીયાં, રીઝ થકી જેવી રહે; તેમજ જર જુગારી હાથમાં સામળભટ સાચુ કહે;

ધન મુકે મા બાપ, બ્યાલેઉંધ કરમો ખુવે; ભરયા હોય ભંડાર; સુખે ઘડી નવ સુવે; મા બાપે આપી હોય ભોમ; પુત્ર પાપી નવ પાળે; કપુત કહેવાયે તેહ, જે કો વેર ન વાળે; કપુત કહેવાય કલક્ષણા, જે જરવંત થઇ જુગટુ રમે; શામળ કહે સતન આચરે, ગોવિંદ નામ તેને નવગમે.

છપા

માન દાતા સરખો મહીપત; વેદ પુરાણે વરણ્યો; અજી કેહેવાણો આપ, તે પ્રથ્વીને પરણ્યો; ભરપુર નરને જોખ, કંચણાપરણ કાંઇ નવ કરશ્ર, હીરા માણેક હેમ, તેહ ધરતિમાં ધરીયું; શ્રષ્ટી સજી જે શિવજીએ ચિરંજીવી કો નવ રહ્યો; એક કોડી સાથે ગઇ નહી, હાથ ઘસતો ખાલી ગયો. એવા લાખ કરોડ, દેવ દાનવ બહુ દીઠા. કાળનુ ચવેણુ સર્વે, કુંઇ ખારા કંઇ મીઠા. કો મુખમાં કો મુઠીમાં, કાળનુ સરવે ખાણું;

હોં રંક કાં રાય, જરૂર સહુકોને જાવું. જર ખાચ્યા તે જીતીયાં, રાખ્યા તે રોયા ઘણા, પ્રથીમાં દાટયું તે ના પાપ. ચિત લક્ષમીએ ચઢી છે ધન પર વાળી ધુળ તેહુને મુખ પડી છે, જર ખરચ્યો જમણે હાથ; તઈ તો રિધ્ધ રળીયાં, લાભ સવાયે કોડ. મેહેનત કરયા વણ મળિયા; ડહાપણ કરયા તે ડુલીયા; જર સંચીત બુડયા બહુ, કો સાથે લક્ષમી નવ ગઈ; સામળ કહે સમજો સહુ.

છપા.

રાત ભગ પામ્યો ઈંદ્ર, ચંદ્ર ખઈરોગે ખધો, પાંડવ ભમીયા વન; કોરવ કુડ બુડા ખાધે. સમિયા કઈ ચક ભ્રાત, વાલ વધ્રમાન ચઢવ્યા, રાવણે ખોયું રાજ; તાજ દશકંધ કટાવ્યાં. આદ અંતને આંજલુ, નર નાર નિશંકા થાય છે; શામળ કહે સુખ સાગર તજી, જરૂર જમ લોકે જાય છે; પરનર નારશું સ્નેહ, તેહ સુખે ન સુવે; પરનાર નારશું સ્નેહ, જીવ જરૂરી ખુવે; પરનર નારશું સ્નેહ, તેને દીવાન દંડાવે; પરનર નારશુ સ્નેહ; તેને ખાંડણાં ખંડાવે, પરનર નારશું સ્નેહ, ઇજા આબરૂ જશ ખુવે. શામળ કહે રવ ઝાં વેગળુ, ખરાં પંખીતા ફરતાં થશે; માને નહી મા બાપ, માને નહી રાજન શાહાજન, પુરાણ તેના પાપ; માને નહી મહીપત માહાજન; કોટી લક્ષ કલંક, ચડાવે સહુકો શીશે; વાંકા નવખંડ નિત્ય; વાંકા ઉમીયાપત ઇશે, લોહિ પનોતિ નિત્ય નિત્યે, ચતુરભુજ ચિતે

નવ ચઢે; બારમે રાહુ બહુ દુખ દિયે, શામળ કહે નિશ્ચ્ય નરકે પડે. જાય જરને જોબ; શેખ બેશી ન રેહેવાયે. આશીયાળે આખો દશ કલંક કોને ન કેહે વાયે. સુખ નહી સુના સેજ; તેજતો તનનુ તજે; જુર ણીમાં રેહે જીવ, ભાવે ભગવાન ન ભજે. પુન્ય વાત પીછે નહી, તીરથ વ્રત તે નવ કરે, શામળ કહે પ્રીત પરનારની, તે ધરમ વાત મન નવ ધરે,

છપા

જેને જે પર લગન, તેને તે નજરે દખે; મન સાથે રહે મગન, પ્રિયજન તેને પેખે; રૂડુ કે ભુડુ વ્યસન, તેહને તેહ ગમે છે; જેને જેનો ભાવ, જીવ મન ત્યાંહાં ભમેછે; લગન અગની જહાં અડે, કોડ વાર શુ કહુ કથી; તે દખે છે તેહને, બીજુ દ્રષ્ટ પડતું નથી; રંક સંઘાતે પ્રીત, તેહ તેને મન રાજા; નગાણા સાથે નેહ, તેને મન ગણ તે ઝાઝા; મુરખ સાથે મેળ, તેને મન તેતો બજિયો; કાળી કરૂપસું પ્રીત, તેને મન ગોરો ગણિયો; પ્રિતને અવલેણ અડતો નથી લોભે લક્ષણ જાય છે; લેણા દેવે બહુ અવતરે, ગુણ તેનાસહુ ગાય છે. કા બાંધવ કાં બાપ, કાં સહોદર કાં સાથી કાં ઇષ્ટ કાં આપ, સસુર પમ મામો માશી; મઈતરી કલત્ર કે પુત્ર, ઘરસુત્ર ઘરૂણી કે એહ; જનાવર પશુપક્ષાએ, દેહ ધરી જે દેહા; રણ શબંધ લેણા દેણા થકી, સુખ દુઃખ દેવા પ્રગટે બહુ ગાલો વેલી. કે વશીકરણુ, શામળ બાબતે બુઝે બહુ

છપા

પક્ષિમાં લડતો કાગ, ચોપગમાં શિયાળ સગ્રિયું; ન વીસારા નર માહ, ભાંડવિદ્યા તે ભણીયું; કારિગરમાં સોનાર, લડ ચોરાબંધ ચાડિ; લંડ જોગી રાવર લગ્ગ, અકલ ફસાવે આડો; લઠ કેવાયે લાલચી, લંડ ગુણકા કલાલાણી; શામળ કહે સહુ લોભવશ. મડાન્ગ્નિ લંડ તે માલાણી; હરે પારકું મન, વશિકરણ જેવી વાદ્યા. અહુનિશ રાતને દિન, કરે નિરબળની નિંદ્યાસુઘડ થાયે શરણ, મોટમ પદ રાખે મુલે; રાજદ્વારે જે જાય, ભરપુર રહે ફળફુલે; પારકા મનની પરિક્ષા કરે. અઢાર વરણથી અદકી ઘણું; શામળ કહે સહિયર તેહની, રીઝવે મન રાણી તણું

છપા

છાનો ન રહે વરસાદ, છાનો ન રહે જે ભાગીયો; છાનો ન રહે રાગીયો; છાનુ ન રહે વેર, છાનું ન રહે ધન રળીયો; છાનું ન રહે વ્યશન, ઉત્તમ કે અધમ મળીયો; દાતાર ઝુઝાર ગાનાર નર, હડકાયું પાપ શું કહું કથી; શામળ કહે ઉગ્યો આપમો, બાર છાનું રહેનું નથી. છાની ન રહે પ્રીત, રીત ભડીકે રૂડી; ચોતે સહુપે ચીત્ત, દશમાં વાગે ડુંડી; કરીએ ઓરડા માય, ચઉટામાં જાહેર થયે; તોલ રહે નહી તાંહ, ઢાક સહુ લોહેગ્ણ લાઇ; સહિયર મુને નથી સુજતું ગાંધવે ન મળને ગુણ ઘટે; મળતાં તો માંથું જશે, શામળ કહે તેનો ડાર મટે.

છપા

કંચનનીજ કટાર, પેટ કોય નવ મારે રાકે સાપના માંહ, ભાવે હાથ નવ ભારે. હળા હળ આજુ ઝેર, વગર વાંકે કોણ પીએ; પારકી રાડ વઢવાડ, મુરખકોણ માથે લિએ; અધિક આંચ અગ્નિ તણિ, મિતે કોણ તેમાં પડે. શામળ કહે શસ્ત્ર કરે શાણુપણુ, પર નારી નિશ્ચે નડે; પરનારીની પ્રીત, કઉરવ દલ સઘળુ ખોયુ; અઢાર ક્ષોણિ આણ્યા અંત, ધરમને ધ્યાનજ ઘોયુ;વકહુથ વાદર વાલ, વિરાધ તણો છે વિર, ભોજાઇ સાથે ભોગ, સઘ પડયું અંતે શરિર, એવા લક્ષ કો કોટિધા, કેતાં તેકહુ કથી;શામળ પરનાર સંગથી, નર કોઇ સુખ પામ્યો નથી.

છપા

માણે મેરૂ માંહ; પેઠી ગુફામાં પેસો શેષ નાગને શરણ, શીશ બાહુર થઇ બેસો અરણવ જળ અગાધ, રીઝથી રોખે રાખે; ધર્મરાજાને ધામ, કામ કરતા થએ, રવિમંડળ રીઝે રટે, ધારણ બાંધી ધ્રલહુલ ધરે; શામળ કહે મોત મુકે નક્કી, કાળ ખુટે નિશ્ચે મરે. ચડે રૂ ગિરી માન, પુરાણ પાતાળમાં પેસે; હાકી છૂતે હોડ, જોડ રવિરથને બેસે; કરે ઉપાસન આઠ, સદ સિદ્ધા વિધા સાથે; શુર પુર દ્રઢ ધીર, વીર વીર વીગતથી વાધે; તરે નીર અરઘણાં, દેવ થકી જે નવ ડરે, શામળ કહે આયુષ મોત આવે નિશ્ચે મરે. કો એક કહેશે રોગ, કો એક ભોભરપુરો; કો એક જરનો જોગ, કોયેક સંગ્રામે શુરો;

કોએ કહે બહુ ભુત, કોઇ કહે કામી કુડો; વાસી ફાંસી ખાશી થકી, હેગાહુળ હડકવા હુવો; શામળ કહે કો જીવે નહી, મોત આવે નિશ્ચે મુવો. સત અગન કરનાર. બહુ થયા બળી રાજા; ઇંદ્ર ચંદ્ર હરિચંદ્ર, જનક યુધિષ્ટર ઝાઝા, દશકંધ દલીપ નિરદોષ, દુરજોધન અરજુન આદ; રખી સખી દાવણ વેદ; વાલ સુચીવા વાલ સુચીયા વાદ; અનેક એવા કહુ કોટિધા; મોત ન જીતે માણસનું; શામળ કહે શાણા સમજજો, સરવ ચવાણુ કાળનું. શુકદેવ વેદવ્યાસ, કોડ પુરાણજ કીધાં; પાંડવનો પ્રતાપ, દાન અવેરી દીધાં; જાદવ છપન કરોડ, અતળી બળ કોડે કહાવ્યા; પુત્ર થઇ શ્રી કૃષ્ણ, આપ નિરંજન આવ્યા; બળભદ્ર સરખા બહુ પ્રાક્રમી, ધરતીઆધી ધીરજ ધરે; શામળ જોરાવરી જીવે નહી, મોત આવે નિશ્ચે મરે; કો કહે વ્યાધી વિપરીત; કો કહે જમદુતે ઝાલ્યો કો કહે પિત્રીની પિડ, કો કહે પરદેશી આલ્યો; કો કહે વાગ્યું સસ્ત્ર, કો કહે મંદવાડ મોટો; કો કહે કામણ કીધ, ખરો વેરીએ ખોટો; વેદ શાસ્ત્ર પુરાણમાં, જશ પુરૂષ જુગતે જુવો; જગત ચવેણુ કાળનું, મોત આવે નિશ્ચે મુવે.

શોકચના સાલ વિશે છપા.

ઓરમાયાને વેર, વેર પિતરાઇ ઝાઝાં વેર સરપને ગરૂડ, વેર મેવાસી રાજા. વેર રવિને રાહુ, વેર સરદુલને સ્વાન, વેર હંસને બગ, વેર બ્રાહ્મણ શીર માન આદવેર એ સ્વભાવના, ચતુર લોકે કહ્યાં ચોકયન:શત

મળી લખાણા શાસ્ત્રમાં, સાત લાખ વેર એક શોકય ના. કીધી બ્રહ્મ હત્યાય, લોભે ધન લુટી લીધાં, રમતાં મારયાં બાળ, દાવેથી વિખજ દીધાં, જેણિયે વત્રોવ્યા વિપ્ર, સાધુ નાણુ દ સંતાપ્યાં. પુરયાં નિર નવાણ. શિવ ના લીંગ ઉથાપ્યાં. શાણુગાર લુટયાં સતિતાણા; પસા યતાં લીધાં પાપથી; શામળભટ સાચુ ભણે, શોકય પા મે એવાં પાપથી; જેને માથે શોકય, તે સુખથી ન સુવે; જેને માથે શોકય, તે નિત્ય ગોડાં કરી રૂવે, જે ને માથે શોક, તેહતો પુન્ય ન પીછે; જેને માથે શો કય અધરમ સઘળા તે ઇછે. જેને માથે શોકય છે, તે મનુષ મારતાં નવ બીહે; શામળભટ સાચુ ભણે, વિ ષ પાયે કાં પોતે પીએ.

ઓરમાયાને વેર, વેર પિતરાયાં પોતે; પટિહારમાવ ર, વેર જુવતી જર જેતે; વેર એક આગ, વેરભિ ક્ષુ પર ભિક્ષા; વેર નાઇ પરનાઇ; વેર શ્વાન શ્વાનને શિક્ષા. એવાં વેર અનેકથી, ચતુર વિચારો ચોકયનુ, શામળ કહે વેર સાસુ વહુ, પુરાણ વેર તે શોકયનુ. વેર સરપને નોળ. વેર અગ્નાને તરાણાં, વેર કાગદને નીર; વેર વાઘણુનો હરણા: વેર લોહ ને કાઠ વેર કોયલને ક ગા; વેર પતંગને દીપ, વેર હંસા ને બગા; વેર વિપ્ર ને વરતિયો, વેર અસુર સુર બહુ કયો: શામળ ભટ સાચુ કહે શોકય સમાન વેર બીજુ નથી.

છપ્પા

જેવુ ધારીએ ધરમ, કરમ ભોગવવુ તેહ; આણુ પાં

છું નવ થાય, તેમાં નહી સંદેહ; ખાએ સાકરને ઓષ પુરાણ અમૃત તે પેરે; કાચ કલીબને ખય; જોતામાં ક રવું ઝેરે; શામળ કહે લખ્યાંછે શાસ્ત્રમાં; જશ અપજ શ સહુ ભોગવે; પુન્ય પાપ સુખ દુઃખ સર્વે જેહ કરે તે ભોગવે ચઉદ ચોકડીનુ રાજ, સીતા હરતે સર્વે ખોયું; ઇંદ્રજીત ઇંદ્રથી અધીક, અહંકાર ધરતે તે ઘ.યું; સુ વર્ણની ગઢ લંક, સાત સમુદ્રની ખાડી; દશ કરયા દા પટ, વાંદરે વ્યાજય તે પાડી; સુરજ સામી રજ નાંખી એ, તે પોતાને મુખ પડે; જવભાર ન વધે તલ ભાર ન ઘટે; જેને નડીએ તે આપાણને નડે,

છપા।

ગરજ ચઢાવે વાંસ, બુમ પાડે ને નાચે ગરજ કરાવે જાર, દૃખી પર નરને રાગે ગરજે જાય વિદેશ, ગરજે શીશ કટાવે ગરજ લોપાવે લાજ, ગરજ મરજાદ મટા વે અવગુણ એટલા ગરજમાં, વખાણ કરૂ કેતાં વળી શા માળભટ સાચુ કહે ગરજ સાકરથી ગળી;ગરજ કરાવે વેપર ગરજતે।ભાર વહાવે ગરજ નમાવે શીશ કવગણ કાકા કાવે ગરજ ઓડાવે હાથગરજ દુખોસ્મજ સાંખે ગરજ કરાવે વે ઠ ગરજ નરકે નાંખે ચોરિ જારી જાુઠુ જુલમ ગરજ માંહુ અવગુણ ઘણા શામળભટ સાચુ કહે ગરજમિઠી માં નહી મણા.

છપા—માંટિનું નહી માન તેનું । જીવીત ખો ટું માંટીનુ નહી માન; તેને શિર મેહણુ મોટું; માટી નું નહી માન; સંતાપે નસુદી સાસુ. માંટીનુ નહી

માન, કલંક તેને શિર ફાંસુ માનની માંટી માન વિણ જુવતી જોખમ જાન છે, શામળ કહે હેય સલક્ષણી. હળવી પીંપળ પાન છે. માનનીને નહી માન, દુબલી હોયે દેહ. માનનીને નહી માન, ગુણ માને નહી એ હે; માનનીને નહી માન, ઓશીયાળી આંખે દીશે; માનનીને નહી માન, કલંક સોએક તે શીશે. સતવતી હોય સલક્ષણી, વરણાગણી સુવાન છે; શામળ કહે સ્વામી હેત વણ, હળવી પીંપળ પાન છે.

લોભ વિશે છપા.

લોભે જાએ જીવ, લોભે તો લંઠ કેહેવાયે; લોભે કોપે દઈવ, લોભે હિન હાણજ થાએ; લોભે જાએ લાજ, લોભે તો કારજ કુડે; લોભ મટાવે માંજ, લોભે સત બાહેર બુડે. લોભથી લક્ષણ રહે પરાં, લોભ ત્યાં સંકટ સુળ છે; શામળભટ સાચુ કહે, લોભ પાપનુ મુળ છે. લોભ ઓડાવે હાથ, લોભતો ભોખજ માગે; લોભ મુકાવે માન, લોભે તો પાયજ લાગે. લોભ કરાવે પાપ, લોભે ચોરીને ચાડી. લોભથી શોકય સંતાપ; અકલ ફેલાવે આડાં; લોભ લક્ષ અવગુણ વસે, લોભ ગણાવે લંડમાં; શામળભટ સાચુ કહે. લોભ પાપીયા પંડમાં.

વાત કરવા વિશે છપો.

વાત કરતાં વશ લોક, વાત કરતાં વશ વેરી; વાત કરતાં વશીકરણ, વશ થાય જનાવર ઝેરી. વાત કરતાં વનિતાય, વશ વરતે વિવેકે; વાત કરતાં રાજાય. ઠંડ નવ ડંડાય નેકે. વશીકરણ જાદુ જગત, વસુધા વશ સ

હુ વાતમાં. શામળ કહે વાત મીઠાશથી, ભજે ભામનીની ભાતમાં રીઝવ્યો રીઝે દાતાર, રીઝવ્યો સુમ ન રીઝે; રીઝવ્યો રીઝે કો સુર, કાયર રીઝવેથી ખીજે; રીઝવ્યો રીઝે પંડીત, મુરખ રીઝવ્યાથી મારે; રીઝવ્યો રીઝે ભક્ત, હરામી રીઝવ્યો હારે, રીઝે રાગરંગી રીઝવ્યા, રીઝે જુગાર જુગારીયો. શામળ કહે રીઝે ઘણું, નર રૂડાથી નારીઓ.

શોભા વિશે છપો.

શોભે એકલો સિંહ, સિંહ બેઠો હોય ધ્યાને; શોભે એકલો દાતાર, કરે તે પુન્ય છત છાને; સોભે એકલો જાર, પરનારીની પ્રીતી. શોભે એકલો ચોર, જેહને ભુપત ની બીતી. સિંહ વન શોભે એકલો, શોભે એકલો સુર નર, જાર નર નારી એકલી જે તાકે નિત પર ઘર;

છપા

જે નારીને લાડ, ભોગવે પર પુરૂષને; જે નારીને લાડ, કરે કુંડા સરવને; જે નારી નિશંક, કરે જોરાવરજારી; જે નારીને હાંસ, તે શોભે નહી સારી; ગાન તાન પણ ઓરડી. ચપલતાઇ ચિત ચાતુરી. પોર પરદેશ કેપર ઘરે, અતિશે તે ત્યાં અતુરી. માનની કરે ગધપાન જાવે એકલી જાતર, પર પુરૂષના સંગ, વણસે તે સ્ત્રી માતર. વિવીધ પ્રકારના વસ્ત્ર, ખાન પાન કો બેસે નવીનાર નિશંક. મનુષ્ય મરજાદા મેલે; નદી તળાવ દે વાડીયે, જાન માંહે જોણુ જશે શામળ કહે સંગત નીચની, વ્યભિચારી વનિતા થશે.

છપા.

અગમ નિયમ અનેક, ભેખ ભગવું કેમ ભાખ્યા; શાસ્ત્ર નામ લખ, લેખ, શેખ સમજ્યુ નહી શાખ્યા; દિવ્ય દાન સન્માન, ગાનકે તાન ન તોલ્યું; રાગ રંગ શુભ સંગ, અંગ વિભો ન ચોળ્યુ; ચંદન વદન આત્રાણ અલક, સ્વપ્ને નવ જાણ્યુ સાણી, શામળ કહે સાધન સરવ એ, નામ તાસ નારાયાણી, કથા કીરતન કિત, નિત્ય મહારે નવ જાઉં; ધમ કર્મ શુભ શરમ પરમ પદ પલક ન પિછુ; નવ પરકારિક નેમ, અંતર એકે નવ ઇછું; સંધ્યા વંદન સ્મરણ સવે, ધ્યાનમાં ધારક ધણી; શામળ કહે સાધન સરવ એ, નામ તારૂ નારાયાણી.

છપા.

તાંતરસ મીઠો તેણ, અંબ રસ સ્વાદ સારો; રાગ રસ રિદ્ધ રૂપ.વિ ધારણ પુરણ પારો; ખટરસ ખાંતે ખેલ, તુરગ રસ તેથી તાજા; રાજમાન રસ રાજ, હરિ રસ રૂડો રાજા; કામ રસ ક્રીડામણો, નેહમાં તે નર નારનો; શામળ કહે ક્રીડામણો, જાનકરણ રસજારનો, અપછરા અઠસઠ કોડ, ઘેર નહિતમકે ભારી; તોએ મુરખ મહારાજ, જુલમ આલામુ જારી; સાઠલાખ સમરથ, રાવણ ઘેર રૂડી રાણી; જારી કરમ જોખ, દેખ સીતાજી આણી; કહિચક સોસાયે સગ્યા, જાપ બુદ્ધે બુદ્ધિ બળ્યા; શામળ જવાની દિવાનીયે, ચાતુર નર ચિંતથી ચળ્યા, વાલે વરત્યુ વિપરીત ભાઇની

ભારજા ભોગી; ભિક્ષી ઉપર ભાવ, ધરમાં ને શીવજી જોગી, ચંદ્રનુ ચળીયુ ચીત્ત. ગમન ગોરાણી સાથે; દુરજોધન થયો દુષ્ટ, કરવા દ્રૈપદીને હાથે; એવાં અતિક અનેકમાં, રાજા રંક ઘેર રીતીઓ, શામળ કહે તરયો સંસારમાં, જાર રસ જેણે જીતીયા; પાંડવ પરાક્રમી પાંચ. રેણે એક નારી રાખી; ભડ જીત્યા ભરથાર, શાસ્ત્ર સહુ તેના સાખી; પારાસુર પંઠિત રાજ, માન મછગંધા માણી; કુંતારીએ કરણ. જણ્યો તે જુગતમાં જાણી; માકમી પાંચ એમમગટીયા, નિરમળ જનનારીયા;શામળ કહે સ્વરગથી વેગળા જેણે અચાંજારીયા

છપા

નિત્ય કરે વેપાર, કદી કદિ દેવાળુ દીસે; નિત્ય ઝાઝાં સન્માન, રાજ્ય કોઇ દિન રીસે; નિત્ય ચોરી ચાહ, કોઇ દિન માથુ મુકે; નિત ભાણે ભરથાર, કોકદીન ચીતથી ચુકે; નિત્યે જાયે જારિએ, કોક દીન અનરથ અડે શામળ કહે સમરથી સહિત, પંડ સહીત પ્રાને પડે, નિત્ય વોળાવુ વાટ, કોક દિન લછ લુટાએ; નિત્યે બેજે લોણ, કોક દીન કાંધુ કુટાએ; નિત્યે તરે જે નીર, કોક દિન જળમાં બુડે; નિત્ય ગણે ગિરાસ, કોક દીન કારણ ગુડે; શામળકહે અવરેમ આચરે, કોક દિન નિશ્ચેમરે.

છપા—એક કહીયે કરજદાર, બીજો એક મોઠો મસાણ, ત્રીજો તો ભાણેજ. ચોથો તો તસ્કર આગાણ; પાંચમો પ્રાગુણ પ્રીત, છઠું બુદ્ધ હિણુ બાળક; સાતમો પિત દેવ આઠમો અરિકુલ કારક; નવમો નાગ્રેહ નિ

રંભાગ; દસમા દિવાનજ હાખીઓ; શામળ કહે જમ જામાત્રજન જુંડુ કરે કહાં ભાખ્યો.

મોત વીશે છપા

રાખે બહુ રખવાલ, લોહ કમાડ કરાવે, ચોકી મુકે ચોપાસ, ઠાઠ એવા ઠરાવે; પેશી રહે પાતાળ, જાયે શી શને શરણે; મેરૂને કરે માંત્ર, અધિક છાનો રહે અર ણે; વિશ લાખ વર્ષદાં કરે નવગ્રહની પુજા કરે; શામળ કહેશાસ્ત્ર શાખે જુઓ, મોત આવે નિસ્ચે મરે. અડસ ઠ તિર્થ અનેક, વિવેક વિદ્યા વાધે; મંત્ર જાંત્ર તર તંત્ર, સત સિદ્ધાઇ સાધે કરે ઉપાસન અન્ય, બીક ન રાખે બ લ બુધે; કે કરે બહું નીમ; કરે કામ કુલ સુધે; ન્હાના મોટા રાય રંક; ધરમી અધરમી ધન્ય ધરે; શામળ ક હે જીવે નહી, મોત આવેનિશ્ચે મરે. મિથ્યા મુકે મામ, મિથ્યા અહંકારજ કરવું; મિથ્યા નમવુ નીચ, મિથ્યા જે પરધન હરવું. મિથ્યા કરવું પાપ, મીથ્યા દાવથી ડરવું; મિથ્યા લેવો શ્રાપ, મિથ્યા ગર્વ અર્થનું કરવું; મિ થ્થા સુખ સંસારનુ. મિથ્યા માન મમતા કરે; શામળ કહે મિથ્યા સરવ મોત આવે નિશ્ચે મરે.

વચન પાળવા તથા ન પાળવા વિશે છપો.

વચન ન પાળ્યું જેણ, સુકામાં સરવે હાર્યું; વચન ન પાળ્યુ જેણ, તેનુ પુન્ય પરવાર્યું; વચન ન પાળ્યુ જે ણ, ધર્મ બુદ્ધિ શી ધારી; વચન ન પાળ્યું જેણ, જીતી બાજી તે હારી. વચન ન પાળ્યુ જેણ, જુઠું બોલે જે ઘડી; શામળ સુકૃત હારીયું, તે જીવ્યામા ભઠ પડી, બો

લ્યાં પાળ્યાં વચન, તેહ પુન્યસાગર પેઠા. બોલ્યાં પાળ્યાં વચન. તેહ વીમાને બેઠાં, બોલ્યાં પાળ્યાં વચન, સર્ગે લોકે સધારયા; બોલ્યાં પાળ્યાં વચન, વિશ્વમાં જશ વધારયા. જેને વચનજ પાળીયાં, પાર કરી પામ્યા થાપના શામળ વચન વાચા ગઇ, બોળ્યા બોતેર બાપના.

છપો—એક તાત એક કિરતાર, જેહ શિર ઇશ્વર કહાવે; બીજો તાત ગુરૂદેવ, વિદ્યા જેહ ભણાવે; ત્રિજો તાત ઉપદેશ, નરક થકી તે મુકાવે; ચેથો તાત સદ મિત્ર ખોટ હાકમની ચુકાવે. પાંચમો તાત જેણે જણ્યાં, છઠો તાત શુભ વાતનો; શામળ કહે દાતા અન્નનો, શુભ તાત આ સાતમો.

છપો.

ગળ્યામાં ગળ્યું દુધ, દુધથી ગોળજ ગળીયો ગળી ગોળથી ખાંડ, ખાંડથી મધમાં ભળીયો; મધથી ગળી સાકર, સાકરથી ગળી શેરડીયો; સેરડીથી સહકાર, સહકારથી કંદળી કંદળિયો; એક એકથી મિઠાશ છે, જે જે જેવું પ્રીત મળી શામળભટ સત્ય કહે, ગરજ સાકરથી છે ગળી.

છપો.

અંધે આંખે અંધ, અંધો જારી જનારો; અંધો ગરજવંત, અંધો ભુંડુ ભણનારો. અંધો ચોરનુ ચિત, અંધો જે અનનો ભુખ્યો. અંધો મુરખ માન, અંધો જે દારૂણ દુખ્યો; અંધા એવા અનેક છે, કાં નરને કાં નારીઓ; શામળ કહે કામી આંધળો, જે રમે જુવ

તી શું જાણીઓ.

છપા—કામિ ન જુવે જાત, કામિતો જરા નવ જાણે; કામી ભુંડી ભાત. કામિ મન ભય નવ આણે; કામ ન જુવે રૂપ. કામી અવગુણ નવ દખે; કામી ન ડરે ભુપ, કામી અવગુણ નલેખે; અનેક વ્યસન અવની વિશે, ગુણ ગમાવા કેગ ગણુ; પર નારી સંગ પ્રચંડ દુખ, શામળભટ સચુ ભણે.

છપા.

ધનથી ધારે ધર્મ; કર્મ કુંડા ધન માટે; ધન માટે મુકે શરમ, ધન વેરાવે વાટે. ધન થકી પરનાર, વશ રતે ચિત ચુકે. ધન કાજ ધર્મવંત. માન મરજાદા મુકે; ધન કારણ સહુ ધંધો કરે, દુખ સહે છે દેહને: શામળ કહે સ્નેહ થકી, નરનારીના નેહને; ચળે ચીતની નુ ચીત, લક્ષ્મી દખીને લેહેરી; પુરૂષ તણે પરતાપ; દેખતે મોહે મેરી; રિઝે રૂપ દખંત, રિઝે માને તાને; રિઝે રાજસ રીત; માનની રીઝે માને; ગુણ અવગુણ ગણે નહી; ન ગણે પરાક્રમ પંડિતા; શામળ કહે નહી શાણપણ; રિઝ દેખી રીઝે રંડીતા; નાર વાહાલો નહી સુર, વાહાલા નહી વિદ્યાવંતો; ભાવે નહી મન ભગત, સારો નવ લાગે સુતો. સચા સાથ નહી સ્નેહ ઊંચ સાથે નહી ઓપે; રૂડા સાથે નહી રીઝ, કુળવંતાશુ કોપે; મન માને પોતા તણું, કાળો કપટી કુડલો. શામળ કહે સ્નેહ તે ધરે, રામાને મન જે રૂડલો.

છપા

પરનારીશું નેહ, તેહ વાલાશુ વઢીયો; પર નારીશુ ને હ, તેહ નર શુળી ચડીયો; પરનારીશું નેહ, જર જશાજે ણ ખોયા, પરનારીશું મીત, મુખ ઢાંકીને રોયા; પરનારી સાથે પ્રીતડી, સુખે કોઇ સુતો નથી; શામળ કહે સ્નેહપ રનારનો, કોડ વિઘન કહુંછુ કથી. કાલ ચદ્રનો કોપ, બા રમો રાહ તે કહીએ; પનોતી લોહને પાય, હોડથી બેઠી કુ હયે; છઠે અઠમો ચદ્ર, કેદ્ર સ્થાનકમાં કેતુ; સાતમે મં ગળ સોય, જન્મ મ ત્યુ પાય જેનુ, નવગ્રહ નક્ષત્ર સાં કા જહાં, જન્મ જન્મ ઘટમાં છતડી. શામળ ભટ સાચુ ભણે પરનારી શું પ્રીતડી.

છપા—નારી ચરીત્ર જેહ, વેચ્યે સસરાને સુતો; નારી ચરીત્ર જેહ ભરથાર ભમાવે ભુંડા. નારી ચરીત્ર જેહ હાકમને હોડ હરાવે; નારી ચરીત્ર જેહ; કામ મન ચિ તવ્યાં કાવે; નાર ચરિત્ર નિશંક છે, ડુંગર બાધા ડોલા વે; શામળકહે નારય ચરિત્રમાં નિરધીણ અગ્ની ઓળવે.

છપા

અધર્મ કર્મ અતી આપ, પાપ પુરણ કરનારો, છળ છદ્ર ભેદે છાપ, હોડ કરી સુખ હરનારો. કુડ કપટ ચિ ત ચપટ, નફટ નમેરા નેટે. રદે કઠાણ ચિત ચોર, પ્રપં ચી પેખાણ પેટે; છેક છોછી ઓછી અકલ, ગુણ વરજી ત ગરવે ભરયો, શામળ કહે અવગુણ અવગુણ સંક્ષે ધા, ત્રિપુરાજ તુજ નામે તરયો. હોમ હવન કે જગન લગન લાલચનો લોભી; નહિ શિવ શેવા સદન, નદન

(ઘર સ્થાવર થેલી; નહિ જસના જગત, નહિ અક્ષતને ચંદન; ફગ તંબોળ નિવેદ, નિરંજન વાણી વંદન; આ વાહન ઉત્થાપને. તેલ ન જાણ્યુ તહરો; ત્રિપુરા નામ એ લાકડું, શામળ કહે શેવા માકડી

છપા

જેણે ન કર્યાં પુન્ય, સાંગનો માર્ગ ન સુઝે; જેણે ન જાણ્યા જોગ, ભોગ્ય સુખ સાગર ન બુઝે; જેણે ન પેખ્યા પ્રભુ, ધરમ જેણે નવ ધાર્યા; પાપમાં નહિ પાર કર્યું, છતી ભાજી ન હાર્યા; શાસ્ત્ર ભણ્યા નવ સાંભળ્યાં, ભોગ ન ભોગવ્યા વાસના; શામળ જન્મ એળે ગયો, જેમ અરણ્ય ફુલી મલતિ; સ્વર્ગ સુખ તે આંકી, અનસ આંબર ગોટા; સ્વર્ગ સુખ તે આંકો, પાપણ્યુ ઠરાસને ડોટો; સ્વર્ગ સુખ તે આંકો, ઘણી લક્ષ્મી ઘર પુત્ર; સ્વરગ સુખ તે આંકો, સપુત મતાપોકપુત્ર; સ્વરગ સુખ જે ઇંદ્ર, મન ગમતા સુખ માણશો; શામળ સુખ સાગર સરગ, પંચ વાત પરમાણશો. નર્ક જે નિર્ધન, ફરે સહુ આપે આપે; નરક તેને નિરધાર પેટ ભરે જે પાપે; નરક દારિદ્ર દેહ, નરક જે રહે રૂપ રોગી; નરક જેને કુબુદ્ધિ નરક નડી ભ્રમમાં ભોગી; નરક સહુ નિંદા કરે, નરક અંતરમાં રહે અડ્યા; શામળ જોખ જાણી નહી, નિત્ય પાપી નરકે પડ્યા.

ધનવંત વિશે છપા.

જરને વશ છે જગત, રાય પણ જરથી રીઝે; જુવતી જર વશ હોય, લાભ પણ જરથી લીજે. જર

સજ્જન સનમાન, જરે જશવંત કહાવે; જરથી પામે જોખ; સલી શુભ કુળની આવે; જન્નુજ જગતમાંજે ૨ છે; દુરિજન જરે નમે સહુ શામળ કહે જર જોર થી, બાપો એમ કહે બહુ, જર માતાને તાત; જાતજે જરથી જાણો, ડહાપણ પણ છે દાન, દાન રાજાને રાણો. સગાં સહોદર સર્વ, દ્રવ્ય વણ જે વેગારી. રંગને રૂપ અનુપ, દ્રવ્ય તે કારજ ધારી; સહુ જગત વરેચુકે જર થકી, ગરથ માંહી ગુણ બહુ ગણું, શામળ કહે સ્વરગે સંચરે; જોર હોય જો જર તણું: બીમ ભણે છે વેદ. જઈ જરને તે જાચે; માગકને વળી સિદ્ધ, રૂદેજ રથી તે રાચે; શુર બાંધે શસ્ત્ર, જરથકી તે કર જોડે; આતમીને અહંકારી, હોય જર આગળ જોડે; ગાગી નામીને મહીપતિ, જરને વશ વરતી રહે; શામળ કહે છે સંસાર સહુ, દમડાને ડહયો કહે; જરથી પામે જોખ; જરે ઇંદ્રાસન આણે; જરથી જગ જીતાય, જરથકી સાટમ માણે; જરથી લાખ કરોડ, હોડ હુંઠીલા હોરે. જરથી રાજ્ય થપાય. જરે ઝઝાને મારે; એમ જગત વશ છે જર તણે, ચિંત્વે તવા ગુણ ગણે; જગદીશ ઇશ વશ જર તણે, શામળભટ સાચુ ભણે; ઘણા જેહ ઘર ગરથ, રૂપ તેને ઘેર રેહેછે; ઘણા જેહ ઘર ગરથ. કુલીન પણ તેને કેહ છે; ઘણા જેહ ઘર ગરથ, રહે વશ તેને રાજા. ઘણા જેહ ઘર ગરથ. સુજસ બોલે જન ઝાઝા, જર તો છે જીવનથી અધીક, બુદ્ધી નિધાન પ્રાક્રમ બહુ. શામળ શેવક શ્રીમંતના, શત પ

કાર શોભાત સહુ જર વિના જે જોખ. શોણ તે તો નહી સાચો. જર વીણ તનમાં પ્રાણ, કહુ કરતુ તે કાચો; જર વિના જે રૂપ. દેહ કુરૂપી કુડો. જર વિણ મંદીર માલ મર્મ રાખે તે ભુંડો, જર વિણ ડાહાપણ છે જેટલુ, તે ઘેલ્લાપણ જાણવું. શામળ કહે સઘળી ચીજ છે, જગમાં જર પરમાણવું. જરથી શોભે સર્વ, વેદના જરથી વાધે. જરથી જીત ન્યાય, જરે મન વંછિત પામે. જરથી સગપણ સાથ, કરે જરથી સહુ કાજે, જર ચડાવે વાથ, જર થકી સરવે લાજે. જર તગણાને મેરૂ કરે, રાજ્ય અપાવે રકને. કવિ શામળ કહે છે જર થકી; પામર લુટે લંકને. ગાઠે જેને ગરથ, ભલી તે વીદ્યા ભણીયો. ગાંઠે જેને ગરથ, રહે નહી કોઇના રણીયો. ગાંઠે જેને ગરથ, તેજ પડીત છે પુરો, ગાંઠે જેને ગરથ. તેજ છે સામદ સુરો. વળી ગાઠે જેને ગરથ છે, પર ક્રમી પરમાણવે; શામળ કહે છે સંસારમાં, જર વિણ મુરખ જાણવો. જર છે સહુનો જીવ, જરે લે માહ્ય સુખ માણી; કરે પરાણે પ્રીત, રક રાજાને રાણી. જર વશ બધુ જગત. જરે જુવતી વશ થાય; જર આગળ કરજોડી, રહે મોટા રૂષી રાય જર જંગલમાં મંગળ કરે, જુગતી સરવે જોગવે; શામળ કહે ધનથી ધનપતી, ભારે સુખ તે ભોગવે. ડહાપણ દમડામાંહી, રહે દમડામાં યારી. દમડામાંહી રૂપ, ભેદ દમડામાં ભારી. જો દમડામાં જોર, રહે વશ થઇને રાજા; દમડે ઉંચ અધિકાર. ગુણ દમડામાં ઝાઝા. દમડો મોંઘો દાનને, વણુ મકે

કે સહુ વામણાં; શામળ કહે છે દમડા તણા. ભાત ભાત લેઉ ભામણાં. જર દેખી જશવંત, ગુણને જ્ઞાન ગમાવે ધન દેખી ધનવંત, નીચને શીશ નમાવે. સોનુ દેખી શ્રીમંત, કપટનુ કામ કરે છે; ગરથ દેખી ગુણવંત, હે તથી હાથ ધરે છે, રાજાની કે શું રાંકની, નિર્મળ કુળ ની નારીયો; શામળ કહે સત્ય જાણજો, જર દેખી ક રે જારીયો. શુર કપાવે શીશ, ચતુર ચાકરી ચહાયે; નાચે છે નૃત્યવંત; ગીત ગુણીજન થઇ ગાયે; વિધાવંત વીદેશ, જાચવા કારણ જાએ; મજુર વહે શીર ભાર, કષ્ટ કાસદ સહે કાયે, જે જે ઉપાય અન્ય ચજે, બુદ્ધી બ ળાટે બારણે; શામળ કહે શાણા સમજજો, દ્રવ્ય કમાવા કારણે. જર પાખી જગ માંહી, મોજ એકે શી માણે; જર પાખી જગમાંહી, આપ અકલ શી આણે. જર પાખી જગમાંહી, સ્વાદ એકે નવ સુજે; જર પાખી જ ગમાંહી. બડાઇ કરી ન બુઝે, જર પાખી તો જખ મા રતા, ફેરે બાજુ બુઝે બહુ, શામળ કહે જર જોરમાં, શુ ભ મતો સુજે સહુ. દમડા પાખી દરીદ્ર. કુલીન તે ઠીકર કહવે; રોકડાના તે રંક, પ્રતિષ્ટા માન ગમાવે. વિધા અને વિવેક, દામ આગળ સહુ કુદ્યા. જે જે કરવા જાય ભરમથી સરવે ભુદયા જે શુર પુર શાણા ઘણા, વપુ વરણા ગી વાંકડા; શામળ કહે સહુ સંસારમાં, રિદ્ધ વિનાના રાં કડાં. જેને જરનુ જોર; જુલમ ઝાઝો કરી ઝુઝે; જેને જરનુ જોર, બીજાને તે નવ બુઝે. જેને જરનુ જોર, અહંપદ અતીશે આણે; જેને જરનુ જોર, જગત ઉ

જડ તે જાણે. વળી જેને જરનું જોગ છે, છાકયો રહે અમલે અતી; શામળ કહે સદબુદ્ધિ વાણ, રૂડું ન થાય તેથી રતી. એ હાથીનું જોગ, બહુ બે માંહો માંહે રાજે; વાઘ સિંહની પેર, ગરથ ગાંઠે તે ગાજે. ભુખ તડકો કે ટાઢ, નહી જર પાસે જાય; વ્યંતર ભુત કે પ્રેત, કદી ચેટક ન ચડાય, મન મહારાજ શેર સવા તણી, કેફ સદા આવી વસે. શામળ કહે દુખીયા દુઃખ કહે, જર વાળો હઇડે હસે. નિરધન બોલે સત્ય, કહે જરવાળો જુઠી. નિરધન ગાણું ગાય, જાય જરવાળો ઉઠી; હાહાકરે સહુ લોક, વદે જરવાળો જુઠું; તેની ઉપર સહુ રાજી, તેથી પાપ સહુ રૂડું. ચઉદે વિદ્યાની ચાતુરી, અરથ સાધવા સૌ રહે. કાળ કર્મ ધર્મને શર્મ સહુ, કવિ શામળ જરને કહે.

વિદ્યા વિશે છપા.

સદવિદ્યા સુવર્ણ, શાણા સદવિદ્યા સત્યે; સદવિદ્યાથી સ્વર્ગ, ભીખ ઉતારણ નિત્યે. સદવિદ્યાથી સિધ્ધી, ફગેવ ચાનો વર પામી; સદવિદ્યાથી રિધ્ધી; જગતમાં સઘળે જાણી. સદવિદ્યાને વશ સર્વ છે, સદવિદ્યા ત્યાં શિરમણી; શામળ કહે સદવિદ્યા વિના, ભટકે ગુણહીણા ઘણા. લક્ષપતિ તો લાખ, દિઠા નિર્ભય અમાણું; જાય રાયનું રાજ્ય, રૂપ પણ રહે ન ટાણું; કુળ પણ હોયે કલંકી, જોર જોતામાં જાયે, જોબન પણ વહી જાય; વંશ નિર્વંશી થાયે. નહિ રાજ ચોર કે અગ્નિ ભય, માગ મુકાવે બહુ થકી. મોટા પુરૂષો મન માનજો, સદવિદ્યા શુભ સહુ થકી. મુકાવે વિદ્યા માગ, પુરાણ જશ વિદ્યા

પામે વિદ્યા શોભે વાન, નૃપતી વિદ્યાને નામે; વિદ્યા માંહે વિવેક, વિમળ વિદ્યાથી વાણી, વિદ્યાને વશ વિશ્વ, જગતમાં મોહની જાણી, સદવિદ્યા રત્ન વિશાળ છે, વિદ્યા થી વડુ નહી કશુ; સદવિદ્યા આગળ ધન કશુ, વિદ્યાહિન જન તે પશુ; પંડિત આગળ મુઢ, હંશ આગળ જેમ બગા; પંડિત આગળ મુઢ, કોકીલા આગળ કગ્ગા. પંડિત આગળ મુઢ, રાય આગળ જામ રાંકા, પંડિત આગળ મુઢ, હીરા આગળ જયમ ટાંકાં. છે પંડિતમા મોક્રમ ઘણાં, પંડિત સહુ શિરમોર છે. શામળ કહે પંડિત આગળે, મુઢ તો ચાકર ચોર છે. મુરખને વાહન, પંડિત આળવાણા ચાલે; મુરખને મોતી હાર, પંડિત ફુલમાળા ઘાલે. મુરખને બહુ માન, પંડિત કહી ગરીબ કહાવે; મુરખને અક્ષપત મોજ, પંડિત ખડ ધાન્યાન્ન પાવે. પણ મુરખ કાચ કથીર છે, દીસંતા તો બલિ હરે; પણ પંડિત રત્ન અમુલ્ય છે, શામળ જો પરિક્ષા કરે, મુરખને નહી માન, મુરખ ઝાઝામાં ઝુરે; દે ન મુરખને દાન, મુરખ મ અકલ અધુરે. મુરખ હલકો હોય, બહુ ગુણવંતો બોલે; મુરખ ન લેખામાંહી. નહી પંડીતને તોલે; જે હંશ મધ્ય બગલાં પડ્યાં, કારણ શું જાણે કશું કવી શામળ કહે સાચુ કહુ, વિદ્યા વિણ તે નર પશુ. પંડીત જાય વિદેશ, તોય જશથી જાણીતો; પંડીત માન્ય પુર; મહિપતીનો માનીતો; પંડીતને પરમાણ, કરે જન સહુ કર જોડે પંડીતને સનમાન, માન અનમો

નાં મોડે. જે આગમ નિગમ છે ગુણ ઘણા, લક્ષ કો ટીધા તે લહે, છે વીદ્યા મોટી શિરમાં, શામળ ભટ સાચુ ભણે.

પેડ ભરવાવિશે છપા

પેટ કરાવે વેડ પેટ વાજાં વજડાવે; પેટ ઉપાડે ભાર પેટ ગુણ સહુના ગાવે. પેટ ભમે પરદેશ, પેટથી પાપ કરેછે; પેટ કરેછે જાર, પેટનો સત્ય હરે છે વળી સંચ પ્રપંચ અધિક કરે, પેટ કાજ નરકે પડે; શામળ કહે સાચુ માનજો. પેટ પાપ નરને નડે વિપ્ર પેટને કાજ, શાસ્ત્ર વાંચેને શીખે; વિચરી વળી વિદેશ, ભણેલા થ ઇને ભીખે. વણિક પેટને કાજ, ચાહિને વાહાણ ચડેછે; મજુર ઉપાડે ભાર, ઘણા જન ઘાટ ઘડેછે વળી કરેછે કાશદ કાશદુ. શિર કપાવી તસ્કર મરે; કહે શામળ પેટ ને કારણે. કુઆચાર સઉકો કરે. પેટ ચડાવે વાંસ, પેટથી નરતક નાચે; પેટ કાજ ગુણ ગાન, ઉચ નીચાને જાચે. પેટ કરે છળ કપટ, પેટ રણમા રખડાવે, પેટ કરે વિ ખવાદ, પેટતો શીશ કટાવે. ચોરી ચાડીને ચાકરી, અ ધરમ સઉ આ પેડના; શામળ કહે સાચુ માનજો, પ્રપં ચ પાપી પેટના. કિયા ધડકાણ ને ધીર, કિયા ગુણહિ ણ ને જ્ઞાતા; કિયા કૃપણને કરણ. કિયા દુબળા ને દાતા, કિયા રંકને રાય. કિયા અકરમી ઇંદ્ર; કિયા પાપી પુ ણ્યવંત, કિયા ચખહિણને ચંદ્ર. વળિ અણ પંડીત કી યા, બેશી પારકે બારણે; શામળ કહે માન ગમાવીયાં, કુડા પેટને કારણે. કિયા દરીદ્રિ દિવાન, કિયા કુરૂપ રૂ

પાગા; કિયા જુધીષ્ટર જોર. કિયા ભિક્ષુક ભુપાળા કિયા બુદ્ધિ બળવંત, કિયા ગધાને કીયા ઘોડા; કિયા કપુત સપુત. રામ લક્ષ્મણના જોડા. નર નાર જારને સતિ કીયાં જાઉ જેને બારણે; શામળ કહે માન ગમાવિયાં, કુડા પેટને કારણે. કીયા નીચને ઉંચ, કીયા રંગાનેસાજા; કીયા અભાગીને સભાગી; કીયા દુરબળને તાજા. કીયા અજાણને જાણ. કીયા પથર ને હીરા; કીયા અજા ગજરાજ, કીયા વેરીને વીરા. જુઠા બોલા શાચા કીયા નીચ બુધી કરે નેટને; શામળ કહે માન ગમાવીયા, પ્રપંચ પાપી પેટને. કઇ લાછને અલછ, કઇ રંજીતને રંગા; કઇ રૂપડીગુણરત્ન, મઇગતી કઈગંગા; કઇ મરગ નેણી નાર, કઇ વળી આંખે કાણું; કઇ દાસી દેખાવે,રોઝવાળી કઇ રાણી. જે લપોડશાખ લેખ વિના, દક્ષગુણ ત વળી કહ્યા; શામળ કહે કવિ કોવિદ પણ, પેટ તણે વશ શઉ રહ્યા. પેટ કરાવે પાપ. પેટ પરદેશો કાઢે; પેટ કરે પ્રપંચ, ચલાવે મારગ આડે. પેટ કરે પાખંડ, પેટ વાણ વાંકે દંડે; પેટ સંકટ થાય, પેટ મેહેનતમાં મંડે. સતી નારીને ગુણકા કરે, શા અવગુણ કહું શેઠના; શામળ કહે સઉ જાણજો. પ્રપંચ પાપી પેટના.

કુસંગતી વિશે છપા

કરે નીચનો સંગ, નીચની બુદ્ધિ આવે; કરે નીચનો સંગ સકળ સદગુણો ગમાવે. કર નીચને સગ, નીચની ભાષા ભાખે; કરે નીચનો સગ નીચની રીતી રાખે. વળી નીચ કામ નીચા કરે, નિચ કહેવાયે ઉચ્ચ જન;

શામળ કહે નિચનિ સંગત કેઈને કરશો રાય દીન
પંડીત પંડીત મીત મુરખને મુરખ વહાલા; કુડો કુડી રી
ત, ચતુર ચતુરાઇ ત્યાં ચાહ્યા. શુમને વહાલો શુમ, વ
હાલા દાતાને દાતા: જારને વહાલો જાર, ગુણી જનને ગુ
ણ ગ્યાતા. શુરાને વહાલા શુરનર, કાયરને કાયર ગ
મે; જશવંત ગમે જશવંતને શામળ કહે સદા સમે. મ
ળે ઉંચને ઉંચ, મળે ભંગીને ભગી; મળે નીચને ની
ચ, મળે રાગીને રંગી. મળે ભગતને ભગત, મળે પાપી
ને પાપી; મળે જ્ઞાનીને જ્ઞાની. મળે જાપકને જાપી. વ
ળી વ્યસનીને વ્યસની મળતે મળતા ગુણ મળે; જથગ
લાન મળે તે તકમાં, શામળ પણ શાકર મળે.

[illegible]

કોઇ કહે આવ્યો તાવ, કોઇ કહે થયુ કોગળીયુ; કોઇ
કહે કરડ્યો નાગ, કોઇ કહે નાશીવળીયુ. કોઇ કહે વાધ્યો રો
ગ કોઇ કહે શસ્તર વાગ્યુ; કોઇ કહે મારી મુવું, કોઇ કહે પા
પજ લાગ્યુ ઇશ્વર માથે લેતા નથી; જગતમાંહી મહીમા
જુઓ. શામળ કહે કે સૌ સાંભળો, મોત આવ્યુ તેથી મુ
ઓ. પેસે અગણીત નીર, તીર ગંગાને બેશે; પરવત માંહી
મેશે; કરે આપે એકાંત; ઓખદ અમરત હાર, ભગે ભુ
લા બહુ ભ્રાંત. કિંકર રાખે કઇ કોટીકા, સંચ પ્રપંચ ઘણા
કરે; શામળ કહે કે સહુ સાંભળો; મોત આવે નિશ્ચે મરે.
માત તાત ને મિત્ર, પુત્ર પરીવારજ મોટા; અલબત આ
પરમપાર, ઘણા હસ્તીને ઘોડા. લોક સાથે શુર, પરી
પુરણ મતાપે; બળવંતા બહુ બહુ, છત્ર છાંયે છત છાપે.

અધિકાર અચ્યુત લખ્ય ઇંદ્રનો કરોડવાર શું કહું કથી; પણ મોત શકી મુકાવવા, શામળ કોઈ સમરથ નથી. નાઠે ન મુકે ભુખ, દુઃખ નાઠે નવ જાય; નાઠે ન મુકે રોગ, રોગ નાઠે પાણ થાય. નાઠે ન મુકે તાવ, પાપ નાઠે નવ છુટે; નાઠે ન રહે લાજ ચોર કે હાકેમ લુટે. કદી નાઠે મોત મુકે નહી, મસલ્યો ત્યાંથી પાસ છે; કવિ શામળભટ સાચું કહે, નામ સરવનો નાશ છે. જે જાયું તે જાય, જાડ ફુલ્યું ન પાકે; લાગ્યું તે કહેવાય. ચઢ્યું તે તો ઉતરશે; હોયું તે સુકાશે, નવું તે જુનું થાશે; આ સુરજ વશ સર્વ, કાળ સૌ કોને ખાશે. જે કીન્નર જક્ષને રાક્ષસો, દેવ ગાંધર્વને દાનવી; મછવાદીક પણ મોતે મરે, કોણ માત્રમાં માનવી. ગયા ઇંદ્ર કઇ કરોડ, ગયા બ્રહ્મા કઇ ભુપ; ગયા કરોડો કામ, મહારુપ પણ કુરુપ. ગયા દેવ દીગપાળ, ગયા હીરાદા મહીપત; ગયા દીલીપ હરીચંદ્ર, ગયા છત્રતેલ છત્રપત. વળી ગયા જનકને જનકો જે વળી લાવ્યા જાનકી. રિપુ રથ ત્રણ કોઇ રહ્યા નહીં, કોણ માત્રમાં માનવી. મરૂ મારૂ કહે મુઢ, કારમી કાયા માયા; અજ્ઞાને અરૂઢ, અંધ થઇ ધ્રધે આયા. આ મારૂં ઘર સુત, પુત્ર માગ પરણાવું; ઘરપણ પાળો મને, અંતર ભાવી ભાન ભાણવુ. પણ દીપક વશ છે પતંગને, કાનો કુપે કાયરનો; શામળ કહે મુઢ મમતા કરે, એવા શરીર અસારનો. કોઇ આજ કોઇ કાલ, કોઇ દીવસે કોઇ રાતે; કોઇ જોબન કોઇ બાળ, બાળ જન જુવાની જાતે, કોઇ વાયે તરફડી, આવ

હાતે કોઇ મરતાં, કોઈ ભોગ કોઇ રોગ, કોઇ તો સર્પ કરડતા કોઇ વાઘી શિકાર કે હડકવા; કોઇ મમતે લડીને મુઓ; પણ કાળ ન મુકે કોઇને શામળ કહેસ સહુ જુઓ, રાખે લખ રખવાળ લોક પીંજરમાં પેસે: અગણીત વીસ આમન. વાળીને જો કોઇ બેસે વજ્ર ગુફ ગંભીર, માંહી કોરાવી માણ્ય; ઇદ્રજાલ વિદ્યાય જુગતથી જો વળી જાણો. સાંભળો સાસુની સાંચરે; કોટી જતન કોડે કરે. જાણવતાં પણ જીવે નહીં; મોત વખત નિશ્ચે મરે, ચીરંજીવી નહી કોઇ; ગયા મનુજેવા મહીપત, ચીરંજીવી નહી કોઇ, ગયા વહી અમ ગ્નિન અહિપત; ચીરંજીવી નહી કોય. ગયા અધિકારી ઇંદરે. ચીરંજીવી નહી કોઈ, ગયા સુરજ ચંદરે. વળી ગયા રામને રાવણ, ગયા દેવને દાનવી. સતવાદી સજ્જ ક્ષણા ગયા, કોણ માત્રમાં માનવી. કોઇ આજ કોઇ કાલ, કોઇ માસે કોઇ ખટ માસે; કોઇ વરસ દસબાર, કોઇ પચીસ પચાસે. કોઇ સાઠ શોતેર, કોઇ પોણુંસો એંશી; જે જાયુ તે જાય, નથી રહેવાનુ બેશી. જે નામને તેનો ડર છે; ધર્મજ એવો ધારવો; કવી શામળ કહે મુખ કરે, ગંદો દેહનો ગારઓ. ઘડી પલક કે પોહોર, સાંજ સવાર કે વાહાણું; એ રૂપીક એ લાય, ન આવે સાથે નાણું. રહે ઘરમાં કે ગામ, દેશ પરદેશોપ કહ્યા; જળ પ પેટો જેમ, એક દીન નિશ્ચય નડશે રાખી કેઇની રેહશે નહી,, દીવસ નહી નહી દેહનો;શામળ કહે કાયા કુભ છે; તો ભરૂસો શો તેહનો.

સ્રીના ગુણવીશે છપા

રામા રત્નની ખાણ, જાણએ રંભા રૂડી; ધરે સોળ શણગાર, હાર કઠે કર ચુડી. શોભે જળ હળ એહ દેહ કોમળ સુભ સાજે; શોભા કરૂ સદન, વદન હસા રાખે રાજે. ભડભોજન કરાણ વીક્રમ, અને હરીચંદ્રની હારના; પંડીતચતુર પુરપાટવી, નરપતી નેટ સુત નારીના. જેઘરમાં ઘરનાર, દામ ઊંધારે દેશે, જેઘરમાં ઘરનાર, પીડ પીત્રી પણ લેશે; જેઘરમાં ઘરનાર, તોજ મેણુ શીર ટળશે; જેઘરમાં ઘરનાર, માન માણસમાં મળસે; ઘરનાર જેને ઘરહશે, શોભીસાહુ સરસ છસે. નારવીના નરરંક, શંકરાખે નહીકેઇ; નારવીના નર ચોર, જોરજર બેશખોઇ, નારવીના નર નીરબળ સબળ રાખેનહી સજે; નારવીના નર દીન હીનસુખ એકલ અંગે; ચતુરાવીના તો ચાલેનહી, જગતમાંહી રહેજાહરે; શામળ કહેછે શામાકરી, તજે જગતતો તાહરે બાળપણે થઇમાત, મટાડેપીડા મનની જોબનમાંહે રંગ સંગ સુખ ટાઢક તનની. સુખ દુખમાં શમભાગ, રાગરૂડે ગુણ ગાતી; ચતુરાં ચિંત હરનાર, સાર ઉરમાંમહ માતી. વળિ વ્રધપણે સેવા કરે, દેખ્યાથી દિલ દુખ ટળે; એ અંતકાળ અળગી નહી; બહુ સ્નેહ સાથે બળે. માસ અષાડો મેહ, તેહને વિશ્વ વખાણે; પાછળ પડેહુ કાળ, કોણ તે જુગતી જાણે. મોતી મોંઘે મુલ્ય, વેહ પાડતાં તુટે; કરષણ હોય કરતારહોય કરતાર, અંબર ખાતે તે ખુટે. પણ લાભ ગરબ, ઓપે તનુજ,

બહુ વખેરી જાણીયે; વળી મેહ મોતી ને મેહની, નવ
નીવડે વખાણીયે. પશુ ચરેછે તરણુ, રહેછે રાણમાં રમ
તાં; નર નારીની જોડ, ભાળીયે સાથે ભમતાં. ઉડે પં
ખી આકાશ, જુઓ તેનું પણ જોડુ; કોણ ઉંચકેનો
ચ ગણાવું કે કો થોડું. સુર અસુર નાગ કીંનરીશે; દે
વી, નાગણ, દાનવી, મન ગરદ કરકાં મેગાથે, કોણ
માત્રમાં માનવી. નારી વીણ નર રંક, દામણ દશોદે
હે: નાર વિના નર રંક, હીણો ગુણ હીણો ગેહ. નાર
વિના નર રંક નહી ધન ધારે કોય, નર વિન નર રં
ક. હુગી પુજન નવ હોય. નિર્મળ જે નર નારીઓના
ભોગ હરશાન ભોગવે, અવગુણ અહંકા અણુ ા ઘણા,
જુવતી વાણુ નર જાણવે. નારી નરનુ અંગ. સુખદેવ ગુ
કર શોવા; ભળે પુન્યમાં ભાગ લાભ બસ ભાખ્યા લેવા,
શાસ્ત્રમાંથી સંતાન, ધર્મ ભુગી તે ધારે; પ્રગટે પુત્ર સપુત,
કુળ ઇકોતેર તારે. કુળ સુખે મળે જો કામની, સતમાને સુ
ખ દે સતી; કુ એમ વીચારૂ આપથી, ખુબુરાત જેનો
પતી. માનનો મોટે સુઃખ, મહામંત્ય એ મોટી; જીવવા
ઇચ્છેજેહ, તહુની ખાં ાજ ખોટી. સ્વરગ મૃત્યુ પાતાળ,ભ
ભારત જેભણ્યા, ઉચ નીચને અમીર, વર્ષ જુવતીઓ
જાણીયા. સ્રી વરા રતનો ખાણછે, મોટા પુરૂષો પ્રી
છજો; સઉ સાખ સાક્ષી શામળ કહે, અંતરમા સઉ ઇ
છજો. નિર્મળ મનની નાર, સ્વામીને સ્વરગ પમાડે; જુ
વતી જોબન માંહી, રાઝવી રગ રમાડે. છ કે કુળ કસ સ
રસ ચલવે ઘર સુત્ર; વધે તેહથી વંશ, પરસવે પુત્ર સપુ

ત્ર વળીકોય સતી શુભ ગાનવી, પુણ્યવંતી તે પારખી;
છે નીચ કોઇજ નારીયો. રંગમાં મઉ નહી સારખા.

પતિના વિજોગવાળે છપા

પિતા ઘેર જે પુત્રી, હોય રિદ્ધી પણ રાંડ; તો તે પુંડણ લોક, કહે જે કર્મે છડી. પિતા ઘેર જે પુત્રી, કુટુંબ કહાવે ખોટી; ભોજાઇ બોલે ભુંડ, કહે આ કરમે ખોટી. કહી હીન હોય ઘરનો ધણી, વિન હાય મરતી પતી; પણ સામાશર્મ સંગ જોડ દેણારે મનીનરપણી નામે જે નાર. છે કહુળવી તેસરણુ; નર પાખી નાર હોય જાણમ કુગણુ. નર પાખી જે નાર. તે શું પીપળીનું પુણ નર પાખી જે નાર આકડાનું અનુણ. નર પાખી નારી એકલી, શણગારી સુની સર્વ તે માન ન પામે માનની, ગળાં જાય જશા ગરવ છે.

પોતાના હેત વિષે છપા.

પુત્ર કરે જો પાપ, પિતા તે પુણ્યજ જાણે: પુત્ર કરિ દે દુખ, પિતાને સુખ સમાણે. પુત્ર કરે જો હાણ, પિતા તે લાભજ લેખે; પુત્ર વદે જો જુઠ, પિતા દિલ સત્ય પેખે. અવગુણ અસંખ્યપણ પુત્રના; પિતાને મનતા લાડ છે; શા ગુણ આશીષ કીજીયે. પુણ્ય પિતાનો પાડછે.
પુત્ર તણો વીજોગ, તેથી દાવાનળ રૂડો; પુત્ર તણો વીજોગ, તેથી શુભ જળમાં બુડયો. પુત્ર તણો વીજોગ, તે થિ શુભ ડસવો સાપે; પુત્ર તણો વિજોગ, તેથી શુભ તપવુ તાપે મહા દુઃખ નહી મરવા તણુ, દુઃખ નહી તન રોગનું; પણ કરોડ દુઃખ સામળ કહે, પોઢુ પુત્રવિજોગનું. પ્રીતી ભલેરી તાત, મહા પ્રીતી માતાની; પ્રી

તી સગાં સમસ્ત પ્રીત ભારે ભ્રાતાની. પ્રીત ઘણી મોશાળ પ્રીત પણ શ્વસુર પખાની; પ્રીત ઘણી પ્રીય નારી, પ્રીત શુભ સખાની છે પિરી અનીક પ્રકારની, કહે શામળ કેડે કથી; પણ અતિ પ્રીત અંતર તણી, સપુતસમાન સરસ નથી. જેણે ચઢાવ્યાં આળ ભાળ રમતાં ગવરાવ્યાં; સ્ત્રીવધ એ પંચ પ્રજ્ઞ, હત્યાદીક પાપ કરાવ્યાં પ્રિચ સંચ કરીને વેર. જેર દઈને જર હરીયં ભ ચો ગર્ભ કઈ પાત, ઘાત કુટંબે કરીયાં. પાડયા વિછે હ નરનારીને ભંગ કરયો ઘર સુતનો, પામે પોતે તે પાપથી વિજોગ પ્યરા પુત્રનો.

મોટા લોક વિશે છપા.

મોટા કેડ છીદ્ર કાઢશે તે દંડાશે; મોટા સાથે વેર. કરે તો સોરંડાશે મોટા સાથે પ્રીત, પિડા કેઈક દીન કરશે; મોટા સાથે મગત, કીધે વણ મોતે મરશે, વળી મોટાને જે ગુણ કરે, તે આટ લુણ જશે. કદની કરી તી રાજા કને, કરશે તે દુખીયો થશે, મોટા પાસે અહકીજેતો ઘોડાં બાંધે: સગપણ મોટા સાથ, કીજે તો કાળજુ રાંધે. મોટા આવે ઘેર. સવારથને તતો તાકે. મોટાથી વેહેવાર, કરેતે આખર થાકે. જે મોટા જન સુરખના, તે સંઘે નવ બોલીએ મોટા સાથે નેહ કરે તે કારજ કુડુ, મોટા સાથે વેર કરે તો ભાગ્યજ ભુંડું. મોટા સાથે વેર થયું તો જીવજ લેશે. મોટા સાથે વેર, કરે તે કેદ રહેશે. માનીયે વાત મોટા તણી કદી નીંદા નવ કીજીયે. શામળ કહે પ્રીતી પુરણ જો પણ મોટા

થી બીજીએ કરે ચેરિ ને ચોર, એક દીન શીશ કટાવે; કરે ચેરિ ને ચોર, માન મરજાદ મટાવે. કરે ચાડી ને ચાડ, સુજશ જોતામાં જાય; નિર્ધનનો વેપાર, કદી દેવાળું થાય. જે મેટા સાથ મમત કરે, મોત વિના નિશ્ચે મરે; નિરાશા રહ્યાથી પણ નકી, કેમ અરથએકે સરે.

દેશી રાજાવિષે છપા

રાજાનો વિસવાસ, કરે વણ મોતે મરશે; રાજાનો વિશ્વાસ, કરે ધન ધારજ હરશે. રાજાનો વિસવાસ, કરે નારા નાજ રૂઠયો; રાજાનો વીસવાસ, કરે તો કાળજ ફુટયો. રાજાને મિત્રજ માનશે, કહું ડહાપણ તો શું કથી; કોઈ દાનાએ કહેલ્ છે કોઈનો, મહિપની મૈત્ર શુણ્યો નથી. રૂઠયો વિપ્ર દે શાપ રૂઠયો ચાકર કરજોડે; રૂઠયો શત્રુ દે દાવ, માન મરજાદા મોડે. રૂઠયો પડોશી પણ, બેટા સુગળી જઈ ખાય; નારી રૂઠે જો નીચ, મરે કે નીકળી જાય. રાજા રૂઠયો રિદ્ધિ હરે, જશ જરનું જોખમ કરે; તે ધરમ શરમને નવ ગણે, દુખ દેતાં દીલ નવ ડરે. કહે દીવસને રાત, રાતને દિવસ કહે છે; હાહો કહે છે સર્વે, લક્ષ સહુ લાજે લે છે, જળસ્થાને સ્થળ કહે; કહે સ્થળસ્થાને નીર, વીરને વેરી કહે, વેરીને કહે છે વીર. ચપટી મોં વજાડે બાપ જાણ, ભજીયા બોલે બાળ ફરી; કહે ખરૂં ખરૂં ખાટું નકી, કોઈ ન ત્યાં પુછે ફરી; તેડું ભલુ શત્રુનું. દામ કામે દંડાવે; તેડું ભલું કો દુષ્ટ, દશા છળ કરી છંડાવે. તેડું ભલું યમરાજ, જીવ જલદી લઈ જાય; તેડું ભલુ લેણદાર, લેણું લઈ માર

ગ થાય. શુભ તેડું તાવ તરીયા તણું, સીંકુ સરપ વી શપાનનું; શામળ કહે ભુંડુ સર્વેથી, દુખ તો તેડુ દીવાન નું. કોઇ સમે દે દ્રવ્ય, કોઇ વેળા મન મેલે; કોઇ સમે કરે કોપ, કોઇ વેળા ખુશી ખેલે; કોઇ સમે શિરપાવ, કોઇ વેળા લે લુટી; કોઇ સમે રહે રાજી; કોઇ વેળા ર- હે રૂઠી. જુદા ઘડી ઘડીમાં ગુણ ઘણા, શામળ સત્ય કહે સૂઠી; બહુ દીઠાને બહુ સાંભળ્યા, નૃપતિ મિત્ર કોના નહી,

વાણીયા વીશે છપા.

જીવ દયા પ્રતિપાળ, આળ એકે નવ બોલે; ન્યાવટ સા વટ નેક, ધર્મની ધારણ તોળે. સદાવ્રતની સાખ લા, ખ ઠેકાણે લહીએ; પુણ્ય વાતમાં પુર, નુર કુળ સુધે કહીયે. માને છે મોટા મહીપતિ, દેશ વિદેશ કોઠાં કરે; શામળ કહે સુલતાન સમ, એમાં નવ અંતર ધરે. અધ ર્મ કે અભિમાન, ગાન કે તાન ગણે નહી; નિંદા નિ દા નિચ સ્વભાવ, ભુંડુ મુખ વેણ ભણે નહી; વણિકમાં હે ગુણ વિશ, વીસતા ન ચડે રંગે; ચોરી ચાડી જુઠ, અહ પદ ધરે ન અંગે. કદિ ગાળો કોઇક દે ઘણી; પાછી ન દીયે જાણીઆ; વળિ પુઠ ન બોલે પારકી, વ્યવહારી તેવા ગણીયા. વીશ વસા નહી વણિક, જીભે જે જુઠુ બોલે; વીશ વસા નહી વાણીક, પેટના પડદા ખોલે. વીશ વ શા નહી વાણીક, ઉતાવળીયા જે થાયે; વીશ વસા વાણી ક, વનિતાશું વેહેવાયે; વળી વીશ વસા તે વણિક ન હી, ચડયો રાવળે જાણીયો; જે સત્ય તજે શામળ ક

હે. વીશ વસ્સા નહીં વાણીયો. વાસ નહીં જ્યાં વણિક, નગર તે ઉજ્જડ કેહેવું; વાસ નહીં જ્યાં વાણીક, રાતવાસો નવ રેહેવું વાસ નહીં જ્યાં વાણીક, કસો વેપાર ન કરવો: વાસ નહીં જ્યાં વણિક, ત્હાં ભંડાર ન ભરવો. વિદ્યા વિવેક વધો નહીં, પરે નહીં જ્યાં વાણીઆ; એ અનેક અઢાર વરણ વીશે, શામળ જુગતે જાણીઆ ભોગી ભુપ સમાન, દયાળુ દાતા દાનો; વણજ વુછેરી વકીલ, મહીપતીનો મન માન્યો. નાણાવટમાં નેક, કોઇ કંદાઇ દાણીયો; દાશી દાસ દલાલ, ભલો ભંડારી ભાણીયો. ગુણસાગર દિલ ગરૂઆ ઘણો, લોણ દણ લાયક લહયે; સુવિચારી વિવેકી વાણીયો, શામળભટ કવિયે કહયો. દૃઢ હઇયાનો ધીર, નીરમાં નાણા નાખે; દિલનો દાઝયો દીઠ, તોતલી ભાષા ભાખે. ઉપજે આગળ બુદ્ધી, સમા પરમાણે સુજે; કરે લાખનો વણજ, ઘણો નાણાવિણ ઝુઝે. કોસાર કોડી કેરી કરે; ખરચ કરોડ જશ જાણીયો; છે ચારવરણમાં ચતુરનર, વિવેકિ જોતાં વાણીયો. સેવો નિરદય નિચ, સેવો વસવઇયા વાડ઼; સેવો કોઇ અકરમી, ખાત્રપાડુ કે ખાડુ; સેવે ભાંડ ભવાઇ, સેવજો જાચક જોગી; સેવો વરણ અવરણ. સેવજો ભિક્ષા ભોગી; સેવજો કાછાયા માછાચા, ડગઓ લાને ડાણીયા શામળ કહે અરથ સરે નહીં, વખાણી સેવ્યે વાણીયા.

પરચુરણ છપા

ઇંદ્ર વારણા હોય, કોઇ ખાંત નવ ખાય; આવળ કે

રાં કુમ, તેથી સુગંધ ન પમાય. આકળ દીસે નીર, તર
ષા તેથી નવ ભાગે; બગલા ઉજ્વળ હોય, હંસને કામ
ન લાગે. દેખાય કરા મોતી સમા, આભ્રણ ન એપે એ
શા; કવિ શામળ કહે સાંખી જુએ, ગણ વિણ રૂપ ક
હો કશાં. કામ ક્રોધને લેભ, મોહ માયા નવ મંડે; અ
હંકાર અભિમાન, છેક છળભેદજ છંડે. પરધનને પરના
ર, તજે પરનિંદા પ્રીતે; સત્ય સાચ સબંધ, રજો ગુણ
રાખે રીતે. દે દાન માન સનમાન શુભ, પરમારથમાં
તે કરે; જો ગ્રહસ્થમાં ગુણ એટલા, તો ઇકોતેર ઉદ્ધરે.
છાનું ન રહે ખુન, છાની ન રહે ગુણ મત્યે. વિદ્યા છા
ની ન રહે. રહે નહી છાની પ્રીતી; છાનો નરહે શુર, ર
હે નહી છાની રિતી. દાતા જુઝાર જ્ઞાની ગુણી, વ્યસન
વાદ વિદ્યા વિધી; વળિ દાન માન સનમાન શુભ, છા
નો ન રહે સિદ્ધિ રિદ્ધી. છાની ન રહે છેક, રીત ભુ
ડી કે રૂડી; ઘરમાં કરિયે ગુહ્ય, દેશમાં વજે ફુડી છા
નો ન રહે પુરૂષ, શુર કાયરકે દાતા; છાનુ ન રહે છિ
દ્ર, પ્રાત ભગનોકે માતા. વળી વિદ્યા છાની રહે નહી,
લીલા લેહેર લક્ષ્મી તણી; કહી છાનુ પાપ રહે નહીં,
બેદી ઘણા પ્રથી ભણી.

પ્રશ્ન ૯૫.

કોણ પ્રથીથી મેંઢ; કોણ અણુથી પણ નાનો; કો
ણ પવનથી પહેલ, કોણ દેવોથી દાનો. કોણ વિધુથીવિ
મળ, કોણ અગનીથી તાતો; પયથી ઉજ્વળ કોણ, કોણ
મદીરાથી માતો. વળી કવણ તેજ તરણી થકી, કોણ

સરકરાથી ગળી; કવિ શામળ કહે ઉતર કહો, પુરણપો ચ મન રળી. કવણ તરણથી તુછ, કવણ માણાંથી છે મોંઘો સ્વર્ણથી શોભે કવણ કવણ કુશકાથી સોંઘો. કવણ બાસથી બેહેક; કવણ બાળકથી બાળો. વળી કવણ વીંછથી વેદના, કવણ સરવથી છે ગળી; શામળ મેલું શું મેશથી, કહો તો પહોચે મન રળી.

ઉતર છપા

માહુથી મોટો દાની. અણુથી લોભી નાનો; પવનથી પેહેલુ મન, વિવેક વીબુધથી દાનો. ચંદ્રથિ નીમળ ક્ષમા, ક્રોધ અગનીથી તાતો; દુધથી ઉજવળ સુજશ, અમલ મદિરાથી માતો. છે તેજ તરર્ણથી નેત્રનું ગરજજ સાકરથી ગળી; કવી શામળ કહે ઉત્તર કહ્યે, પહોંચી તેની મન રળી. જાચક તૃણથી તુચ્છ, મણીથી સદગુણ મોંઘો સ્વર્ણથી શોભે સપુત, ગરીબ કેશકાથી શોંઘે; કીર્તી બરાસથી બેહેક, કપુત કાજળથી કાળો; સુમ લોહોથી કઠણ અજ્ઞ બાળકથી બાળો; દુર વચન વીંછીથી વેદના, મિરટ બાણી સર્પથી ગળી; છે કલંક મેલું શામેથી, પહોચી તેની મન રળી. પરહર મન વીણ મેળ, હેત વીણ પરઘર જાવું; પરહર બાળશું બ્યાસ, આહવીણ પરહર આહવુ પરહર વડાશું વેર, મિત્ર પરહર જે ઘાતી; પરહર લંપટ ગુરૂ, દુરટની પરહર જાતી. પરહર જે મીઠો લાલચી, પરહર લાંચ લે પાંચમાં; શામળ કહે પરહર પ્રેમદા, અન્ય પુરૂશની આંચમાં બળ પરાણે પ્રીત, બળ નિર્ધનનુ જીવ્યું; બાળ કુબુદ્ધી બુધ, બાળ ખારૂ જળ પીવું

બાળ સુમની શેવ, બાળ કપટી ઘર નાણું બ ળ ચુગ લીની ચાલ, બાળ બકરી દુઝણું. વળી બાળજ વસવુ સાસરે, બાળ બનેવી ઘર જવું; શામળ કહે બુધ્ધિ બાળ જે, દરીદ્ર થઇ ડાહ્યા થવું. બાળ મુરખાશુ મેળ, બાળ જે પાપે રળવુ; બાળ નિરલજ વેપાર, બાળ આગુમળને મળવુ. બાળ ગુણ વિન રૂપ, બાળ વગડામાં વસવું. બાળ બહુ બકવાદ, બાળ હરદમ જે હસવું. વળી બાળ ઉપાસન ભુતનુ. બાળ વિદ્યા વિણ નામને; વળી બાળદ દાતાર વિણ, બાળ વસ્ત્રવિણ ગામને. બાળ વસવુમો સાળ, બાળ સ્ત્રીતણ સુખ ઘરનું; બાળ બનેવી ઘેર. વ સીને ભરણ ઉદરનું. બાળ દીકરીના દામ, બાળ શ ત્રુ ઘર સરણે; બાળ કુંડળા કાન; કથા ન શુણી કદિ ક રણે. બાળો પરવશ પેટારથી, આદર વિણ ઉદર ભરે; શ ામળ રહે બકુના બાળજે, સપુત વસે સમરા ઘરે. બાળમા ગેની ભીખ, બાળ કાશદીયુ કરવું; બાળ ચોરીનુ ચીત, પા રકુ ધન જે હરવુ બાળ વૈતરૂં વેઠ, ભાર લેવો નિરધા શીશે; બાળ પુરૂષ પરવશ, દીનતા નીશ દિન દીશે. વ ળી બાળ પંથ જે પાપનો, બાળ એકલ સુરા થવું; શા મળ તે બાળજે, વિદેશ જન્માગે જવુ. ધિક શુરાતુરા અ: જો કદી કાયર કહાવે; ધિક ગુણીજનના ગુણ, ન ગુણના ગુણ જો ગાવે. ધીક જાચક જગમાંહી, કૃપાણ આગળ કર જોડે; ધિક કવિતા કવિકેરી, કૃપણના જશ જો જોડે, ધિક્કાર પવિત્ર સુપાત્રને, કુપાત્રશું રંજીત રહે; શામળ ધીક વિદ્યા ચાતુરી, અરથ કાજ શઠગુણ ગ્રહે. ૭૩

મની ભુંડી ભેગ, ભોગ ઘેલુ ઘર સુતર; પાળક ક્યાણેભો ગ, ભોગ જે પુત્ર કપુતર. ભોગ દેહમાં રોગ, ભોગ જેપા પે રળવું; વાહ્ના વિજોગ ભોગ, ભોગ શત્રુસાતે મરવું. મહ્યા ભોગ પ્રેમ પરનારીશું, ભોગ જગત મુરખપણું; ગ હ્યાભોગ ભક્તી ભાવે નહી, ભોગ એટલાંને ભાગ્યું મુઓ. મુરખને જાણ, મુઓ જે નારી કુનારી; મુઓ દેહ ક્ષય રોગ, મુઓ જે રણ શિર ભારી. મુઓ ચડેલ કલંક, મુઓ અપજશ લે આપે; મુઓ ખોર કરનાર, મુઓ જે રળવુ પાપે. જન મુઓ જેહ પરવશ પડયો, મુઓ જે વનિતા વશ હવે; કવિ શામળભટ સાચુ ભણે, માન હીણ માણસ મુઓ. જીવ્યો જશ લેનાર, જીવ્યો પર મારથ પુરો; જીવ્યો દાતા દેહ, જીવ્યો જે સામદ શુરો. જીવ્યો ભાવિક ભક્ત, જીવ્યો જે જગતે જાણો; જી વ્યો કીરતીવંત, જીવ્યો કવીયેજ વખાણ્યો. જીવ્યો જ ન તેતો જાણજો, જેની આશ સહુકો કરે; શામળ કહે જીવ્યો તેહ જન, જે સંકટ પરનાં હરે.

જીવતાંને સઘળું મળે.

વાંઝણી પ્રસવે પુત્ર, મુરખ પણ કવિજન થાયે; ની ર ભરાય નવાણ, રંક શિર છત્ર ધરાયે. વળે કોઇ દી ન વેર, ઝેર વળી જાય જરૂરી; ગુણકા જેવી ગમાર, સ તી તે થાયજ સુરી. એ રીતે અનેક થયા હશે, શાસ્ત્ર શાખ દેછે સહી; શામળ કહે ઝાઝુ શુ કહુ, જીવ ગયો આ વે નહી: જીવતો પામે રાજ્ય, જીવતો પરણે નારી; જી વતો બેસે અશ્વ, થાય જીવતો વેપારી; જીવતો માંડેજ

ગન, સુકીરતી જાતી સારે; જાતો પહેરે નગ, જાત તો ભાગ્યા લાહે. વહાલાના હોય વિજોગીયા, તે સંજોગી થાય છે; પણ મુઆ કોઇ દેખે નહી, શામળભટ ગુણ ગાય છે,

સુખ દુઃખ વિષે

દુખે જાય સદબુદ્ધી, દુખે આણતર નવ આવે; દુખે ડહાપણ દુર, દુઃખ કુડ કપટ કરાવે. દુખે દેહમાં રોગ, તેજ તનનુ તો નાસે; દુખમાં ઝીણા લેહેર, પલક ન આવે પાસે; દુખ દાવનળમાં ડુબીયા, જરીએ શાંતી નવ જડે; હસવું નવ આવે હેતથી, દુખ મુખમાંથી કયમ પડે. સુખે સાંભળે સર્વ, વ્યસન બહુ વિધીના બુઝે; રમવુ હાસ્ય વિલાસ, સ્નેહથી જુગતી સુજે; ભાંડ ભાઇના ભાવ, જાન જોણુને જાતર; ખટરસ ભોજન ખેલ, મહાસુખ મહીમા માતર. દુખ દાવાનળમાં જેપડ્યો, સુખ સરવે એનુ ગયુ; હસવુ કયમ આવે હેતથી, પાંજર બળી પ્રલે થયુ.

દીકરી કેડે દામ, ખરચી જોબનમાં રાંડે; જન્મ કુંવારા જાય, પછી ઘડપણ ઘર માંડે ગુફે તિરમાં નાણ બને એનુ કે બુડે. ધણિ પકવે બહુ ધાન, આવિ ગાઃ ગોતર ગુડે- મનના મનસુબા મન રેહે, વિશ્વ સુ વાયે જાય છે; મન મમત ઘણા મુરખ કરે; કરતાનુ કર્યુ થાય છે; જે બેસે ગજ શીશ, ચરણ આપવાણે ચાલે; ન જુવે તડકો ટાઢ, ફરે હાવાનના ઝાળે; જે ઘર લાખ કરોડ, વ્યાજ ભરતા તે દીઠા; સુતા પુષ્પની શેજ, કાસંદા

ફરે વરીઠા. છે એવી અકળ ગતી દઇવની, સુખ ત્યાં દુ ખ આવી અડે. શામળ કહે રૂધણાં માનવી, શાંખે દુ ખ જે શિર અડે.

હીમત વિશે છપા

હીમત મુકે હાણ્ય. હીમત મુકે તન ધ્રુજે; હીમત તજે છવ જાય, સરસ રસ્તો નવ સુજે. હીમત મુકે હમેશ જરૂર જરને જશ જાય; હીમત મુકે દામ, લેણના દેણાન થાય. હીમત મુક્યાથી હારીએ, બાડકી વેણ ન ભખી એ; કવી શામળ કહેછે સર્વેદા રૂદયે હીમત રાખીએ.

છપા

દાતા કોઇક દેશ, કૃપણ જગમા બહુ જાહેર; શુરા કો ઇ સમશેર, કોટીશ્વા કુડા કાયર, પુણ્યનો કયાઇ પ્રવેશ.પા પાપીનાં પુર વહેછે; સતવાદી સતી કોઇ, કલંકી કરોડર હેછે હરમે હરમે હીરા નહી, પુરપુર પૈઠા પાણ્યછે; જા ણો વીરલાં જશવંત નરઅસખ્ય પુરૂસ અજાણ્યછે. શો રી શેરી બહુ શ્વાન, સિંહ સાંભળીએ કાને; સપુત સ હુસ્ત્રે એક, કપુત કોટી અનુમાને. સદવિધ્યા કયાંઇ શો ખ, અવિધ્યા અતી આડંબર; ધાતુ વાદી કો ધાર, ધુત જાઠા જગ ઝમર. કવીજન સાચો તો કોઇ છે, મુરખ કવી સહુ માણતા; શામળ કહે બહુ લોક રવાથી, પ રમાર્થ કો જાણતા. બહુ બાંધે હથિઆર, તાણવા વેળા ત્રાસે; બોલે બોલ અંતોળ, નાણુ ખરચ્યાથી નાસે. ખા ય પીયે જન ખુબ, હોય ખવરાવે ખાંપાણ; સત્ય કોઇ સાહુકાર, ઓળવે આપી આપાણ. બકવા કરી બોલ બ

કે બહુ, પામે કોઇક પુરપતિ; તુર રામે નરપતી નામ નુ, રૂડી કરમની જે રતી.

સારા નરના સ્વભાવ વીષે છપા

કેસર ક્યારા માંહી, બગાસ કસ્તુરી મેહેકે; પાછળ કનક ની પાળ, લસણ મોતી લેહેકે. ગંગા ગોમતી નીર, ઝ વેર જડીત જ ઝારી; શોભ ધરી શણગાર, સિંચે નરપ તીની નારી; એવી રીતે કદા ઉગીયો, લસણ છોડ ગંગા તટે, બદબોઇ ઉઠે પણ બહુ ઘણી; શામળ સ્વભાવન વ મટે. જગ તરવાને તુંબ, અગ્ન એલવવા નિર; સુ ખનું ઔષડ અન, બાળીનુ ઔષડ ક્ષીર; તાવ ઔષડ ઉપવાસ, ગુમડે દામન દવા; વિખ તો વશીકરણ: સ મસ્ત પ્રકારે શવા. ઔષડ છે એક એકના, કેડે કેડે ક હુ શુકથી; ભુંડા કે રૂડા સ્વભાવનુ, શામળકહે ઔષડ મ ળતુ નથી; કેઇ સ્વભાવે શીત, તથા કોઇક તો તાતા; કો ઇ સ્વભાવે ઉદાર, કોઇ કરપી મદ માતો. કોઇ જાર કો જુલમી, કોઇ દંભી કે કહુવે; કો પાપી પુણ્યવં ત; કોઇને વ્યસને વાહ્યો. કો હરામીને કો હેતુવે કો હમમુખો હરી ઘડયો. કેઇ વગણ વેદ ભેદ કો ભારે ભ ણીયો; કો મુરખ મારેપત્ય, કોઇ જ્ઞાનીમાં ગણીયો. કો ઇ કરે બહુપુણ્ય, કોઇ કહેવાણા પાપી; કોઇ સમજ્યા નહિ સત્ય, કેઇ જપમાળા જાપી, કો સુખદાતા સંસાર ને કેઇ નીચ સહુને નડયો; શામળ સ્વભાવ પલટાં નહિ, પ્રથમ પડયો તેતો પડયો.

હજામવીશે છપા

વાળંદને ઉર વાત, રહે નહિ છાની છપની; વાળંદ ને ઉર વાત, રહે નહિ ખોટી ખપની. અઢાર વરણે એ હ, અતીશે જાતજ એછી; ન ગણે પુણ્ય કે પાપ, તે ની મતી છે છી. શીખામણ દઉછુ સર્વને, રશ વાગશેકુ ડીયો; જો વાળંદ આગળ વાતતા, કહી રૂડીકે ભુડીયો.

ભાટ વીશે છપા

કરે જમાની કોઈ, દશોદી કોઇ કહાવે; કોઇ વગાવે હાટ, કોઇ કીરતી ગુણ ગાવે, કો પીંગળના પાઠી, કો ઇ મીઠાશે મેહલી; કો પસાગતાં ખાય, કરે નહિ શોભા કાની. સનમાન મજેતો શાહેબી, અપમાને હીમમાં ઠરે; કવિ શામળભાટ કોડે કહે, ભાટ ભલી મોજો કરે.

કોળી વીશે છપા

કોકીલ તો દાતાર, સ્વભાવે કોકીલ સગરો; કોળી વણા મણ વાટ, ન હોય કોકીલ નગરો. કોકીલ કોકીલમાંહી, કહો નહિ થાયે કુડો; જઇ ચોરે પર રાજ્ય, કાજ્યમાંતો રહે રૂડો. ભેદ ભુપતિ ભંડારને, શરણાગત સોઠા સહી; શામળ જાતી કેકીલાતણી, હિંડી વસ્તુ મેલે નહીં,

સોની વીશે છપા

ચાહુન કોળી ચોર, લહે તે ખાતર પાડી; ચુગલ લો ક પણ ચોર, લહે તે કરિને ચાડી. વણિક જાત પ ણ ચોર, લહે ખેતર માંડીને. એ ૧ કસબ ચોર કઇ દીઠ ઠા, એતો અપરમપાર છે; પણ દહાડે ચોરે દેખતાં, સ હુ ચોર સોનાર છે.

ચોપાઇ.

શોની કેરા એજ સ્વભાવ, ન ચોરાયનો આવે તાવ; ન ચોરાય ઉપજે ચિતભ્રમ, શોની કેરા કુળનો ધર્મ. ત સ્કર ના બીજા છે ઘોર, કોળીથી એ ચોગણો ચોર; શો ની સાચો તેનુ નામ, કરે ઘણુ તસ્કરનું કામ. ન ગણે બ્રાહ્મણ ને ગણે ભાટ; ન ગણે માત ભગનીની ખાટ; ન ગણે ધરમ ગણે નહી કરમ; નહિ શોનીને શરમ. સોનનુ સુનું કરિ દિયો, ત્યારે તેનુ લુટી લીયે; પ્રથમતો સોનુ હરે, વળતો સુએ કે પુણ્ય કરે. પવિત્ર જાત ક રે બહુ પુણ્ય, લેતાં નિમિષ ન રાખે ન્યુન.

દોહરા,

નિંદાથી નરતું ઘણું, શું કહું વારંવાર; જગમાં શો ની જાણવો, સહિ તસ્કર સરદર. મીઠુ બોલે તુષ્ય થ કો, પેર પેર કરી પ્રીત; વિધ વિધની વાતો કરી હરે સરવનુ ચીત.

શપુત. કપુત વિશે છપા

સપુત નામ સરદાર, કોઇ ઉપર નવ કોપે; સપુત ના મ સરદાર, પિતાનુ વચન ન લોપે. સપુત નામ સરદા ર, બાપનુ કુળ ઉદ્ધરે; સપુત નામ સરદાર, હોય સામ રથ પણ હારે. વળિ સપુત નામ સરદારને, કુટંબનુ પોષ ણ કરે; શામળ કહે સપુત સલક્ષણા, માત પિતાજેનાં ઠરે.

કપુત કહીયે તેહ, બહુ પરિયાને બોળે; કપુત કહિયે તેહ, ધર્મ બ્રાહ્મણ નવ તોળે. કપુત કહિયે તેહ, રાંડ જ પતી તાકત જાત. તાત જાણું સઇ તેનો. નામ એક

નને રંજાડે; કપુત કહિયે તેહુ, મત્રન ઝાઝાં ભંજાડે. એ
વા તો કપુત અનેક છે. અહુંકાર ઘર આપને; શામ
ળ કહે સહુથી કપુત જે. બોલ ઉથાપે બાપનો.

સુન્દરીવિષે છપ્પો

ગાંડા પણ ગુણવંત કદી મેટમ નવ માણે નહિ ટે
ક તરતીવ અડંપદ મન નવ આણે વાંકા ચુકા ન થાય
બેસ નવ વાંકા બેસે પોતે થાય ન મેક પરી પક્કા
ના બેસે પણ વીર હાક વાજે જહુંં; ત્યાં વીરજ મન
મા ધરે; પણ જ્યમ ગોસ ચોખા છડે, વેરી ઉપર ક
ર વાવરે.

કવી શામળભટની શમશામ્યા

નવ અહુમાંહી નામ, કામ કાશદનું કરતો; પુરણ જશ
પરતાપ, તાપની હરકત હરતો. ભાગ્યશાળીને ભોગ્ય,
રોગ દુઃખ દાજે દેહે; સારગ નામ સરાદર, સારગપર
બાહન સનેહ, તેને જે નામે છે, તે આવ્યાથી દુઃખ જશે;
એ શીઘ્ર સ્વામીજી લાવજો. તો વળતાં સુખ થશે,

ચાંદલો

કણ રૂડા કહેવાય, જમે નહીજન પણ કોઇ; મરદ વધા
રે માન, માનની રહે મન મોહી, સાર ગણે સસરા ભુ
પ પણ ગણે ભલાઇ; અતીશે ઉજવળ અંગ, સંગ શો
ભીત સદાઇ, જે જ્ઞાકાર ગુણવંત છે, પ્રસન્ન મન પુરાણ
કરે; જો સ્વામી શીઘર તે લાવશો, શામળ કહે સોળેસરે.

મોતી

નાર મળી દશ વીશ; પુરૂષ પરઠાણ્યા જેનો; સુર

નર રેય, આવરદા એનો સરખો; વસે વેગલે વાસ. પ
ડીને પુરે પરખ્યો, તે તાલેવન નરુણી તણો, હસ્તક રૂડો
નર હશે; પંડયાજી પેહેલો લાવજો, ત્યારપછી સોળે થશે

ચુડો

સપુત તણુ છે નામ, સભામાં શોભે સેહેલો; રજની
કેરૂ રૂપ, પુજન શીર કરતાં પેહેલો; નોક કરે નરનાર
દેહ શુભ આપેદાખે; તસ્કરને મન તાપ, ભલા જન
તો શુભ ભાખે. તે નરના તનથી નીપજે, કરૂપ કહેછે
કામની; શામળ કહે સ્વામી લાવશો, તો ભજશે શુભ
ભામની.

દીવાનું કાજળ તથા મેશ

સાઠ નારીએ નાર, નાર અઠે નર જાણું; આઠ નરે
નર હોય; પુરૂશ જે ત્રીશ પ્રમાણુ બાર નરે નર નામ
ભાગ ત્રીજો લે તેનો; અલ્પ મધ્યને આધ, અમલ જો
શાવર જેનો હરઘડિ તેને હરનાર છે, દુઃખ ટાળે જે
દેહનું; વળી જે માટે કઉરવ હણ્યા, તરત કામ છે તેહનું

ચીર

કાયા કશ્ય સ્વરૂપ, સુઘડ પાણ સારો સઉથી; ભોગી
નરને નામ, રિઝે તે એહેક બહુથી; પાંખંડાયે પરવેશ
કરે અંતરીક્ષથી આપે; પંખી ગુણ ગણાય, પાપ ખ
ટની છે છાપે. એ નર જેને અટકે નહી, ભાવ ધરીને
જે ભજે; તે લાવ કંથ લેખવિના, તો સુંદીર સોળેસજે

અશાના ફુલ.

ત્રણ અક્ષર તરતીબ, તેર ગુણ શોભા સારી; રાજ

દ્વાર સનમાન, માન દે નરને નારી; નપુશક છે નિજ નામ, પુરૂશ બે શોભે સંગે; કામ વધારણ કાય, રંજીત તે સહુને રંગે. ફળ ફુલ વિના છે ફુટડુ, કંથલાવ કહે કામની; તો શામળ કહે સોળે સજે, જોખ કરતાં જામની.

તાંબુલ

સરસ સરોવર એક, ભર્યું છે નિરમળ નીરે; પિયે નહી કોઇ પંથી. હંસ નવ બેસે તીરે; તે સર સમીપે જાય, બુડે જન જોતાં ઝાઝા. દુઃખ ન પામે દેહ, રહે તરતોબે તાજા; કવિ શામળ કહે છે કારમુ, હોંશી જનને હિત હશે. સ્વામી લાવો સોહામણું, તો સોળે પુરાથશે.

દરપણ

ચંદ્ર બિંબ આકાર, નામ બે અક્ષર નારી; સ્ત્રી શ્રુંગાર શોભીત, બહુ ગુણની બલીહારી; મુખ મંડન મહરૂપ, અનુપમ દીશે દેહે; તેથી શોભે નારકાન સુગુણી નર નેહે; લક્ષ્મી ખરચ્યા તે લાવજો, એ વણ અરધું દીસસે, શામળ કહે શામા જો સજે, તેથી હઇડું હીસશે.

કાનની ઝાલ.

ચાર પુરૂષ પરમાણ, નહે પરણ્યાબે નારી; તેને બે નપુશક તન. વપુએ જુઓ વિચારી; એ અઠેનો ડાઠ પુરૂપ પરમાણો એક, નારે વિંધ્યો નર દેહ, સુખે નીહાળો નેહ; તે લાવ કંથ કોડામણા, સ્થિર સ્થાવર નિશ્ચે થોબશે. કવી શામળભટ સાચુ કહે, સોળ સજ્યાતે

શોભશે.

પસંગ.

બાગા અક્ષર બેજ, નાર નીચીને નાની; નહિ ક રપ૬ નહિ નેન, સરવકોને મન માની. નારી સથે ન હ. રહે નારિને સંગે; ઉદર એકને અર્ભ, રાચે સઉ તેન રંગે. તે નાગે નારાને ગળે, તો દશ રૂડી દીપશે; શુંમા ર શોળીનાં શોભશે, તો જશ તારો છાજશે.

વીંટીહીરા શુબાં.

સરોવર સુંદર સાર, નઉામે નીર ભરયુ છે; નદીઆ રો નહી પાળી, સ્થીર પાણુ કામ કરયુ છે. વનસ્પતિ સ્થિ ર વેશ વિના પગ અગ ચરેછે; વીના ધનુષ ને બાણ,તિ ના કર ચેટ કરેછે. તે મારનાર નથી દીસતો, અગ તે તેને મારી મરે; તે લાવ્ય કંથ કહે કામનો, દખી મ ન મારૂ ઠરે.

દીવો પવનથી ઓલવાય છે, તે.

કાળી નાર કુરૂપ અનુપમ એપે ઝઝી; મોંઘ મેઘે મુ હ, ત્રણે પખ તેની તાછ. નરથી ઉપછી નાર, અંગ માં એ તો નરખી; મહીપ સભાગાં માંન, પવિત્ર પંડીતે પરખી. છની રાખી જો છગ કરી, પ્રસિદ્ધ પોતે થાયછે સામળ કહે સ્વામી લાવજો, એ રાયા શીર રાયછે.

કસ્તુરી

સમાસ